

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Archi-||dioeceseos || Colonien-||sis Descriptio || Historica

Henriquez a Strevesdorff, Martinus

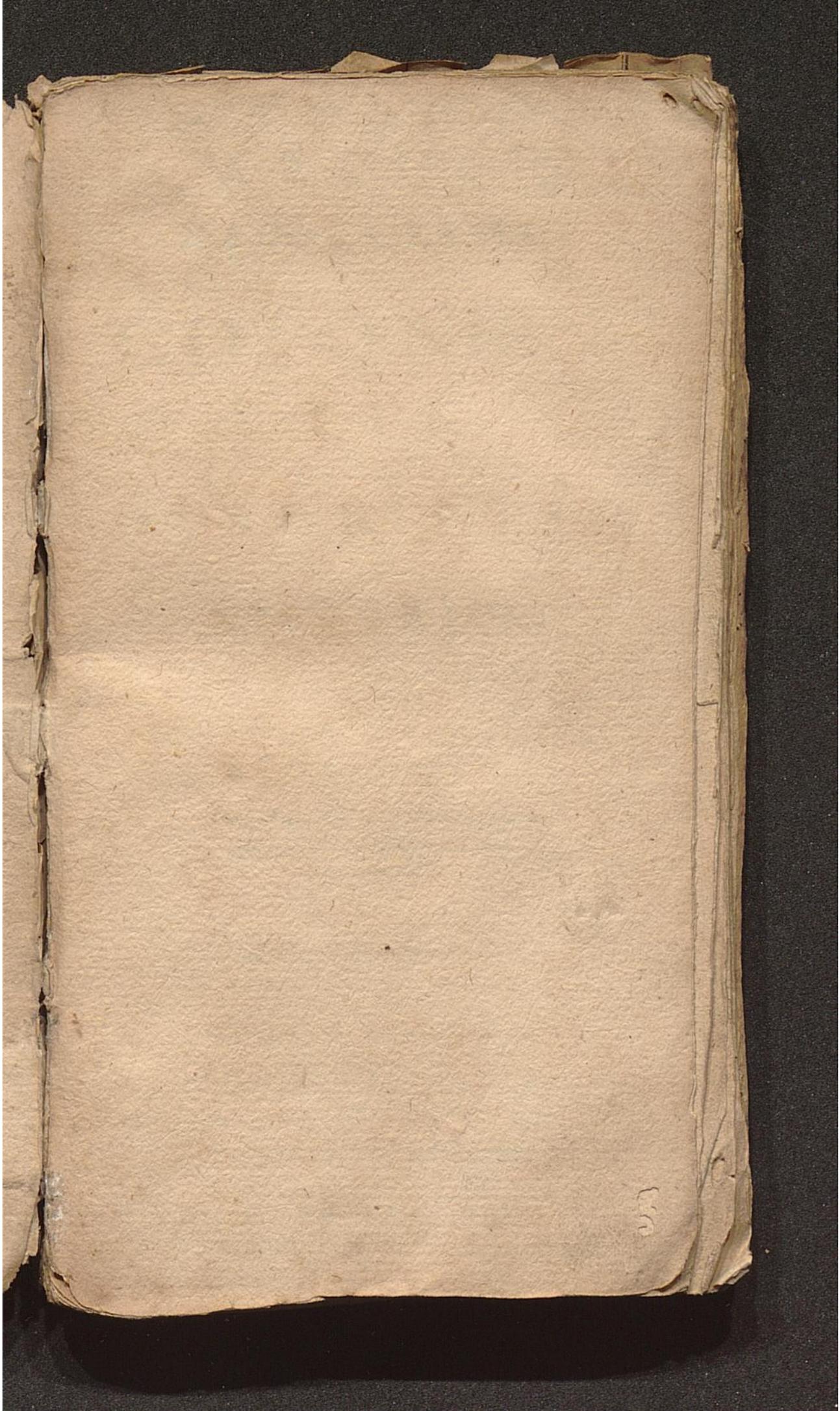
Coloniæ Agrippinæ, 1652

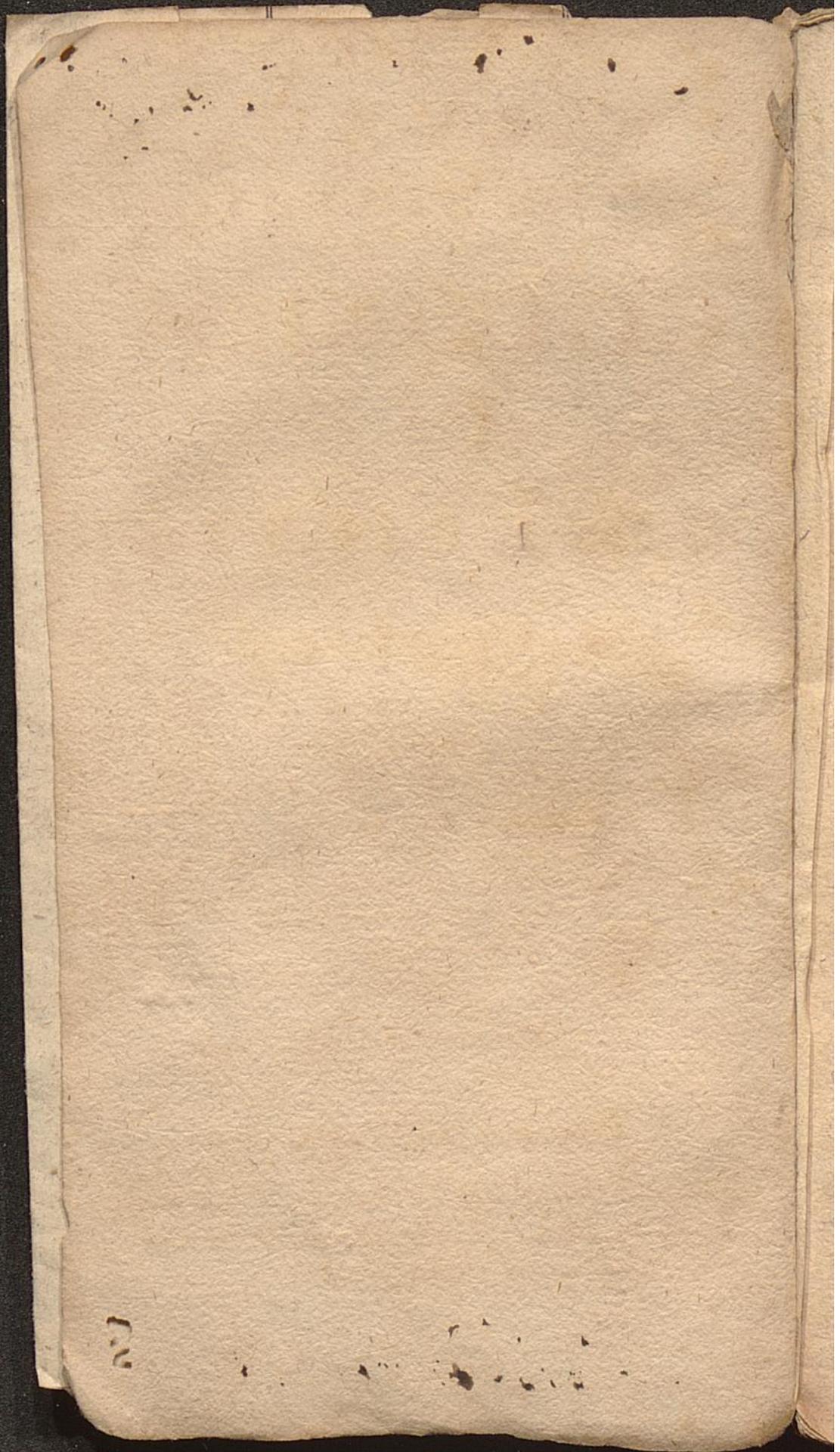
urn:nbn:de:hbz:466:1-12065

Das Jesus

Th
5827

Th. 5824.

*Ex Legato Celmi Principis Ferdin: Epi Paderb:
et Monaster:*

ARCHI-

No 1683.

DIOECESEOS

COLONIEN-

SIS

DESCRIPTIO

HISTORICA.

Authore

MARTINO HENRIQUEZ
à STREVEDORE.

*Com: Pal: Cas: q Capitaneo: jussu
ejusdem Archidiecepsos Recep-
tore Generali.*

Antior Editio & secunda.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Sumptibus VIDUÆ IOANNIS PORTZ,
& HÆREDUM CLEMENS, apud Tes-
seræ portam sub Semilunio,

*1662
Collegij Societatis Jesu Paderb.*

AMERICAN
DICTIONARY
OF
COLONIAL
AND
DESCRIPTIVE
HISTORY

By
MARTIN BARRETT
& JOHN WOOD

EDITED BY
JOHN WOOD
M.D.

Author of
"The History of the
American Colonies"

Volume I
Containing
the History of
the Colonies
from 1607 to 1763

ARCHIDIOECESIOS
COLONIENSIS
PARS
RHENANA.

A Iove principium sumens, Patriota, laboro
Prisca Colonorum monumenta, statumq; situmq;
Et sacrum Vbiaca tractum Regionis ab imâ
Pandere sede, jubet Dio mens ebria Phœbo.
Archidiœcesin, cuius fuit Incola quondam
Vbius, & circum Rhenanus cingit Horizon,
Inq; duas bino distinguitur ordine partes:
Qua pars est supra, rauci stridente Mosella
A ripa, sese famosam extendit ad Urbem
Agrippinatum, juxta Lunaria Rheni
Littora, nativas quâ suscipit Eiflia cunas,
Montibus aërys, clivisq; extantibus altum
Surgit, & humanos ingentia voluit in usus
Marmora, trans Fluvios Rhenumq; Aramq; rubello
Albelloque mero ditat recreatq; Colonos.
Ast ubi Silvestri protuberat Eiflia fœtu,
Diversas præter Sylvas, & Lustra ferarum
Ferri etiam varias, chalybisq; auriq; fodinas.

Nutrit

ARCHID. COLO *¶* V.

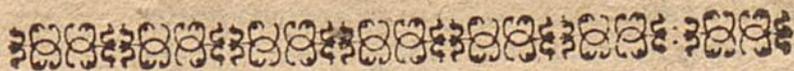
Nutrit, & hinc Rheni flumen Nersamq; Nacumq;
Stridentemq; Aram spumantem exhaustit & Erffiam.

Iam qua pars infra est, plenis pinguis campis
Frumenta educit, solâq; capefcit agrorum
Fertilitate sibi magnarum Encomia Laudum,
Tota Diœcesis denas complectitur octo
Urbes; hinc quatuor sexagintâq; Profani
Et sacri existunt Dominatus, insuper ist hoc
Viginti in Gremio Satrapatus continet, inter
Singula qua claras præter villasq; domosq;
Centum Nobilium quadragintâq; coruscant
Sedes, & celsis illustres turribus Arces
Cis Rhenum indigetes sacra Regionis, ut extat.
Antiqui dixere Vbios, quæis cœlicus ille
Cum Iulij, Eiflis, Angrivarijsq; alijsq;
Gentibus adjunctis, Montesq; habitantibus olim
Cœlica divini primus mysteria Verbi
Tradidit æthereo Maternus Episcopus ore,
Imbutisq; fide sacram Baptismatis undam
Contulit, atq; prior ter dignam Præsule Sedem
Agrippinensi (a) demum fundavit in urbe;
Papa Zacharias (b) Caroli qui tempore quondam
Martelli uixit, dum Mitram Agilolphus haberet,
Archi-Patriæ summam nomen conjunxit, & inde
In Cathedrâ primus fuit Archi-Episcopus ille,
Gregorius Quintus! (c) quando Otto Tertius alto
Extitit Imperio Augustus, divusq; Heribertus
Rottenburgensis Comes Archi-Episcopus esset,
Electoratus Cathedram insignivit honore,
Post Nonus Leo Papa (d) prius prænomine Bruno
Dagsburgus Comes, antiquo qui Presbyter ævo
Metropolitanus, Tullensis Episcopus, exin
Pontificale pedum gestando Favoribus auxit
Electorum, Hermannii de stirpe Palati

Tempore

[a] An, 96. [b] An, 748. [c] An, 1000. [d] An, 1049.

*Tempore, perpetuo quò Princeps Imperialis,
Italia, ac Titulo Archi Cancellarius esset,
Pileoli Rubri frueretur Iure Dynasta,
Sancti Ioannis Portam nempè antè Latinam.*

WESTPHALIA.

Westphalam, à Niveo qua vox est dicta *Caballo.*
Possedit quondam Henricus Leo nomine, Princeps

*Germanus, verum cum lese, Criminis alti,
Maieſtatis erat, banni Reus atq; Rebellis
Proſcriptus Regno Friderico à Caſare, ſacri
Imperii charus tum Cancellarius, idem
Princeps Elector, dictus Philippus ab Heinsberg,
Pro certa ſummâ, tractando exinde Ducatum
Vveſtphalia, Angariaq; ſimul ſibi quaſiit, atq;
Deſuper accepit firmam de Caſare Bullam,
Ex hoc dotata eſt Vbiorum Eccleſia Princeps
Fundatore novo, binis Regionibus hiſce:
Archidiceſi hinc firmo ſunt foedere nexi
Hi Patria tractus memorati (a) Principis a vo,
Id quod ad illius monſtrant Epitaphia verſus:*

*Accipe collatum tibi per me, Petre ducatum
Quem quinquaginta Marcarum millibus emi.
[a] 1180.*

ANGARIA.

Gentes Angarij, Augusto regnante, Viſurgim
Inter & Amisiam fixos habuere Penates,
Lippia quâ nunc eſt, & Ravensperga, ſed acri

In loca, Boructera habuit qua Natio, pridem
 Grassati motu, scit Lippia, Raurica novit
 Silva Nemusq; suis post ascripsere trophais,
 Hujus erant Populi genuina insignia, & illis
 Gaudet adhuc, hodie magnus qua cetera prater
 Dux gerit Angaria: Foliorum, gemina Nympha,
 Nempè Trias, putridis qua producuntur ab undis,
 Et supra in cordis formam se spontè figurant.

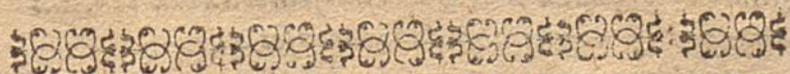

ARNSBERGA.

HOC in Circuitu, veterum quod grammata tradunt,
 In pago Angariae situs est Comitatus, & audit
 Arensberga, cui juncta Vrbs, & montis in alto
 Electoralis Residentia vertice Castrum,
 Ad Ruram, antiquis alias qui dictus Erygnis,
 Et propè Meschedam gelidis altisq; susurrat
 Montibus, atq; infra Rurordam gurgite fracto
 Labitur in Rhenū, Comes hūc Godefridus ab Arnsberg
 (Cliviaca de stirpe domus, dum Conjugis Anna
 Viveret in sterili thalamo, Patris ultimus Heres,
 Bini etiam canos rugis subeuntibus annos
 Vidissent pariter) Comitatum mentis in unum
 Sensum Nobilibus coeuntibus, Urbibus unum
 In votum tractis, Cunoni Praesulis amplo
 Ecclesiaq; Vbia Rectori (a) stante refusi
 Auri promisso, cum cunctis urbibus, altis
 Castellis, Pagis, Ditionibus, in super omni
 Iure dedit vivus, vivusq; hac contulit uni
 Omnia. Nec multo post rapto funere (b) summus
 Praesul Agrippina, Comitiva insignia dicta
 Ducere contendit, restratam nempè volucrem
 Divisamve Aquilam, cujus de nomine nomen
 Adlersbergā

[a] An. 1368, 25. Aug. [b] 171,

*Adlersberga gerens Aquila quasi monte notatur.
 Hi trans-rhenani tractus & VVestphala rura
 Eductis florent clivis, venantibus, undis,
 Piscinis, variisq; feris, & aluminis usq;
 Et plumbi pollent ferriq; salisq; fodinis.*

STRUCTURA.
 ECCLESIAE CATHEDRALIS
 COLONIENSIS

*C*Larus, ab Hochstadio Conradus Episcopus, Heros
 Argenti multi, multi Possessor & auri
 Admirandi Operis Fanum, Turrimq; bisulcam
 Metropolitanam nil parcens sumptibus Aedem,
 Octavum mundi Miraculum orditur ab imo
 In Babyloniacam fundamine ducere molem,
 Cujus adhuc nemo vidit, nec forte videbit
 Finem, ni Magni quis Mæcenatis obire
 Munus amet quondam, Fabricaq; coronida neçtat.

*Iamq; loci in justum tracto curvamine gyrum,
 Et posito utrimvis prospectu, Magnus in Vrbe
 Archipater primum, Clero populoq; frequenti
 Solenni applausu lapidem spectante profesta
 Virginis in Cælos assumpta lace locabat,
 Sicut adhuc hodie sub fornice cernimus alta
 Quà Rectoratus sacri pendere Bacillos
 Inscriptum monstrat carmen, quacunque stupendis
 Innumerisq; dies præsens Altaria donis
 Ornabat summos imosque offerre movebat,
 Sic structura omnem producebatur in horam,
 Grandior ut moles, moles pretiosior omni
 Europâ nusquam fuerit reperirier, ipsum
 Ad finem Artificum manibus si ducta fuisset:*

Principium

Principium major sumpsit Campana sub Annum
Cernis ut hic infra, (a) sed postea (b) fusa recenter,
Continet ad libram bis centum pondia centum,
Viginti quatuor, præter Crepitaculum, & hoc bis
Pondo ducenta tenet, superat gravitate Falerni
Quinq; & plaustra decem: verum semel altera centum
Centusses & viginti sub mole recenset.

O serum mundi Miraculum! nobile Fanum!
Fanium Augustum, ingens, centum sublime columnis,
Ara admirando Salomonis & amula Templo!

Hac in structura sub Principe Principis Æde
(Primus Apostolico qui fulget in ordine Petri
Multorum juxta procerum Comitumque, Ducumque
Et Prelatorum monumenta è Marmore & Ære,
Rugravius sacro ritu de Dassel, Archi-
Præsul Reinoldus, Friderici Casaris olim
Primi supremus cum Cancellarius esset,
Insigni, ut dictum, cultu, Reverentia, Honore

Affer vanda dedit Sanctorum Corpora Regum,
Constantinopolim qua primum maxima summi
Sanctæ Helena Imperij Regina Eustorgius inde
Post Mediolanum antistes devexerit Urbem,

Hinc Barbarossa Friderico à Casare Primo,
Obsidione gravi dum quassaretur & armis
Vrbs Mediolanum, Theaurum hunc, transtulit Archi-
Præsul Agrippinas Vbiam Reinoldus ad Urbem,
Qua nunc perspicuo cancellis clausa sacello, in
Æde Cathedrali sancte asservata coluntur
Incorupta, hodie devoto cordis & oris
Affectu, longè peregrina à plebe quot annis
Visuntur (taceo magnos Heroas) ab ipsis
Præsertim Vngariæ Populis, qui quolibet Anno
Septeno, ingenti numero hanc ducuntur ad Urbem
Agrippinatum, visuri supplice tantas

Pectore

[a] An. 1437. [b] An. 1447.

DESCRIPTIO.

9

Pectore Reliquias, quas exprimit hocce Pœma.

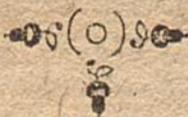
CORPORA SANCTORUM LOCULUS TENET ISTE
MAGORUM.

*Hi sunt, Eois feri de partibus Orbis
Qui peregrè in Bethlem felici sidere ducti,
Et procumbentes curvato poplite Christum
Numen adorarunt, ultroque ardentè apertis
Thesauris, olli denaria terna tulerunt,
AURUM, quo magnum (sic fert sacra Pagina) REGEM,
MYRRHAM, qua mortalem HOM. NEM, THUS denique
CHRISTUM*

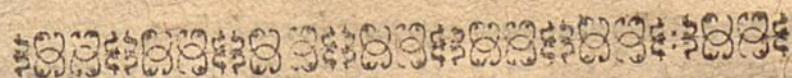
Quo demonstrabant, VERBUM inscrutabile PATRIS.

*Hoscè quis attonito non pectore & ore stupefcens,
Exclamet! quo tanta Fides spiramine vobis,
Vos Alienigenæ, quantam non Hospes in omni
Israël invenio, STELLA præeunte petitos
Bethlemij subière Lares, Regumque supremum
Regem, in Praesepi folio, Sapientiam in ipso
Infante, in mortali Homine, immortale supino
Poplite adorarunt Numenque, Deumque Triunum.*

*Quare Divorum sicut Trias ista Magorum
Mystica de sacris Thesauris Munera CHRISTO
Obtulit usque DEO, sic nos duntaxat ab imis
Visceribus Cordis promamus dona perenni
Digna DEO, utq; Ducem STELLAM hi, sic sidere fausto
Iustitia SOLEM nos ultrò & spontè sequamur,
Et CHRISTUM, obscuro quem nunc anigmate clausum,
De facie ad faciem cernamus, & usque supremi
In Regum REGIS regno sine fine fruamur,*

STATUS

STATUS GENERALIS.

Primus in Vbiaca STATUS est (ut rite probatur)
 Archidiecepsi multum venerabile summa
 Ædis Cappitulum, Metropoleosque Cathedra.
 Persona illustres, Proceres, Comitesque Ducesque;
 Hinc quoties dicta Princeps Elector, & Archi-
 Anistes Patria, Titulis pro quolibet aptis,
 Subjectos ad sœta Status conscribere jura
 Instituit, gravium quò magna negotia rerum,
 Momentique gravis, Charitativique tenorem
 Subsidij proponat, ijs per Scripta statutum
 Declarare Diem solet (at præeunte supremi
 Collegij scitu, consensu, animisque benignis)
 Ad comparandum BONNÆ; Residentia, siue
 Principis Aulæ Sedes qua floret in Vrbe;
 Tunc illic adsunt Proceres de more vocati,
 Aut quibus intrandi Comititia talia jus est,
 Scilicet in primis Metropolitanus in illo
 Per Delegatos consensu cernitur Ordo,
 Nempè per illustres binos unamvè, simulque
 Unum Presbyterum, quæis Secretarius adsit,
 Syndicus ante alios, & sic Primarius, inde
 Fit Status, & Fundi Domini de jure coluntur.
 Mundani hinc COMITES, Vbiâ Possessio quorum
 Archidiecepsi nixa est, & continet Arces
 Illustresque domos, Dittones, Prædia, Fundi
 Hæredes justî, de quæis duo tresvè, aliorum

Cum

Cum Designatis & Syndico in ordine surgunt,
Atque Statum formant, COMITUM qui dicitur ORDO.

Nunc ad Nobilium Titulos transitur, EQUESTRIS
ORDINIS, in numero Plurali, quotquot Avorum
Quartirijs fulgent, Coris, & sedibus intrà
Archidiecepsin, sedecimque Insignia, Patrum
Stemmata majorum, citra discrimen, & omnem
Excipiendi ansam, norunt sine fraude probare,
Tertius unde Status, dum prae sto est Syndicus, exit.

Denique CIVILES subeunt è qualibet Aulam
Urbe MAGISTRATUS, binus de munere Consul
Ad minimum è quo cunque loco, queis scriba suosque
Syndicus est junctus, Quartusque hinc nascitur Ordo.

Iam praedictorum Statuum Quatternio (summus,
Collegium Cathedrale, Status, Comiresque profani
Nobilitas, Urbesque dein) deliberat alto
Iudicij sensu, sed Particulare curvis
Consilium appetitur pro RE Patriaeque favore.

Divisim sibi certa tenent conclavia, certas
Consultandi aulas, Electoralis at hausta
Propositi ut primum mens est, meditat aque verè
Matura sensus sub lance Relatio, Corre-
latio que impleta est, Conclufi examine voti,
Respondetur adhuc, conjunctim protinus adsunt,
Iura colunt Patria, libertatemque tuentur,
Consilia & demùm post multa Gravamina, multa
Proposita, unanimi dum convenère relatu,
Mutuaque utrimvis geminis satisfactio votis
Concordat, rata Res, & salva, & firma: flatoque
Tempore, conclusum, plenum sortitur ab omni
Mox parte effectum, jam quo satisfactio in Actum
Ducatur, Concessum etiam solvatur, ut usus,
Quilibet Ordo suam Taxam, Simplumque statutum,
Quo Quantum scit quisque suum, de more vetusto
Ad Patra Statutum Cassam, dextramque reponit

Vsque

Vsq̄ue Receptoris Generalis, qui Rationes
Desuper, & Reliquam de Quotis ritè receptis
Expositisque suâ statione & tempore prestat.

Vt belle cunctis res quaque, geratur in Aulis
Sive loco quocunque, forisvè domivè, necessum
Est duci medio, quo non datur aptius ullum,
Quam qui Pectoribus nostris, velut ære perenni,
Fusus & insculptus divinitus, omnia præter
In Patriam devotus Amor, pro numine cuius,
Incolæmque Statu, certaq; Salute, vocati
Magnates Proceresque Focos Arasque libenter
Atque facultates, ipsammet denique vitam
Obiectant, avidi per mille pericula ferri,
Inconsulti, alias ignorantesque, quid ipsa
Sint causa merita intuitu stupefactus eorum
Plurimus audebit, præstabit plurimus, ante
Quod vix prætulera; (a) Theodosius ergò Monarcha
Imperij, & asarque Valentinianus aperto
Ore fatentur id ad decus immortale, perennem
Principis ad laudem, pleno quasi fonte relabi,
Quod de consilio, Procerumque ex lege statutum,

Hinc, cum scripta sient tali Comitia voto,
Dicendum superest de justo jure Tributo,
Collectave alio sub nomine, dicitur illud
Annua nimirum præstatio, & ordine certo
Circumducta venit, verum Collecta recedit
Præstando à Censu, quocunque videlicet anno:

At si fortè Status ratio sic exigat, illam
Tum possessores fundi, tum subditus omnis
Solvere præcipitur, brevibus concludo Tributa
Collectasque simul si combinavero, sive
Sumpsero divisim, supremi vera fatebor
Symbola Primatus, hæc antiquissima, cumque
Imperijs Vates testatur nata fuisse:

Dum

[a] l. 8, C, de leg.

Dum fuit Imperium, fuit & Collecta, Tributum
 Quolibet Imperium semper habetque suum:
 Nam simul ac Reges fuerant, quoque regia passim
 Cœpère à reliquis munera ritè peti.

Nec tantum Gentes inter Civesque quod extat
 In ea Principibus cedit sed legibus equè
 Illa tenent dijs ac naturalibus, unde
 Nemo negat, cum sit justissima causa, Tributum.
 Quèis etenim Tribui fuerit consultius? illis
 In quorum, solido veluti Respublica fulcro
 Nititur erectis cervicibus, illa negato
 Subsidio Procerum nescit subsistere suntque
 Pax & bella simul, (b) Populo dant arma quietem
 Armaque dant bello stipendia, dantque Tributa
 Hac eisdem Ducibus, qua si de limine tollas
 Imperij, totum tolles de Principe nervum,
 De patria vires, & publica corrueat Aula:
 Hanc solam Princeps dotem sibi vendicat, unum
 Hoc sibi subsidium sumunt extrema Gradiui
 Tempora, promptè ideo solvenda Tributa, quibuscum
 Patria nata fuit seu cura debuit esse,
 Ne mora segnis Ei ferat irreparabile damnum,

Collectas exin Generales dicimus, illa
 Propter acerba nimis Bellorum funera, summo
 Induperatori, Statibus, reliquisvè Dynastis
 Conceduntur, ijs addit Provincia censum,
 Et quas dat Pagus collectas, hasce locale
 Appellamus, & Vrbs quævis adjuncta, gravatur
 Incola, non equidem quod Iurisdictio poscat,
 Sed privata jubet lex, & Contractus utrimque
 Consensu tacito ductus promissaque merces.

Sunt Personales rursus, (c) rursusque Reales,
 imponuntur Ea sub conditione bonorum,
 Ætatis Sexusque habit a ratione, sed olim

Quando

[b] Nov. 150. C. 2. & Tac. lib. 4. [c] l. un. C. de
 cap. çiv,

Dum Personales Romanis Civibus essent
 Graves, damnavit Cicero, Caesarque remisit
 Vespasianus, erat post Constantinus earum
 Sublator magnus, sed & Ha, qua rebus inhaerent,
 Respectu Frugum, raro solvuntur agrorum
 Intuitu, quamvis nonnunquam fiat & illud,
 Pristinus ergo Status spectatur, nulla moderni
 Temporis exurgit ratio seu mentio prorsus.

Appellabatur Patria qui subditus, olim
 LIBER PETERLINGH, omni quod nempe Tributo
 Liber & exemptus stiterit, Status obtinet inde
 Omni in Conventu scriptum de Principe, quod sine
 Debita nulla, puta, qua sint concessa, sed esse
 Subsidiium purum charitativumque volendi
 E puro affectu, quo nil praesudicat alter

Duntaxat sermone Status perquirere Verbum,
 Quisque Status firmum subjecta in Corpora habetur
 Imperium: stabilis Status est Ars recta regendi,
 Notitia est rerum, Regimen queis stare videtur
 Tum conservando, tumque amplificando, regundi
 Ars praesupponit Regnum cum Principe, tanquam
 Artificem hunc, illud quasi materiale Talentum;
 Non etenim dici pollet Regnumve Statusve,
 Is nisi jam pridem sit confirmatus & auctus,
 Quo complectuntur sub nomine commoda quaevis
 Imperij, utilitas Patria, Tutela Bonorum.
 Verum Relligio, qua stat Fundamen in omni
 Imperio, charosque Deo facit esse Regentes,
 Vix laudanda sat est: Fernandi Principis ante hac
 Electoris erat genuinum Symbolon: AVITA
 Nempe FIDE: cujus nunc MAXIMUS EMILIANUS
 HENRICUS PIETATE pari, SAPIENTIA, virtus
 AEMULIS existit, propagaturus AVITAM
 Usque FIDEM; & veluti Romana Catholica, vera
 Relligio, in Patria hac, quamvis tentata frequenti

Haresi

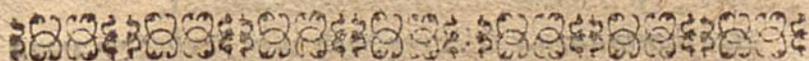
Hæresis, in hunc tamen usq; diem sic floruit, omnis
 Vt nixa illius fuerit Respublica fulcro,
 Sic quasi cunctarum subiectis imperat ipsa
 Relligio. Mater virtutum, signa timoris
 Exhibet, & solidam summo in discrimine spem dat,
 Inculcat Pacis studium, male conscia stringit
 Pectora, & à nocuis consultis terret amicos.

Hæc summam ad felix regimen vim præbet & arma
 Relligio, & verum Ducis Emmanuelis habetur
 Effatum, cuius sub jure Subaudia quondam;
 FLORET UBI PIETAS, hic Obsequiumque Fidesque
 Pura viget, cuius pia conservatio nobis,
 Est optanda hodie, & Patriæ cum pace precanda.

Hæc demum est aër Vbiorum in parte salubris,
 Ad producendos tellus aptissima fructus,
 Pars montosa supra est infra pars plana: priorque
 Vinetis vinoque tumet foecunda bonaque
 Posterior stat messe gravis frumenta que profert
 Cæcupla, Roma, Nuces, Cerasa, ac Pyra, Mespila, Prunæ
 Istiusque modi quamplurima: mitior aura,
 Frigora subsidunt, hinc Baccho vinea turget,
 Multa ad Materiam quamcunque expullulat Arbos,
 Quercus, Acer, Robur, Siler, Ilex, Fraxinus, Ornus,
 Populus, atque alia his multa inveniuntur in oris
 Proceræ, crassæque satis, Tectisque struendis
 Servandisque focis habiles, in quemlibet usum,
 Hunc Tractum perpulchra rigant Vada, Flumina,
 Rhenus

Scilicet Europa Fluviorum maximus, Arba,
 Erfftaque cum Netta, Eissliacis, qua nata sub antris
 Descendunt, & se Rheno hinc atque indè subaddunt,
 Nervia verò Mosam, Julia qua prodit ab Oris,
 Intrat, at hisce suo de Rivis tempore plura,
 Dum vates majore canet vicina cothurno
 Flumina, qua pariter sunt nostris proxima terris.

SERIES EPISCOPORVM,
 Archi-Episcoporum, Electorum Ar-
 chi-Cancellariorum, S. R. I.
 Principum.

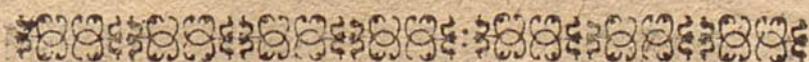

EPISCOPI.

1. **P**rimus Agrippinas, Tungros Trevirosque sacratus
 Discipulus Petri Pastor Maternus adivit.
2. [Ambigui bini quorum neque nomina constant]
4. 5. Sanctus Aquilinus. Maternus ab inde Secundus,
6. (Hic intervallum rursus dominante Tyranno)
7. Euphrates captus tenebroso schismate Arj,
8. Bourdigalus Divus Severinus in Æle secutus.
9. Tunger Evergisus post Martyr Episcopus: exin
- 10, 11. Solinus. mitra capit ac Simoneus honores,
12. Inde Carentinus Templorum structor, & Ara;
13. Sanctus Ebergisilus pietate insignis & astris,
14. Remedius, medium cui non succrevit in orbe;
15. Ast divus Cunibertus ovans Austrasius intrat,
16. Bocaldus vixit Mahometis tempora sectæ,
- 17, 18, 19. Steffanus, atque Adelvinus, Gúisoque,
 decori;
- 20, 21. Post Anno primus, Pharamundus & ultimus
 ille;

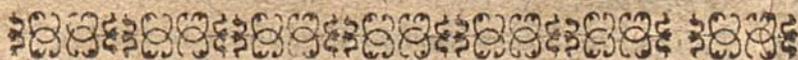
A centum, septingentos rexere per annos:
 Presul & Antistes, Pastorque & Episcopus omnis,
 Archidieceps quos ubi vidit ad aram
 Facturos pia Sacra Deo, mysteria Divis,
 Hinc etiam veneratus eos est mysticus Ordo.

ARCHI-

ARCHIEPISCOPI.

1. **H**ic sanctus Frisiorum Agilolphus Apostolus unus,
Archipatris meruit nomen, pietate celebris:
2. Mox Raginfredus mytra decoratus honore est:
3. Istunc Hildegardus sequitur Divusque piusque,
4. 5. Tum Bertholinus meritis, divesque Ricolphus;
6. Hildboldus Sanctus Carolina gratus in Aula,
7. Hadbaldus Synodi jam dudum Assessor Aquensis,
(Hic rursus Sedes vacat inter bella Danorum)
8. Guntherus sensit Nicolai anathemata Primi,
9. A morte illius surgit Vvilibertus in altum
10. Hunc Pius Hermannus subit illo nomine primus,
11. 12. Wichfridusque dein ; Bruno & de Saxone
Primus
13. 14. Volmarus, structorque Gero Gladbachus ab illo,
15. VVarinum Monachum Martini consecrat Ordo,
16. Prasul Evergerus Mitra Ius obtinet amplum,
Summi Pralati ter summo in honore fuere,
Quilibet Archipatris Titulo insignitus, obiit
Munia grata DEO, pro se, populique salute.
Vnda sibi mundo caeloque encomia fecit.

ELECTORES.

1. **V**is Electores? Primas Heribertus habenas
Imperij Divus, Divitensis Conditor Ara
2. Obtinet, & Divus Pelegrinus Iura secundus,
Aedis Apostolica Reparator, eaq; sepultus.

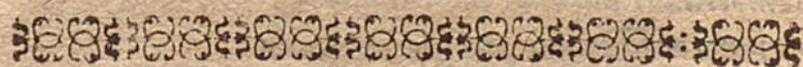
ARCHI-

ARCHICANCELLARI.

1. **P**rimus in Italiâ ArchiCancellarius, Alter
Nobilis Hermannus fuerat de gente Palati;
2. Succedit regno sanctus post Anno secundus,
3. 4. Hildolphus, Sigeuvinus & his prædixerat Anno;
5. Hermannus Pius & Dives, qui nomine Ternus
6. Hos sequitur; Primus Fridericus Sueuus at inde,
7. Bruno Altenanus; qui Apulais subditus oris,
8. Hugo erat in paucis Comes hic Sponhemus honore,
9. 10. Bini Arnoldsni de VVeda primus & alter,
11. Altenanus adit Fridericus sceptris secundus;
12. Reinaldus succedit ei de Dasselien, illum
13. Stirpe Heinsbergensis, sequitur virtute Philippus,
14. Ius Altenanus Bruno sed Tertius, aufert,
15. Succedit Patruo (qui fulmina sensit) Adolphus:
16. Iam Bruno quartus Seynensis nomine regnat;
17. Post Theodoricus, quem mox Anathema repellit;
18. Ast Engelbertus sanctus Martyrque, resancit;
19. Henricus regimen captat Molenarchius Heros,
20. Conradus post hunc Comes Hochstedanus adintrat,
21. Alter de Falckenberg, Engelbertus in ostro est,
22. Westerburgensis gestat Syffridus habenas,
23. Tollitur in solium clarus VVigboldus ab Holte,
24. Mox Comes Henricus de Virnburgh scãdit in altũ.
25. Walramus Iulius, cui parta licentia Iuris,
26. VVihelmus Proavum de Gēnep stemmate Baro,
27. Virnburgusque Alter brevis in splendore Ioannes,
28. Alter & excellens jure Altenanus Adolphus,
29. Tertius hunc Engelbertus succedit, & ejus
30. De Falckensteino Conjutor Cuno gubernat,
31. Nunc Sarwerdenensis, Fridericus Tertius intrat,
32. Tunc

32. Tum Theodoricus Comes Alter Moersius, acer,
33. Gente Palatinus Rupertus ad arma paratus,
34. Hermannus Quartus pacis de nomine dictus,
35. De Duna capit hinc Alter pia sceptræ Philippus,
36. Quintus it Hermannus de Relligione Vvedanus,
37. Tertius à Schavvenburgo fit Rector Adolphus,
38. Antonius regimen transcendit Frater Adolphi,
39. Ioannes jam Gebhardus de sanguine Mansfeldt,
40. Quartus & eligitur Fredericus stirpe Vvedanus,
41. Inde Salentinus Comes Isenburgius, inde
42. Gebhardus Sacri Imperij Truchsesus, ab illo
43. De Bavaro Princeps Ernestus stemmate regnat,
44. Succedit Patruj Princeps Fernandus honori;
45. Par Patruis Pietate, simul Virtute Modernus

M A X I M I L I A N V S H E N R I C U S,

Vbius Archipater, Princeps Elector: & Archi-
Per tractum Italia quoque Cancellarius; idem
Hildesheimensis Prasulq; Leodius; amplius
Berchtogad: Stabulo Rector: Palatinus & Heros
Ad Rhenum: Bavarum Dux: Westphalia, Angariaque
Bullonniq; Comes, Leuchtenbergensis avito
Stemmate Landgravius, Francomontensis eodem
Marchio jure, cui nunc est suprema potestas.

A R C H I - E P I S C O P A L I S E M I N E N T I A, E T I N S I G N E.

Inter potentis Imperi Heroas, graves
Inter Monarchas, inter & magnos Duces
Alijs potestas gemina contingit simul.

E:

Et Spiritalis Politicæq; : jure optimo
 Hos Magnus ille Carolus, & magno Patris
 Par Ludovicus Filius cælo nimis
 Gradu locavit Imperatores deis
 Supremitate territoriali eos
 Insignière, tale paulatim decus
 Tulere, tantus cepit hic scribier honos
 Veneratioq;, ut Otto Tertius sua
 Autoritate Principes quosdam inelytos
 Septem Viratu, dignitas illa eminens!
 Sustulerit altum, jusserit sceptrum dari,
 Et si vel unam bina personam liget
 Valide potestas, munus utrumvis tamen
 Est separatum. Sacra dos, inquam, DEI,
 Et Imperandi Baculus, hoc fundus suo
 Dat jure, at illud dat Ministerium; duo
 Hac juncta, in uno carnis ornatum viro.
 Elector exin duplici diversum capit
 Habitum potestâ, regimen utrovis datur
 Munere modoq; : Sacra conferri solet
 Per Annulum perq; baculum in manus datum,
 Profana verò illustre per sceptrum venit :
 Subordinatur bina suprema Patri
 Regiq; summo, Pontifex confert eam,
 Hanc Imperator, publica rei bono
 Magnaq; plebis commodo, bina simul
 Ha dignitates vinculo fortissatis
 Ligantur. Archi-Præsul utramvis tenet.
 Illustri Titulo meret Archiepiscopus, inter
 Primates primus venerari, scilicet illis
 Ille præest, Canonum qui Suffraganei habentur
 In jure ut Minden, Utrecht, Leodijs, atque
 Osnabrügensis simul, atque Monasteriensis.
 Archipatrum Titulus, Præstantia, Fama, Potestas
 Prodit ab INSIGNI, quod sacri denotat usus
 PALLII. & à summo solet hoc transmittier illis

Pontifice

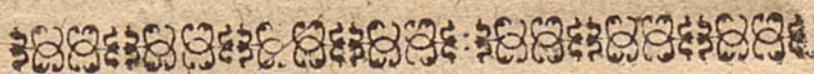
Pontifice, & vestis, chlamys hac, est perbrevis, albâ
 Elanâ contexta, super quam cetera Præsul
 Ornamenta gerit, veste exhibiturus in illa
 Pontificale decus, Romæque sacratur ad Aram,
 Pontifice à summo, Petri quâ corpus in arca,
 Mittitur, hinc Petri de corpore dicitur esse
 Transmissum, accepta sacratus Epomide Præsul
 Confirmatur, & hinc supremo jure potitur.

Electo Princeps alias suprema gubernat
 Munia per quas vis Vbiorum Legifer oras,
 Ac fundata suis stat Iurisdictio terris
 In cunctos homines, isthic quos circulus ambit,
 Ius habet ille idem res in quascunq, vel omnes
 Causarum species hac qui se juris ab aula
 Dixerit exemptum, conjuncta probatio tali
 Incumbit, Quæro nunc Iurisdictio quid sit?
 Si nomen generale feres, est publica cunctis
 De causis cognoscendi edendiq, Potestas.
 Post illam Primam quâ sese maximus Heros
 Legibus obstringit Princeps Terræve Dynastes,
 Plena potestatis vis & suprema facultas
 Exoritur, quâ cuncta licent primatibus, usque
 Ad sua vota, lubens animus sin jusserit illa.
 Plurima nunc tacito par est transire cothurno,
 Quæ Politia sibi cognato jure reposcit,
 Attingo solum divina verba tabella
 Omnia scriptura, quæ sic effatur: ab ipso
 Omnis & ipsa DEO venit * exurgitque potestas,
 Quæ reges regnant, subiecti quæque reguntur,
 Legumlatores discernunt justa, bonumque
 Rebus in humanis querunt in quemlibet usum,
 Ut ratio dicat, Legumque ut regula suadet
 Desuper ergo omnis cum sit concessa potestas
 Numinis è dextra, Princeps, fundique Toparcha,
 Rector, & Antistes divini Exempla statuti

[* Prov. 8, 6.]

Iure

Iure sequuntur, ut in supremo munere, terræ
 Quo funguntur, abhinc omni feliciter æva
 Corregnent superis, ipsas qui cætera supra
 Culmina vexerunt, ut subjectata suemet
 Corda potestati, ad nutum sibi facta paratum
 Obsequium referant. Quare si Præses es, ipsi
 Præsides populo, Rector rege, Duxque reducat
 Si fors an pravos, studeat calcare recessus,
 Ut veri rectique viam sectetur, & almas
 Ad leges, mandata DEI non segniter aurem
 Applicet, ut fiat Rex & Grex victima Divis.]

ARCHIDIOECESIOS.

OFFICIA HÆREDITARIA,

Quattuor existunt Archi-de Iure Toparcha,
 Quilibet officio, Proavum de sanguine gaudet,
 Fungitur hoc qui vis bene munere, Iusque tuetur,
 Vbiacus quoties celebrat solennia Præsul.

1. Archi-Vincerna est Comes Illustrissimus Ahrburg,
 Dux Arschottanus, Croiusque Rebeccius, Engien.
2. Archi-Præfectus Comes est ex asse secundus,
 Illustris Manderscheidt, Blanckenheimque Saynq.
3. Et Comes à Salmo, Reiferscheidt unde propago
 Archi-Mareschalli exercet de sanguine munus:
4. Baro de Stolberg à Frens de Stemmata avito,
 His generosus adest Archi-Camerarius: Ecce,
 Heroes tales Vbia in Regione coluntur,
 Heredesque dein, quæ munera Iuris aviti;
 Præsul honoratur, Cathedram dū scandit in altam,
 Dum regale subit munus, comitantur Eundem;
 Ad primum transire Statum nunc suggerit Ordo.

STATVS

STATUS

I.

STATUS

ILL. mum & REV. mum
CAPITVLVM.
METROPOLITANVM.

Metropolitanam Cathedralē hic cernimus AEdem,
Præcipuum in Clero solium, subsellia prima
Scandere, qua cunctis præluceat, & altior exit.
Majori ter digna gradu. Fana omnia præter;
Tota Diocesis, vel que Provincia tota
Ambit in amplexu, gremioq; includit Horizon.

Hinc de Iure Prior, Titulo clarissimus ille
Consensus Status est, paret cui scilicet omnis
Orde Dynastiarum, Clerusq; obtemperat omnis:
Dictum Collegium nullos admittit in Album,
Quam summos sacri Proceres, Comitesq; Ducesq;
Imperij Heroas, cumq; his Illustribus, octo
Presbyteros, quorum Promotio summa probatur,
Vel Doctoratus, vel dia Licentia, & horum
Consilio arbitrio, soloq; Ecclesia nutu
Agrippinensis regitur, servatur in Esse.

At è prædictis Illustribus atque Serenis
Principibus, Ducibusq;, Viris Primatibus Archi-
Presul, & Elector Princeps celebratur in alto
Romani Imperij sessu. Italiaq; supremus
Sicilia Regni quoq; Cancellarius ille est,
Consilio Imperij, Procerum votoq; secundus.

Multis Cesaribus, multisq; à Regibus, altis
Principibus, Ducibus, Baronibus atque Dynastis,
Vbiaca hac Cathedra est ditata favore lubenti,
Ornamentorum millenis dotibus, Aedes
Iam dicta à Sancto Materno Antistite primo

Disci-

Discipulo Petri, fundamina (a) sumpsit & ortum,
 Primo à Pralato hoc, Vbiorum & Apostolo in Vrbe,
 In Divi Petri templum sacratur honorem,
 Hic animando fidem Præco propagat ubiq̃.

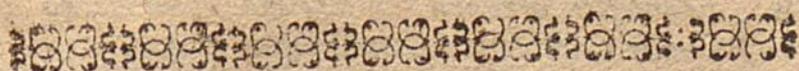
Tempore Chilprici Francorum (b) Regis, eodem
 Etatis, sanctus dum sceptræ Agilolphus haberet,
 Quod prior illis annis, misso Diplomate summo
 Pontifice à Zacharia, huius post sæcula verò
 Dum Comes ad Tubarum, delubra Tuitia fundans
 De structo Castro, Sanctorum Heribertus in album
 Adscriptus, Patriæ Pater admirandus in ævo
 Ottoni charus, dum q̃ ArchiPræfulis auctus
 Munere, mox meruit Primus dignariet alto
 Electoratus (c) gaudente Ecclesia, honore:

Dicta Cathedralis, Dominatus possidet intro
 Archidicesin, Donaria plurima, præter
 Freishemium quondam Comitatum, conditus ipse
 Emundus sacra Comes & Dotator in AEdæ,
 De se sic loquitur clarus post funera vivens;
 FREISHEIM, SANCTE MEUM FERÒ, PETRE, TIBI
 COMITATUM:

Hulckroidt (primò Equitis Sedes, Dominatus & olim
 Sed manibus Clivie Comitatus herilis:)
 Iura exercendo Theodorus nomine Lovo,
 Possedit primò; Ditionis limina vidit
 Nussia, Moers infra, suprema in parte Colonus,
 Henrico demum de Virnburg ære (d) redemptus
 Cessit, & inde illum Cathedra hæc possedit, ad usq̃
 Tempora Fernandi, qui permutavit & Urbem
 Zontinam contra Hulckradium, veltigal, & Arcem,
 Vnde hæc Metropolis per Zons sua Iura reservat,
 Et præter Glevvel subsunt cum Iuribus Esch. Niel,
 Walperberg, VVoringen, Bullesheim quoq̃ & Erpel,
 Hæc loca sunt Dominis subiecta labore, timore,
 Iustitia è contra; Pax & Clementia regnant.

[a] An. 96. [b] An. 714. [c] An. 1002. [d] An. 1311.

TITV.

TITVLI ILL. morum

CAPITVLARIVM.

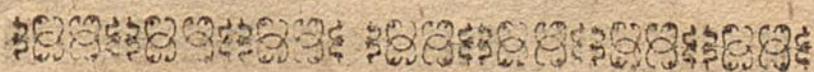
1. **F**rans Egon, antiquis Comes illustrissimus annis
Furstenberg, Princeps, electus Episcopus, alta
Argentinenſis Cathedra, Landgravius in Bahr,
Alſatiaq; Vbia reſpectu ſummus herilis
Præpoſitus domui, ſimul atque Decanus in alta
Metropolitana, Archi-Cancellarius almi
Agrippinenſis ſtudiij, hac quod floret in Vrbe
Electoralis Præſes ſupremus in aula.
2. Subq; Decanus abeſt Ioannes Æde Iacobus
Qui Comes à Konigſeck Rottenfelsq;, Dynaſta
Aulendorpiacus, Dominus Stauffenſis, utrimq; eſt.
3. Iamq; Chori Præſul captat ſacrata Philippus
Iura Salentinus, Manderscheidanus & idem
Is Comes à Blanckenheim, Gerolſteinius Heros,
4. Hic VVilhelmus Egon Scholaſtica Sacra tuetur,
Qui Comes à Furſtenbergh VVerdenbergque
coruſcat,
5. Nunc Leopoldus adit ſummam Fridericus ad aram
Vbiaca Eccleſia, Dapiferq; ex iure Paterno
Romani Imperij, Comes ac Friedbergus & idem
In VValtpurg Dominus, maiorq; Diaconus ille eſt.
6. VVilhelmus VVunibaldus in æde Diaconus alter,
Imperijque ſacri Dapifer, Friedburgicus idem
Ille Comes Dominusq; ſimul VValpurgicus intrat.
7. Poſtq; Philippus adeſt Comes, Illuſtrisq; Dynaſta
Ex Hohenzollren, Siegmaringa, atque Veringa,
Archi Romani Imperij Camerarius idem,

9. Fran-

8. *Franciscus Bernard Princeps Nassovius ille, ab Hadmar, Cattineliboci, Diez, atque Vianda Illustris Comes, in Bilstein Dominusq; gubernat.*
9. *Ioannes Carolus Comes hinc succedit a vitus De Schvartzzenburgo, atque Hochenlandsbergius Heros.*
10. *Franciscus Comes Ernestus Dorstweilerus, atque Krichingensis adit Pittingensisque Cathedram.*
11. *Metropoli Hermannus stat Marchio in Æde Badensis. Hochbergusque, Susenbergus Landtgravius, amplius Ebersteinensis Comes, ac Sponheimius idem*
12. *Hinc Comes à Manderscheid, Blanckenheimque sub Ara Otto Ludovicus, Keyl, Falckensteinque videtur.*
13. *Fernandus Rudolphus idem jus obtinet hac in Æde Cathedrali, Furstenbergensis a vito Iure Comes, VVerdenbergensis utrimque Dynasta.*
14. *Fernand Franciscus Comes hic de stirpe VWedanus; In Ronckel Dominus, simul Isenburgicus intrat.*

Excellens Hisce est Vbiopolitana Cathedra Principibus, Ducibus, Primatibus atque Dynastis, Et si fata vocant, gremio succedit ab hocce, Illustri, cui vota sarent, dignissimus Archi-Præsul in excelso solio, cui fausta precamur. Odonus sequitur numerus, quo Presbiter omnis Cappituli in gremio Canonum de more receptus. His etenim post illustres sublime sedile Scanditur, & pariter cum primis vota ministrant Qualiter, & quando monumenta vetusta docebant, Ni quis foris volet talem sustollere morem.

PRESBI-

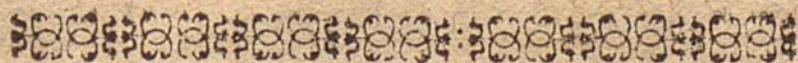

PRESBITERI, CANONICI,
CAPITVLARES.

1. **P**resbyter hic primus. Seniorq; videtur in aede.
Nunc Adrian Valeburg sacratus Episcopus Adri-
Anopolis qui Suffraganeus Vbius idem est
2. Paulus & Anselmus Cuniberti ritè Decanus,
Spirituales adhac Summusq; Vicarius extat.
3. Henricus Mering Doct̃or de iure probatus,
Consilij Dator, & longas Legatus in oras.
4. Ioannes Francken de Sierstorff, iuris utraque
Lauri insignitus, Laurenti in Gymnade Rect̃r.
5. Thomas a Quentell, Doct̃or Clarissimus, illum
Ad Divum Andream quoq; Praepositura coronat.
Is Iudex idem summa Officialis in Aula est.
6. Nunc it Christophorus Fridericus Geyer ad Aram.
Theologivi Doct̃or studij, Vulturque disertus.
7. Hunc Theodorus adit merito Schnabelius ungue.
Doct̃orale pedum cui iuris contulit Ostrum.
8. Nec minor est reliquis, Ioannes ille Iosephus
D' Haes, illum Doct̃or pariterque Sigillifer ornat.

Hos Illustre Viros, quèis parta Licentia, queisque
Doct̃oratus adest, per vota Capitulum adoptat;
Presbyter Ecclesia ut qui vis de lege colatur,
Gratia ab his etenim prima prabenda resurgit,
Indè facultati prabenda secunda, deinde
Electori omnis collatio competit, & sic
Illa Trias forti nexu vincloque ligatur.

DOMI-

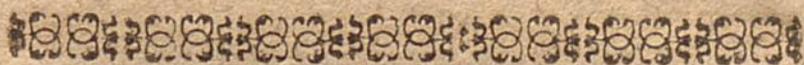
DOMICELLARES.

ILLVSTRES.

1. Illustrem Comitem Matthiam cerno praere,
2. Post Fratrem Leopold : Princeps Medicus
uterque est.
3. VVilhelmum Ernestum Comitem nunc ordo
receptat.
De Manderscheida, Blanckenheimb, atque Gerolstein.
4. Austriacus Sigismundus Dux proximus extat:
5. Albert Sigismund Bavârum Dux, atque Palas.
6. Inde Comes Carolus Fernand Blanckheimius
intrat.
7. Landtgravius Eriderich, rubroque Dynasta
galero.
8. Marchio Badenses Carolus VVilhelmus ad oras.
9. Landtgravius VVilhelm de Darmstadt Junior
Hassus.
10. Ritbergaque Comes, Frisiaque Dynasta orientis.
11. Et Carolus Leopold titulo Dux Lottaris ora.
12. Frans VVilhelmq, Comes Manderscheidenfis, &
in Keill;
13. Maxmilianus adest Frisia Fernandus ad ortum
14. Frebenius Comes à Furstenberg, VVerd Heli-
genberg.
15. Fernandus Comes à Manderscheidt, atque Sayna.
16. Philips Theodorus Manderscheidt, atque Gerol-
stein.

17. Maxmi-

18. *Maximilian Comes in VVertheim, Lavustein,
Rochefeldique,*
19. *Austriaco Archiduci hac Carolo quoque jura
Iosepho
Caesaris Augusti Germano sanguine Fratri.*
20. *VVoiffgangusq; Georg Fridericus, & illius alto*
21. *Stemmata conjunctus Frater Ludovicus Anthora
De Neoburg Princeps binus, Comitesque Palati
Ad Rhenum, Iuliaque Duces Cliviaque Dynasta,
Ecclesia hosce Duces Vbiam veneratur ad aram.
Sat titulo insigni prouum de stirpe Nepotes,*

CLERVS.

IN GENERE.

Clerus vox græco ducta est à nomine Cleros,
 Quod nos latino dicimus sortem stylo,
 Hinc, quia et el fors, vel Dominus Pars extat eorum,
 A sorte Domini, Clerici nomen gerunt.
 Nam confidenter loquitur dio ore Propheta,
 Hereditatis ipse pars Dominus mea est.
 Sic, qua jure DEI sunt, pro Rectoribus ipsi
 Sunt constituti Clerici, Mysta DEI.
 Quin semper visum est, hominum genus usque duobus
 DEI Ministris dirigi, duci, regi.
 Nempe Sacerdotum supremo munere, summâ
 Authoritate, regio imperio, manu.
 At presens cum non tangat Tractatus eorum
 Hic qualitates, jura, privilegia:
 Ex aquo cessamus ijs de rebus, & ipsum
 Nunc ex professo gradimur ad Forum Fori,

C

SEPTEM

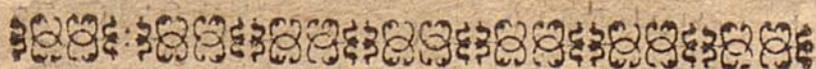
SEPTEM COLLEGIA.

INTRA COLONIAM.

1. **A** Ra Cathedralis præ cunctis usque triumphans
Ingreditur, de qua iam primum mentio facta
est:
2. Illustris succedit ei comitatus ad astra
Agrine deducto Gereon, sumitque secundas.
3. Inde Severinus nitidus fulgente Tiarâ
4. Presulis atque illum Cunibertus in Æde sacras
Excipit Antistes multa pietatis Alumnus.
5. Collegium Andrea sequitur gestantis amicam
Optatamque Crucem, cuius par nobile Fanum.
6. Cætus Apostolicus, duodenariumque ordo virorum
Æde sua sacer est, & habet munimenta vetusta.
7. Scandimus, ecce, Gradus sic aspirante Mariâ.
8. Post insignis Eques Delubra Georgius intrat.

Mittimus Abbatum, Abbatissarumque coruscas
Cum Baculis myrras, & quorumcunque Paroecias
Sanctorum Sedes habitacula dia supremi
Numinis, & reliquos divino jure Ministros
Claustraque quæ numero sunt infinita per Urbem
grippinatum, seu dixeris illa virilis
Virginerve gregis, tacitâ transibo Camcenâ.

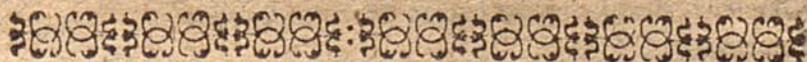
CLERVS

CLERVS EXTRANEVS.
ABBATIÆ VIRORVM.

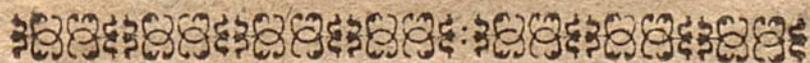
1. **A**bbatum Delubra inter, Divitense relucet,
Brunvillense, dein Lach quæis Benedictus in
Ara est.

Hinc Heisterbacum, Marienstadiumque, Vetusque
Campus, & his colitur Divus Bernardus, & inde
Steinfeldensis adest, Knechstedenisque Tiara,
Pramonstratenses Norberti ex Ordine Patres.

PRÆPOSITVRÆ.

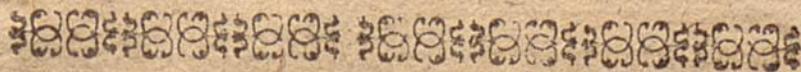
2. **P**ræpositura duplex extra (non tangimus intra)
Illius primam nobis dat Bonna, secundam
Tolbiacum, Vbiacis bñie spectantur in Agris.

COLLEGIA.

Cassius & Socius Bonna Florentius Aram
Collegiumque tenent, sed Divus in urbe Quirinus
Nussiadum, Kayfersverde Svuibertus, & Heros
Kerpenn adjuncta solitur Martinus in Aede.

COENO-

COENOBIA,
ET
CONVENTVS.

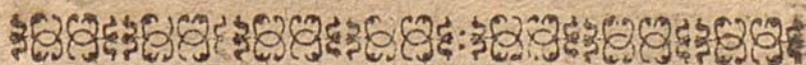
4 *N*ussia Cœnobiū, Canonū quod ab ordine, nutrit,
Quodā erat hoc Bacchi Fanū, dein Magdalis Ara
Tempore Abelvini: (a) sed r̄repositura sacratur
Vbiacā Comitum Cathedra, sub Prasule (b) Daslen
Egregijs dotata Viris, cognomine Neuvburg,
Iamq; Prioratus quem vox modò Teutonis effert
Ober Closter, & hoc fuit eversum ante, videmus
Nussiacis hodie subseptum Mœnibus illud;
Ehrensteina Crucis, Bottenbroich Ordinis ex nunc
Cisterci, Servitarum Creutzberga Verona
Proxima Bedtburgi Pater Augustinus in Ara est,
Anton Isteinam Carmeli possidet Ordo,
Welchenberga subit, prope Dickam sanctus honorens
Et cultum Nicolaus habet, Divusque Sebaſtes
Nussiaci, Fratrum quēis tertia Regula cura est
Francisci: Sunt ista Monastica Claustra Virorum,
[a] Anno 690. [b] An. 1161,

PAROCHIÆ,
ET
VICARIÆ RVRALES.

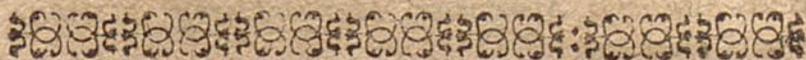
5. *C*entum, Octoginta Rus Pastoratibus intrā
Archidiœcesin quadragintaque Ministris
Centenisq; quibus stat Cura Vicaria, pollet.

ABBA

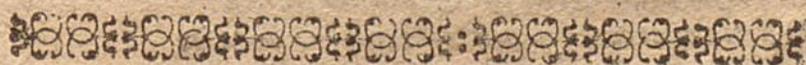
ABBATIÆ.
SEV
VIRGINUM NOBILIVM.
COLLEGIA.

6. **A**bbatissarum pralustria Tana coruscant
Novesii Dedekircha subit, Vilichq, nigrumq
A tali imposito iam dudum nomine Rheindorff.

CLAVSVRÆ.

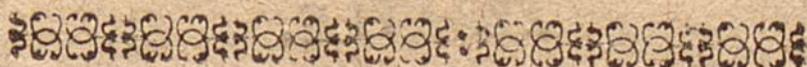
7. **K**onigsdorff, hic se Mehr, & Langvaden,
& Hoven,
Gnadenhal, Eppinckhoven, Burgbachq, remonstrant,
Burvenig, Fngenthal, Maria pratumq, Rolandiq,
Insula, Rulandsverth, Neuvvenverck, atq, suprema
Antenacum iuxta, Thoma quæ Claustra videntur.

CONVENTUS.

8. **H**ic Maria Forstun, Schillingsq, Capella resurgio
Fravweiler, Rheindorff, Blatzheim, Berck,
Kempen & Alfster,
Huls, Mariabergum, Clara, hic Michaelq, per urbem
Nussiacam, & Fusenich. isthac Cistercius ordo
Partim.

*Partim Claustra fovent, Vramonstratensis ab inae,
Tum Benedictinus, tum Brigittanus, & Ara
Tertia Francisci, canonum tum regula Fratrum.*

DOMINIA.
SVBIECTA CLERO.

I*Am Clero subsunt Dominatus, scilicet illi:
Bravviler, Bleisheim, Bocholtz, Bertzdorpica tellus,
Prepositura simul Poppelsdorff: Eendenich; atque
Flertzheim, Iuntersdorffcum, Kirchsar, Lovenich una
Heer-Mulheim, Merrheim, Mungersdorppf, Marma-
giumque,
Ippendorff, Marvheim, Strasfeldt, Neuvkirchia,
Kiersta,
Ossendorff, Schwadorff, nigrum de nomine Rhein-
dorff,
VValdorff, Mullendorff, Geislar, per Vilich in uno,
VVebr; & Vdeshemium (quod Vdonis Villa beati est)
Hac loca dicta simul Sacro sunt subdita Clero,
Verum Abbatys sunt plurima dedita priscis,
Plurima Collegijs, queis longo jure potestas
Illa reservata est, ut jus & munia sancta
Iustitia exercere queant vel tempore quovis:
Sacrificis verò quia mox Irregula prae sto est,
Prelatus Gladium Pratori mittit, ut Ejus
Iudicio & iuste reddantur jura cuique,
Et castigentur delicta patrata Nocentum.
Hinc quadam sacris communio juncta profanis
Altera qua manus est ut rectius omnia fiant
Præmia digna suis meritis tribuantur, & illos
Qui mala committunt, bene debita pœna coarctet.*

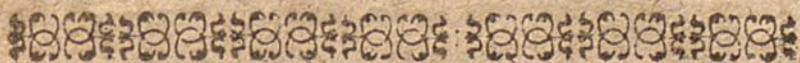
STATVS

STATUS

II.

STATIS

II

ORDO

ILL^{rum} COMITVM.

Sicut apud veteres Germanos, Testis & Author
 Ut Tacitus conscribit, erant quasi Corporis, Atlas
 Primatum Comites, pariter Regumq; Ducumque
 Praesidium in Bello, Decus atque in Pace: Comesque
 A Duce Primus erat: velutique in Corpore (a) Iuris
 Justinianus ait, Comitum cervicibus omnis
 Militis inculcavit concredita cura, praesse,
 Ducere, adhortari, dare spem spondendo Triumphum:
 Sic Vbiorum hodie, summo sub Praesule, in Ejus
 Archidiecepsi Comites sunt, usque Secundum
 Qui faciunt formantq; Statum, Illustremq; Senatum
 Ordine praclaro, maiorum Illustria propter
 Stemmata, & excellens Genus alto à Sanguine Patri.
 In primis verò ob quorundam hinc inde Bonorum
 Respectum, qua jure tenent sibi propria dicta in
 Archidiecepsi, vel qua Provincia cingit
 Feuda, vel hinc alibi sunt dependentia ab Archi-
 Praesule; & Imperio quamvis ex ordine subsint
 Immediatè omnes, tum soli Caesari, & Eius
 Sprensi Imperij Camera de jure supremis
 Iudiciis praesent, morem, Obsequiumq; Fidemque,
 Quin etiam summo sint summo in honore Monarcha
 Imperij Comites, quos secula prisca tulerunt:
 Sit tamen Heredes, Patriota, sive Vasalli
 Sint, in Matriculam simul omni ex asse relatà
 Archidiecepsi, summo Provincia ad unum
 Scribuntur cuncti ad Comiticia publica Patre:

Cum

[a] l. 42, C, de decurion.

Cum reliquis Statibus, de Re, Utilitate Bonoque
 Quà Patria, & Populi, Subjectorumque salute
 Consultant, sua per suffragia, vota que coram
 Sunt assistentes exercentesque, probatis
 Iudicibus similes, quod Iurisdictione dicat
 Particularis, at in magno (quod separat Aula)
 Conclavi, tanquam quæis multò illustrior, atque
 Dignior est alijs Gradus, Excellentior Ortus.

Aut in Persona si comparere molestum est
 Legatos mittunt, Designatosque quid Actu
 Hic opus, attento versantes pectore quique
 Prospiciant, curent omium quid postulet alta
 Maestas Gravitasque: ad Eos quam deniq; primùm
 Nobilium coeunte Relatio ab Ordine facta est,
 Voluitur hæc acri sub lance Relatio mentis,
 Et demum sin justa inventa probetur, eorum
 Communi accedat, Patrie pro fruge voluntas,
 Et sese ad normam recta rationis aperto
 Conformant voto, quo sic sine fraude, peractio.
 (Ordinibus reliquis veteri de more, vocatis,
 Nobilitate, dein civili Corpore (docto
 Eloquij Goldschmidt quo pollet Syndicus ore:)
 Ad Primum, Illustremque Statum, venerabile nempe
 Collegium summa Cathedrale quod exit ab Ara,
 Patrie Onus partim partim Utile, tumque Salutem
 Unanimes referunt, tum cetera commoda Pacis;

Omnia jura tenent, Indultaque singula, & omni
 Per terras & aquas, Rheno Rurique fruuntur
 Libertate, manus subscriptio sola, vel horum
 Agnati fuerit si Appensio visa sigilli,
 Immunes vivunt, gaudentque favore, Bonoque
 Que Status antiquo hic de more ac jure requirit.

Iamq; per illustres Comitum quos possidet isthæc
 Vbiaca in Patria Dominatus Ordo, sequuntur:

Bedt.

Bedburgum, Comitum de Salm Residentia, Castrum,
 Oppidulumque illi paret, post mentio cuius
 Particularis eris, Comitum sunt insuper ista
 Iure loca, à serâ serie deducta Nepotum,
 Helpenstein, Roesbergh, Hackenbroch, Alffter & Erpe.
 Agrippinensi Illustres dominantur in Aduo-
 Catiâ Comites de Bentheim jure Vetusto
 Per Pagos Volckhoff, Bickendorff, Longerig & Lindt :
 Terra Vrimates reliqui, reliquique Toparcha
 Imperium servant, patrioque ex asse gubernant.
 Ecce Statum subit, aut fundi aut ratione Bonorum,
 Archidiceps Comes Illustrissimus omnis,
 Cujus in Arcano Comitum bona singula, perque
 Subiectos hodie concurrunt, quotquot ab ipso
 Vel tutela beat protectio Praesule servat.

1. Efficit, ergò, Statum Comes Ahrenburgicus, atq;
 Dux Ansbottanus, Croius, Princepsq; Rebecques.
 Porcean, in Mont Cornetto Margravius alius,
 Laillanus Comes, & Segenem, Dominusque Brieni,
 Hall, Engiènus, Eques simul Aurèi Valleris, Archi-
 Pincerna Vbiacus, tamen hoc ratione bonorum
 Ahroweileranam propter, quam servat in illa
 Vrbe sibi Turrim, cuius tenet ille cacumen.

2. Illustris Comes huc Praesesque Ericus Adolphus,
 Fraterque Illustris, bini de sanguine a vito
 In Salm, Reifferscheidt Comites, per Bedbur, & Alffter,
 Et simul in Dieka, simul Hackenbrochque Dynasta;
 Archidiceps cognato ex asse Parentum,
 Multa per annorum labentia sacula dudum
 Archi-Marescallus Senior, generosus ob Alffter,
 Et bona per Bonnae Satrapiam, tumq; per ipsum,
 Hulchradii fundum, quo pradia multa recenset

3. Illu-

3. | *Illustris Comes, accedit Dominusque Toparcha,
De Manderscheida Comes ac Blanckheimius,
Heros*

*Iunckerodanus, Daun, Erpp: supremus & Archi-
Præfectus diversorum ratione honorum,
Perfundum Erpenæ subiectum perque secunda
Arva Drachensfelsæ, montes infraque supraque.*

4. | *Illustrisque Comes subit Isenburgicus ille,
Grenso vii rector, legum quoque lator in Hersbacle
Atque Arienfelsæ Dominus, qui Velleris auri
Est Eques accedit Lyncensis pignoris ergo.*

5. | *Illustris Comes à Marck, de Schleid, Baro Cy-
maius,*

*In Saffenburgo, Serein, Kerpenque Toparcha,
Et Marchionatus Francomontensis hic Advo-
catus habet patrium jus, qui ratione honorum
In Meyl & Vesfeldæ concurrat in Ordine & Anno.*

6. *DE Bentenhemio Cemitæ huc advocat Advo-
catia in VVevelinghoven, quo jure Coloni,
Iam dudum regnant, terramque solumque gubernant
Ut dederant Proavi ad claros transire nepotes.*

7. *DE Rennenberga Comes Hochstratenus in
usu.*

Hic quoque spectatur propter sibi debita quondam.

8. *Vlrnburgusque simul Comes hic ratione honorum
est.*

Qua prope Nurburgum, quod suspicit Eiffliæ, servat.

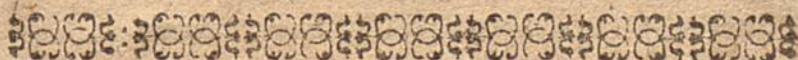
9. **P**rodit jure pari Illustris sua jugera propter
Trans Altenviedam Comes atque Toparcha
Saynus.

10. **D**eque Gerolsteino Comes hic ratione suorum
Iuxta Nurburgum, tum circumquaq; benorum,
Ius tenet, atque suum confert ex ordine votum.

11. **I**llustris Comes à VVeda de lege bonorum
Per Neuverburgum VVesterwaldensibus inq;
Rupibus, & grémio summoque cacumine montis.

12. **H**ic Possessores spectant bona plurima propter,
VVinnenberg, Roesberg, Harde Cardorff,
Hemmerig & Lintz.

Hisce bonis sua nunc Comitum, possessio crevit
Inque diem multum sumit felicibus astris
Augmentum, Dominosque facit praescribere Plebi.

BEDTBVRGVM.

Bedtburgum Comitum de Salm Residentia, iuxta
Ervatis undesam, strepitantia murmura, ripam
Iucundus locus est: & habet vicina per arva
Insignes villas: Dominatus continet in se
Scilicet hos; Bursdorff, Bucholtz, Erproede, Blerickque
VVinkelheim, Gattenberg, Arvenheimq;, simulque
Kirdorff, & Garstorff, Fleistett, Huckelhoven & inde
Fravweiler; Tali est omnis subjecta Toparcha

Eius

*Ejus & Imperio Comitis, Gens rustica circum.
Qua gerit obsequium pariterque obtemperat omni
In rebus quæviscunque, uno sin annuat ore.*

*Hoc feudo-ligio, Siffrido (a) à Prasule quondam
Investita fuit stirps Reifferscheidica, verum
[Per dotem quanquam ad Dominos Possessio Castrum
Tum Lymburgenses Comites, tum Neuvvenar exim
Transit, hunc hodie Comitatum in Iure priori
Ob motum patriæ bellum, (b) post funera demum
Iam dicti Comitis de Neuvvenar, obtinet usum
De Reifferscheida, Comes, Illustrisque Propago,
(Posteritasque dein) cui Iurisdictio nunc est*

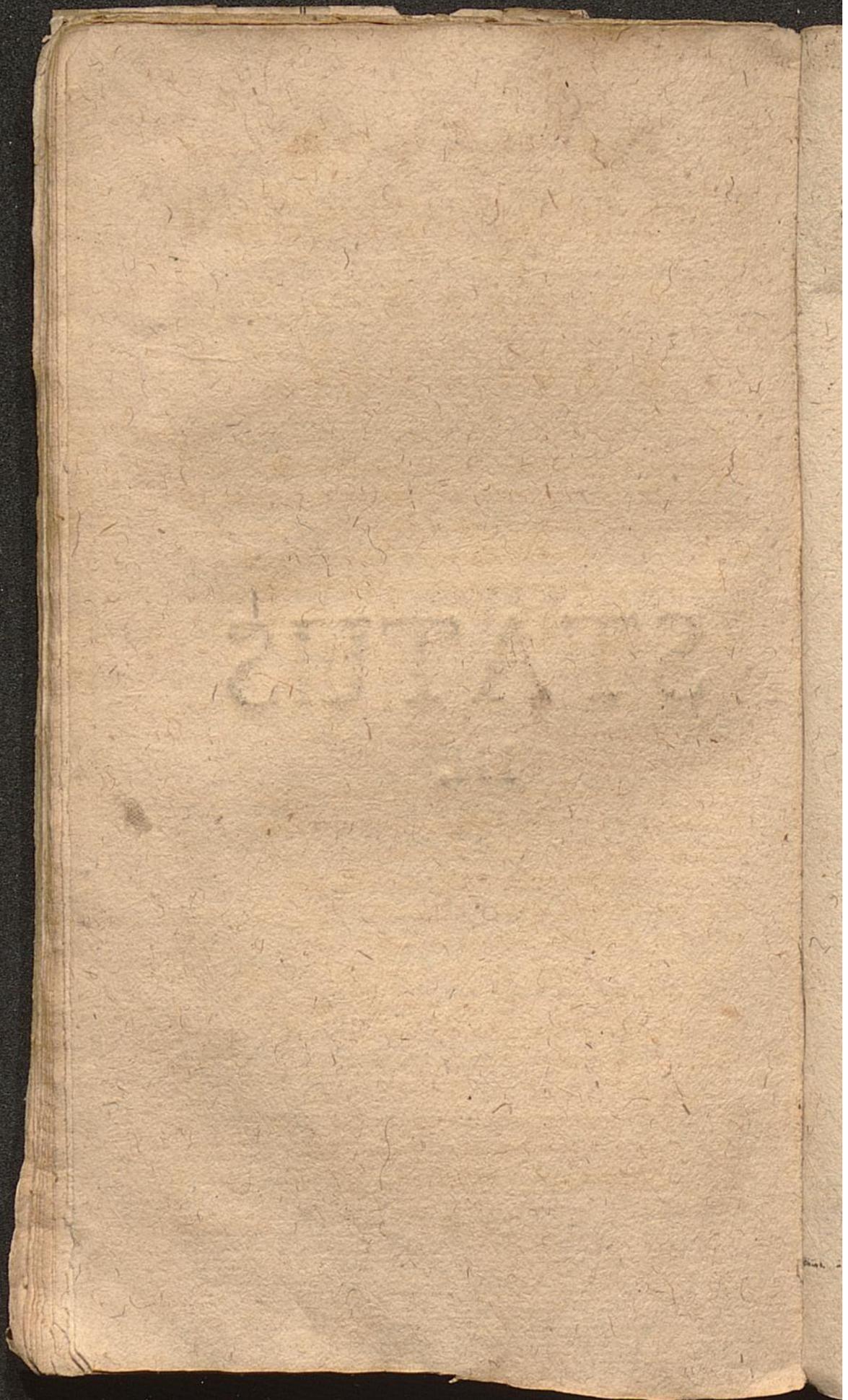
*Sentyt arma diu Bedburg incommoda Martis, (c)
Oppidulum Castrumque simul, cui nulla pepercit
Machina Bellona, sed nunc instructa ruina est,
Tempore præterito Comitatus Nobilis, Vna
Arx Comitis, nam præda fuit pretiosa supellex
Auri ac Argenti, tam VVimmariensibus, Hassis,
Quam Suecis, patriam primo hi vastando fremebant
Exspoliare etiam robustas mœnibus arces
Æquatasque iugis turres sed Posthuma Pacem
Amnistia dedit, Damnumque resarcit omne :
Hinc Comes ipse sibi voluit gratariet, illinc
Rusticus exultans ridentes frugibus agros
Visit, & ubertim collectat in horrea messem,
Hostilem nec habet mucronem Rure timendum
Qui prius extorsit, percusso tergore, nummos
Atque gravi vitam redimi cogebat in ære.*

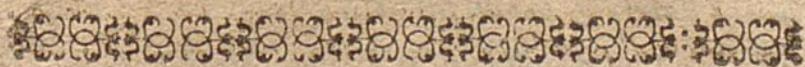
[a] An. 1291, [b] An. 1585. [c] An. 1652.

STATUS

STATUS

III,

O R D O
E Q V E S T R I S.

His ita descriptis pennâ prosperante Dynastis,
 Cum quæiscunque suis amplexibus inter utrumquæ
 Ius sibi quod sacrum servant regimenque profanum,
 Nunc lustrare Equites, clarosque Heroas ab ortu
 Mæsa jubet, quorum stat pectore nobile robur
 Et Virtus, sed Eques Generosus, Nobilis ecquus
 Censendus? num fortè viam Virtutis inire
 Cui Natura dedit? cui mens excelsa trecentas
 Sectari dotes? reor esse, quod affero verum.

Nam si quod vera sub Nobilitate coruscet
 Elucetque bonum (si vera Boëtii habetur
 Mens) est quod solum videatur id esse necessum
 Nobilibus, ne quid Patrum à virtute recedant
 Degeneres, claris & qui natalibus orti,
 Anteferendi aliis meritò, meritoque colendi,
 Majorum si illustre Decus si Encomia, Laudos,
 Virtutes, Famam, bellè res denique gestas
 Aut superare queunt, aut certè aquare laborantia.

Verè lex populi non est spernenda Rhodensis
 Qua desciscentes Proavum à virtutibus olim
 Exheredabat gnatos, sed maxima vis est
 Nobilitatis, eos inter quæis publica cura
 Res fuit, & bellè gessère negotia, quique
 Magnanimos vario belli in discrimine sese
 Exhibuère Viros, hos nobilitate perenni

D

Nobilitas

Nobilitat Virtus, Acies, & Vulnere chara
Pro solâ Patria & populi suscepta Salute.

Hi sunt, ad seros qui gnauiter usque Nepotes
Ius ex asse suum, Majorum stemmata, ceras,
Non modo transmittunt, sed stigmata, vulnera, crudas
Atque cicatrices ostentant, amula ut illis
Posteritas Patrum virtutes rite sequatur:

Nobilitas etenim debet virtutis habere
Concomitativa, & sunt hæc tum vulnera, tum quo
Stemmata; stemma quid est? nil quam virtutis auita
Symbolon, & verum patrii splendoris & usus
Prototypon, certo quo tanquam pignore, honestos
Ad mores, vitam, decus, Acta imitanda tenemur
Firmiter, ut Patrum vestigia trita teramus.

Vt duplici constat Respublica tempore, Pacis
Scilicet & Belli, simili planè ordine duplex
Nobilium Genus est, ad Bellum scilicet unum,
Ad Pacemque aliud: Primum acri Marte tuetur
Imperij Fines, quos amplificatque: Secundum
Consilio iuvat & Prudentia & Arte gubernat.

Hinc Romanorum pulchro fuit illud in usis
Nobilium, quod in hisce suos plerumque duobus
Mirificè optabant Gnatos excellere, ut essent
Nempè domi in dandis pro reque locoque probata
Consilijs o. acla, foris fortissima belli
Fulmina, belligeri Pugiles & pectora Martis.
Curita; Nobilitas qua virtus stirpis auita est,
Atque pari passu cum libertate gradatim,
Indultis gaudens & curæctis illius armis,
Per populos & regna Patrum longasque per Vrbes
Ambulat, à qua vis colitur quoque Gente, volebant
Clarorum post Fata Virum monumenta valere,
Qui pro communi Patria tutamine vitam
Liquissent; tererentque Patrum Vestigia dulces
Stemmatibus antiqui celeberrima pignora, Gnati.

Hinc

Hinc, audi, quarta quid cantet Horatius Oda: (a)

Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in Iuvenis, est in Equis parum
Virtus, nec imbellem feroces

Progenerant Aquila columbam,

Virtutes patrie, non consuetudo, nec usus

Nobilitant claros. Et deus rite vocabis
Videns leu Aquilam quod per sublime volantem

Pectoris excelso nisu sectentur, eamque

Defendant, teneantque manu. Gnati estis Abrami?

Ergo opera Abrami facite: es Vir Nobilis euge,

Non tibi Majorum sectari sufficit aeta,

Curriculumque sequi, quos concomitantur honores,

Sed Caroli Quinti facinus memorabile, summi

Magnanimumque Ducis debes pro onere forti

Pectoris atque animi luctamine, nempe Columnas

Herculis, & gressum PLUS ULTRA figere, ad illam

Virtutem aspirans, quae dici Heroica possit.

Nobilitas etenim tanto plus laudis habebit,

Quanto virtutis plus adjungetur auito

Splendori. canit hoc bene noto in Carmine Vates:

Tota licet Veteres exornent undique cera

Atria, Nobilitas Sola est atque unica Virtus.

Nunc ut Propositum nostrum tangamus, & illam

Vincamus partem, nostro qua carmine tangi

Debet, & Vbiaci stabilis Possessio fundi est,

Eloquor: hac unum producit nobile Membrum

Archidicepsi, nimirum Clarus Equestris

Ordo Statum format, qui tertius ordine surgit,

Idque vel ob generis splendorem stemmatis ortam;

Sive Dynastias propter, possessio quarum

Ampla per hanc sparsa est Ditionem, clarior unda

Illustrisque magis Titulus debetur eidem:

Doctor & Orator praclari est Ordinis hujus

Syndicus, Hermannii calamo fauendus & ore

Tales

[a] lib. 3.

ARCHID. COLON.

Tales sunt namque Heroes Dominatibus hisce
Inq; Dynastijs, Summa, ac Media, Infima demum
Rectores summos quos Iurisdictio summo
Et proprio de Iure colit talique gubernant
Imperio, his qualis jam dicitur esse potestas.

Ordine in hoc omnes patria totius Equestri
Conveniunt Equites, cuius mysteria verbi
Germani, Graciq; notant, nam Teutonibus ore
Gestit Eques Ritter, graia vult voce vocari
Rityr, & haec vox est id quod Servator, utrimque
Quod Patriam virtute juvent, & robore seruent,
Bella procul pellant, cunctis sua corda periculis
Opponant, ne quid persentiat incola damni

Verum ne temere se qualificantis ad huncce
Cujuscunque Statum Persona admissio fiat,
Discutienda prius sunt stricto examine Signa,
Armaque majorum tribus indaganda diebus,
Qua tum Collegio coram exponuntur Equestri.
Ut si contra habeat quicquam quis dicere, dicat;
Cur admittendus non sit qui postulat illi
Se sociare choro, Clypeus nisi protegat istum.
Hinc ad Concilium, patriae ad Comiticia tales
Neve admittuntur, neve annumerantur, ab uno
Egremio donec solennia praevia, iusque
Iurandum fuerit de consuetudine factum,
Tum generis splendor, Bona tum, Possessio tumque
In patria constant satis ante superque probata.

His ita praemissis activum ex ordine ducunt
Primorum confessu, inter Comiticia, votum,
Censentur patriae Proceres, illustria Membra,
Iuribus, Indultis, Regalibus usque fruuntur
Omnibus, Officiis gaudent maioribus, imò
Vectigali undam, venatibus arva ferarum
Libera, aperta tenent antiquo ut more receptum est.

Ista quid attingo? maiora canenda supersunt,
 Constituuntur ij (modo Martis & Artis in Aula
 Egregii Pugiles excellentesque probentur :)
 Ambimanni, Satrapa, generosi atque Toparchæ,
 Consilijs iuncti Consulta Oracula promunt,
 Et Mareschallatus funguntur munere, magni
 Aularum Praefecti, Assessoresq; creantur,
 Ad summam metam, ad summos tolluntur honores,
 Legati sunt, Respublica gaudet iisdem
 Pro defendenda Patria Tutoribus, hastam
 Aut hastatorum decursum, dicis, equestre
 Tornæamentum agitant reddunt seseq; capaces
 Stemmatis & generis si iusta probatio fiat,
 Ad Præbendarum dona Ecclesiastica, in Aris
 Metropolitanis, Cathedralibus Aedibus, inter
 Quos etiam magni Proceres, magniq; Monarchæ
 Suspiciuntur, & hæc pro conservamine prisca
 Laudanda est hodie multum observantia stirpis,
 Germanos inter, quæis hæc antiqua probantur.

Ordo Nobilium, fulgens Equitumve Corona
 Est ager omnigeno completus semine, de quo
 Ampla seges messisq; exit latissima quoque
 Præcipua Imperij vires prodire videntur.

Hinc quando nulli communi in plebe supersunt,
 Præclara Generis qui Nobilitate, Graduve,
 Excellant reliquisq; sient dominarier apti,
 Magna solet passim fieri confusio rerum,
 E contra vero certum est ea Regna vigere,
 Esse beata, etiam dici immortalia, per quæ
 Nobilitas numerosa micat: sic Persia, diro
 Cum modo Tartaria, Saracenorumque furore
 Sub tumidum fuit acta jugum, virtute frequentis
 Nobilitatis (idem cujus plenum undiq; regnum est)
 Libera ab externi facta est dominatibus Hostis.

Tantum

Tantum Nobilitas pollet, tanti illa puratur.
 Plebeisq; etiam longè præfertur in omni
 Iudicio, Voto, Consensu. Consilioque
 Militia, gressuque, Fide, Republica. & Aula.

Iam quia iura tenent quam plurima, crebrius inter
 Qua sese præbet, venandi jus, vel agendi
 Sectandique feras, civili jure cuius

Permissum, quâ terra quidem patet unda, vel Aër,
 Tamque Locus proprius, quam publicus: inde severa
 Sub pœna vetuit Fridericus, retia silvas,
 Publica perque loca. & terram disponere, causâ
 Venandi, laqueosq; alia instrumenta ferendi.

Postea Principibus, Patria primoribus, atque
 Nobilibus, Dominis Terrarum, legibus æquis
 Edicto generali etiam, jus omne per omnem
 Venandi terram cessit, perq; alta statuta
 Illud ademerunt subjectis, nempe Colonis

Qua naturalis sic juris ademptio non est
 Injusta, idque quidem quando præscriptio longi
 Temporis atque usus accesserit, immò probata
 Germano-antiqua sit consuetudine fulta,

Hinc belli rerumque comes venatio belle
 Dicitur, & veterum summè est laudata virorum,
 In scriptis, etenim sub primam surgere lucem,
 Ire, Equitare, vehi, densos percurrere saltus,
 Observare feras, jaculoque laceßere, frigus
 Imbriferamq; Hiemem, ac summum perferre calorem,
 Sæpe famem, junctamque Sitim tolerare necessum est.

Magni olim venando duces (quos inter habetur
 Magnus Alexander Macedumq; monarcha (per annum
 Sæpe levamentum oblectamentumq; suimet
 Corporis atque animi cepere, etate sed ista
 Hac nostrâ plerique Duces, Proceresque paternum
 Armata jus venandi defendere dextrâ
 Occipiunt, adeo, ut consortem ferre recusent

Exter-

Externum, summoque sua discrimine Vita
 Venatu invigilant silvas & lustra ferarum
 Atque feras ipsas in noctem à mane fatigant,
 Inde nitent horum vel qualescunque Trapezæ,
 Mensarumque trabes circumstipantur opimis
 Carnibus Aprorum, Leporumque ferina sit esca
 Diversi generis, quidquid nemora alta ministrant,

Nunc quia feuda insunt Patriæ quam plurima, nêpe
 Per bona Nobilium, discurrere pauca libebit
 Desuper; a priscis sunt moribus orta Quiritum
 Feuda, etenim ex illis pars magna remansit ipsæ
 In patrijs, quæis tunc Agros fundosq; subinde
 Usque Clientela sub nomine Romulus atque
 Romani concesserunt, hinc bellica iura
 Sunt quasi, Feuda, tamen proprio sin utere sensu,
 A Fide, & à fido præstandi munere feudum
 Dicitur, estq; Fides hæc subsistentia Feudi,
 Vox etiam alludit Feudum de fœdere dici:
 Sit quodcunque volet, Feudum est immobilis ipso
 Prompta Rei ex animo concessio, sive facultas,
 Utile jus Fundi bene transportando, retenta
 Proprietate, sub obsequijs promptaque volendi
 Mente, Fideque, suo quam jure Vasallus a vito
 Præstat Hero, Vbiacus sic Archi. Episcopus intrâ
 Archidioxesin sibi plurima Feuda reservat,
 Hæcque Vasallorum confert pro tempore in usum
 Elector quoties novus intrat, sive Vasalli
 Post mortem, Feudum de possessore suummet
 Transit ad Hæredem, qui Proprietarius extat.

Masculæ hæc inter quadam, sed pauca: vetusto
 Iure quidem, verum promiscua cætera sunt.
 In quæ succedunt Gnate, Agnati que propinqui,
 Longinqui sicut hæc Processus causa, sed inter (a)
 Archipatrem atque Statum conventum est nuper
 Equestrem

Desu-

[a] An, 1660.

ARCHID: COLON:

*De super aeternum valituri foedere pacti.
 Hec etsi nimium sit res Indaginiis alta,
 Vt pote quam multi scriptores fusius urgent,
 Hanc tamen hic placuit paucis attingere verbis.
 Sufficit ut Patria hac tali ditetur honore,
 Hocq; Vasallorum numero, quos cernis ubique.
 In quovis casu constantes atque Fideles,
 Vel si Praesul orans Campos intrare, vel alta
 Vult servare Aquila nervum mittendo Gradivi,
 Ut patria indigetes optata pace fruantur,*

ARCHIDIOECESIOS COLONIENSIS
 SEDES NOBILIVM.

Nobilium Sedes, Equitum munimina & arcus,
 Praclare natis cum possessoribus intra
 Archidioecesim nunc accipio carmine; primo
 Bonnensis Satrapia subit cum Turribus, atq;
 Turibus antiquis, isthic qua continet ordo,
 Enderig est Hausten, sed nunc VVeix possidet illud;
 In Rammelshoven Metternich, Spiesque refulget
 In Burstorff: Scheifart conseruat limina Deastorff;
 Ast Morrenhoven Schal de Bell, iusq; capescit
 In Rheindorff Gymnich, Goer Meutinghoven &
 Ilem:
 Dottendoiff Enschring Gebertshahn Hemmerig,
 estq;
 Schall Lufftelbergæ Dominus, Possessor & Hares,
 VValpot Bornhemii Dominus qui regnat ibidem,
 In Vilich Blanckhart de Goehoff proximus extat,
 VVeix in Roesberga: Roistorff sibi comparat à VVolff:
 Lyskirchen Transdorff, Sternenburg Heufftque
 potitur, Brulen,

*Brulensis Satrapatus adest, primoque videtur
Kendenig, alta domus, quarens ex asse gubernat.
Metternich Metternichij successor avorum est,
Herschel Vochemium, Sedem & sibi vindicat Arcem
Qua d servat Rendorf, Palmesdorff, Zuvveifel, & ultra
Bolandt in Kuilsheck qui VVilerschuvistius Heros,
In Kitschburg VVolffskehl, Cleburg modo Gymnich
adintrat;*

*In Sechten Siegen, Nesselrath, Efferen & Frcns,
Weis Bellinghusen, Geisendorff Gailius optat:
In Glevvel Collen, Schall olim sederat illic;
Teutonicum Her-mulheim Castrum quod tollitur
altum,*

*Et Wilersvivism Ioannis possidet Ordo,
In Schvvadorff Schall est, regnat per Keldenig
Anstell,*

*Pfeil de Scharffenstein Hornbell nunc promover,
estque*

Vicina Brassart VVeidestorff Incola terra.

*Lechenio transcendendo Nemus villamque propinquam
In Gymnich Gymnich, Dirmetzheim Gymnich &
optat,*

*VVolf de Metternich sibi Grachtam servat in usu.
Loh Conradtshemium, Qua d Bulchfeldt incolit
Arcem,*

*In Bergerhulsen Bongart, Scheiffartque Merode est.
Reuschenberg Blatzheimb, & Reuschenbergus in
Erpe est,*

*Zuvveifel & Erpe tenet, Flans Aldenrodtq; refrenat.
Mulhemij residet Schall Bell, sed Boulig ibidem est;
In Boulich Mulstroh: Busch Hall de jure reservat,
Per Bulleshemium Bourscheidt utrumq; coruscant:
Freishemium Stolberg, HohenEck & VVimmarus
intranat,*

In Muggenhulsen Schellart se surrogat Arci,

At Muddershemi regnat Kindtsuweiler, & inde
In Meyl Quad Dominus, Ronckell Hertzgenque
videntur

In Flertzheim Schall est de Bell, Possessor & Arcis,
Nunc Heimertzhemium tenet Horst à Patribus illud,
Balleq; cum Kriegshoff Buschman sustollit in altam,
Meckenheim tenuit Meckenheimb, cernimus Vrbes.
Harff Sintzig, & Weis se Vettelhoven adunant,
In Sahra Blanckart Dominus, nunc Ara suprema est.
Creutzbergam Leyen, Quad jam sibi quasit illam:
Weis, Bourscheiät, Blanckart Ahrweiler in Vrbe
coluntur.

Putzfeld in Calmuth, Metternich Staffel & in
Pruck,

Keffel de Putzfeld: trans Hardica devehor arua,
In Vischel Gymnich, VVeix, Crummel VVeyer
adoptant:

Est Cochenhemij Roist, ac Godesnovius alter.
Metternich, Raitzheim, Spies Kirspenig; Horstius
Arlouff:

Zur Muhlen proprios Metternich possidet Agros,
In Ringsheim Forst de Lombeck jus obrinet amplum.

Hinc Andernacum gradior, per mœnia cujus
Intranti (paulum distant hac atria tectis)

Bina Domus, veteri, hac una spectatur in Vrbe,
Hanc sibi de Leyen, illam sibi vendicat Hausten:

Hic Satrapia venit Namedy, quâ considet Husman,
A Saffigh von der Leyen conscribitur, atque

A Rheineck Comes à Sintzdorff, Burggravius altus.

VValpot ab Olbruggen, Metternich Hulsque tuetur,

Ad Lintz descendo, in Lubsdorff Selbachius, inque
Dadenberg Lulsdorff, antiquo jure fruuntur,

In Breidbach Breidtbach, veterem si transeo VVedam,

Stock-

Stockhusen cerno, quod Nesselrodus auget.
 Ehrenstein propriat sibi Nesselrodus à Stein,
 Devehor inferius Rheni de montibus, intrans
 Gudesbergensem Satrapiam, Melhemiamque,
 Dachenfeltz surgit sublimi in monte, quietà
 Per Gadesbergam Meckenheim sede locatur:
 Nesselburg sese Metternich esse fatetur,
 In Muffendorff Stein à Tricht sua scuta reponit:
 A Godenavv VValpot Dominus conscribitur Hares,
 Huc in Odenhusen consedit Distelin usque
 Hillesheim Berikum tenet, ille receptat & usum:
 Hulckradij ad fines propero, mox Anstel in Anstel,
 Frens Neverburgi, Bourscheidtque resurgit in
 Hœning,
 Harff in Velbruggen, Blittersdorff claret ad Arffiam,
 Reuschenberg Selikum, Landolff sua pramovet in
 Lulsch:
 Muchhausen Kessel, Hœsteden Schlauchius intrat:
 Lieck sedem in Diekrath: Sirevesdorff possidet hares,
 Lovventhal VValeburg, Hundt Bulch sibi detinet,
 inde
 Roist in Gloen splendet, Comitum quò jura recurrunt:
 Fines attingo Bedtburgi in partibus, Arx hic
 Vna Gerardshoven, quam Ketzgyn possidet, una
 Fleisteden quam Frens olim servavit & ultra,
 Hic Lydbergensis Satrapatus surgit, in illo
 Lovvenburg prodit, quà jus habet Hœvelich amplum:
 Frens in Kleinenbroick, illic quoque cernitur Hoffium,
 Deutz zu der Kouhlen: in Gustorff Frens, quoque
 Mirbach;
 Dort Horst Dominus Steinhausem possidet Heister,
 Fuerdt colit Hochkirchen, Kalckum Loveburgque
 tuetur:
 Schlickum est in Schlickum; Metternich Rœde reser-
 vat;

Holtz

Holtz colit & Brachel, *cujus possessio salva est:*
 Frens Odenkirchen regit, is Possessor & Arcis,
 Altenbrug Mulford: Fuerd Sahr, Guderodtque
 Nivelstein:

Kempensem accedo Satrapiam, Oedamq; propinquã
 Virmundt in Nerlen, VVachtendonck floret in
 Hulsdonck;

Altenhoff Ducker, per Mærshoff Linzenig, atque
 Per Gastendonckam, Nivenheimb in Rœde tenetur,
 Roist in Malshoven; Bollverck Holthausen adau-
 get,

Capellè Broichaus; VVeyenhorst permanet in Dunck,
 In Niersdonck von der Pfortzen, sedet Efferen in
 Forst:

Brienen habet Clærath, Bisterfelt Morian ornât.
 In Felden Quad est Raurenberg Hemmerigintrat,
 Finem Lynna facit, vicina Vrdingaque, totum
 Cernere parte datur, licet hic descriptio non sit:
 Lintzenig in Schakum: Gripsvalt sibi vendicat
 Holroff,

Clauth Solbrug tenet, Ham Backum conservat &
 implet,

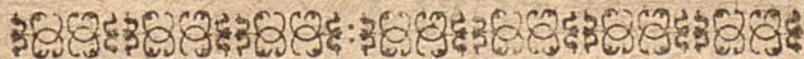
Offenbroich Boeckumb: atq; Offenbergius in Broech,
 Quad Kolenburgum, Neuhoff sed possidet à Reck:
 In Lathum Bavur est, Zoppenbroch Quade tuetur,
 Cernitur Huerdt in Pelsch; Norpraht Dickhoven
 amavit

Preuth Kaldenhausen servat de jure vetusto:
 In Dieven Bernsawv sed Metternichius in Rath:
 Lynna tenet Backhoff: Brembthoff Vrdinga reservat,
 Cernitur ulterius Rheno-Bercensis ad oras
 Eyl; quod habet Pallant: Raesfeldt adiungitur
 Heydeck,

Debetur justo Strouven Geline trophæo:

In Diepram Bockhorst; Turrim sed Lyntzenich ornat^o
 Langenhorst: VVageburg poscit zur Stegen & Illum^e
 De VVachtendoncka Langendonck possidet Heros:
 Offenbergh ubios eingat, quod jure probatur,
 In Buedberg Cassel, VVu ff. kull spectatur ibidem
 Alpen concludit: Comes hanc Benthemius, illam
 In VVevelinghoven, binas is possidet arces.

Nobilis en Rheni Tractus de Iure vetusto,
 Nobilitate simul cum stemmate fulget abunde,
 Nobilitate, inquam, radiat, veneratur, honorem
 Obtinet Eximium, quia virtus nobilis, ipsis
 Nobilibus genita est, patria hinc decoratur, & omnis
 Subditus ad nutum qui fictus factus eorum est.
 Iam transire placet Rura, Æmsurique Fluenta,
 Cernere qua par est Agrippinensis ad illam
 Archidicecesis partem, vel dispare fundo,
 Quamvis unus Ei Dominus scribatur, & omnem
 In plebem teneat ius imperiumque supremus
 Antistes Præsulque, ubi regnat in agris.

VESTÆ RECKLINGHVSANÆ SEDES NOBILIVM.

SVb Nesselrodij est tutela Præsidis Hertem,
 Fonderen Arx ampla est, quam Brembt sibi vendi-
 cat, atque

VVesterholt VVesterholti fert nomen & omen,
 Reck & in Horst residet, Vlebergh quoq; possidet illud;
 Geisenburgh Heinrichsburgum, Keyhorstque re-
 servat,

Dob Vogelsangum; Berg Balcken Boenen adoptat,
 VVestrem Gutacker: Drost Becke, in Closteren est
 Groll,

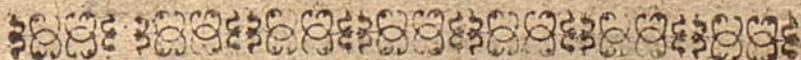
Qua Loringhoven: Freytag Schorlingen: & ultra
 Bras

*Brabeck in Brabeck, Hackf. et simul obtinet usus,
Aschenbroich Maleburg: sed habet Raesfeldi^o Hammū
Ham tenet Hammum iterum, sicut Loh possidet &
Loh:*

*Loh rursus Knippenburgum, Graeff Hassel adintra,
Versabe Ober-Felding, sed Dael & Daelius auget,
Servat Overlacker zur L. y. e. hic Nobilis omnis
Sedibus adjunctis descriptus cernitur, illis*

*Accedit Steckenburgum cum Repeler, atque
Dringenbroch, Nyrinck Vetten Bocholtzq. deinde
Agmen agit V Vilprug, finemque in fine coronat,*

*Omnibus optatam submisso corde precamur
Citra martis onus Pacem, regimenq; beatum
Ut possessores aulas, arcesq; paterno
Maternove, quibus Praefecti, iure, vel ipsis
Praclaris gestis servent, tueantur, & ornent.*

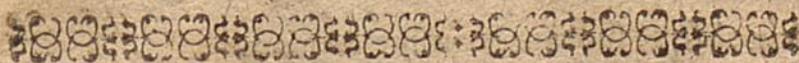
DOMINATVS NOBILIVM, SÆCVLARES.

*A Tria Nobilium Dominatibus hisce profanis,
Quas legis, elucent Bornheim cum Kentenig, atq;
Keldenig, & Kenthen, Gymnich, Meyl, Lyblar, & arvu
Lufftelbergiacum, Lufftildi in monte beata
Sacratum quondam, Vischel, Merl, Saffig, & ultra
Muddersheim, Muggēhausen, Odekirchaq;, Quatrach;
VVilersvivist, Vettelhoven Lyndt, Nerfer & Anrath;
Niderdriesa, Vilich, Drachensfels Petra Draconis,
Horst prope Lydbergam, Seursch, Heimertzheim,
quoq; Sahra.*

*Cum VVevelinghoven, Helpenstein, Alpen & Issum,
Zoppenbroch, Buedberg, Offenberg, Huls prope Kem-
pen,*

VVonsburgumq;, Vbijs loca dicta videntur in oris.

ARMA;

ARMA,
ET
INSIGNIA.

INSIGNIUM si quis Originem
Desideratis ambiat usibus,

Evolvat Annales, vetusti
Historicos adeatque sacra

Ex his patebit Cæsaras arduos,
Ducesque summos militiæ suis
Mandasse turmis, ut suomet

Quisque suum in Clypeo notaret
Certoque signo Non. en, & agminum
Rectoris, ex quo Lemmate colligi
Liceret, Heroo quis ausu

Aut trepido steterit tenacem
Adversus Hostem, Post vice Nominum
Certas Figuras, certa que Symbola
Exsculpta gestarunt in ARMIS,

Alterutrum quibus, absque fraude
Distingueretur Militis, & sui
Nomen Stategi. INSIGNIA cernimus
Partes adhuc ætate nostra

Congenitis solida in Pyzeticis
Explere vocum : & pluribus in locis
Affigi utrimvis prospicientia
Aulas, & Aras in perenne

Prototypon Monumentumque rerum.
Hinc evidenter, nil aliud, patet
Monstrare primum INSIGNIA nobiles

Quam ritè Personas, quibuscum
Nata, vel appropriata, surgunt,
Verum quod Ortum Nobilitatis, &
Illustrioris stemmatis attinet

Fate mur, & quidem lubenter,
Præcipuum Titulum, Gradumque

Non

Non absque summo Nomine Regiam
 Dici potestam, sed Comitum, Ducum, &
 Magnorum Equestri stirpe Patrum
 (Imperij moderator olim
 Dum Ludovicus Tertius) ardua, hi
 Gradus, fuerunt munia: Cæsaris
 Ottonis ævo Hæreditatis
 Quæ Titulum sibi jusque nacta:
 Et quotquot armis conspicui Viri
 Stetere primo in limine prælij,
 Bellæque res gessere Belli,
 Nobiliumve Equitumve Nomen
 Illustre sunt nacti, & sibi maxima
 Ex Hoste victo Encomia nobilis
 Claræque quævivere Famæ,
 Quam Comitum sibi scripsit Ordo.

STATVVM DEPVATI.

1. **O** *Eckoven Iuris Doctor prait, isq; disertus
 Metropolitana Syndicus Ecclesia est.*
2. **A** *Comitum parte est Beyvvegh, qui grande tuetur.
 Nunc Vice-ius Comitis, Principis altra manus.*
3. **N** *Obilitatis Agens prasenti tempore Schall est
 De Flertzheimb, illum deputat ille Statum.*
4. **C** *Ronenbergh Doctor, pollens sapientiâ acutum
 Os Vrbanorum est, Consilijq; Dator,*
5. **H** *is Generalis adest Statuum, Patriaq; Receptor
 Strevestorff, de se scribere pena vetat.*

STATVS

STATUS

IIII.

STATUS
III

ORDO CIVITATVM.
MAGISTRATUS.

GRande Magistratus etymon nomenq; Magister
Præbet, & ille velut Princeps Curator habetur
Inspectorq; suas qui res quascunq; tuetur:
Iamq; potestatem quâ se respublica fulcit,
Et jam Personam notat hæc, quæ celsa ministræ
Iura Potestatis sublimior ordine prisco;
Inde Magistratus majorque minorque putatur
Ex alioque alius dependet, ut ampla Potestas
Fæt magis atque minus. Præstantia Iudicis, atque
Iudicij ipsius Maiestas (omne sub uno
Complecti lubuit) certis monstratur ab ipso
Numine Portentis signis ac legibus, illas
Namque DEUS primum tulit, has exercuit Author
Primus, ab humana post conditione statuque,
Congressuque simul, fuit ipsas esse necessum:
Idque gerendarum per se communio rerum,
Exortæ lites, causarumque ardua moles
Ac quasi plenus ager tribulis, corruptio Iuris
Ne fieret, dudum voluere; quod imbibit olim

Quintilianæa.

Quintilianus ait sic namque antiquitus Author,
 Ecce, Magistratus legesque capefcimus illas,
 Ne vindex fit quisque sui, ratione viaque
 Iustitia rectâ. Monet hinc, persuadet, & urget
 Iustinianus, * ut ad munus tam nobile, dici
 Quale Magistratus debet, de jure creentur
 Praclari talesque Viri, castissima quorum
 Vita, animus recti studiosus & integra mens est
 Incorrupta fides simulandi nescia, pravo
 Libera ab affectu, privatis libera curis.

Quaritur hinc an sit consultius, esse perennem,
 Anne Magistratum certo sub limine, certis
 Temporibus circumscriptum, magis utile? quondam
 Iura Magistratus Romanorum annua stabant,
 Ad tempus Dictator erat, Consulque regebat
 Ad tempus: summum meruit Traianus honorem,
 Plinius hoc memorat, quod Consiliarius olli
 Perpetuus fuerit, fuerit quoque Scriba perennie
 In Democratia, concludimus ergo, statuto
 Esse Magistratum succinctum tempore, summâ
 Vtilitate bono, subiectorumque Salute;
 Perpetuum sortitur Aristocratia munus,
 Quando Monarcha regit, nisi Res- & publica quee vis
 Commoda deposcant aliud. dixisse sat esto
 Illa Magistratus de nomine pauca, placebit
 Nunc recto calami specialia tangere cursu.

*l. 6 C. 10.

URBES.

Hoc sic Magistri munere inspecto prius
 Quo nomen amplum fert Magistratus sibi
 Lustranda veniunt illa, qua recto ordine
 Spectant ad Vrbes Interim tamen lubes
 Nonnulla primum indulta, Privilegia,
 Et iura dependentia ex illis palam
 Examinare, & Urbibus postquam, velut
 Novesio, & alijs, struenda jus datum
 Fuit Moneta, tale jus quidnam fiet
 Referre par est? illud, at quondam, graves
 Penes Trium-Viros monetales erat,
 Quod transtulere postmodum, imperij Facies,
 In se Monarcha, Casares magni, quibus
 Solis id ipsum competere ratum fuit. (a)
 Hinc ipse Valentinianus, maximus
 Mundi Imperator suscipi nobis, dare
 Alijs vicissim noluit nummos, nisi
 Formasset illos nominis imago sui,
 Casarea ut ipsis specimen in fronte adforet
 Authoritatis, Principi vel quod decus
 Honosq; Inre debitus, sua quoque
 Ostenderetur sub typis Imagini.

Herodianus testis ut dudum refert,
 Perennium acri commodus poena (capus
 Cervixq; sensit) Caesar affecit, sua
 Is quod Monetam publicam, falsa nimis
 Curasset informari Imagine, at gravi (b)
 Hodie tenetur ille supplicio, reus
 Laeque Majestatis in crimen cadit
 Corruptor Auri, clanculum vel qui malam

Cudit

[a] l. 2, C. de numm. vet. jure [b] l. 2, C. de fals. mon.

Cudit monetam, & publica in forma modum
Signat, super quo scribit Authorem negans.

At si nunc queras ex quo desumpserit ortum,
A permutando dices traxisse Monetam
Progeniem, sobolesque suas, nam quando domari
Bella nequiverunt, & summa penuria rerum
Acre nimis Telam, paulatim emergeret omnes
Per Patria Fines, nec permutatio tantis
Par foret, angusto nimium sub tempore, flagris;
Materies inventa fuit, taxatio cuius
Publica subvenit rebus quantumque molestis,
Quæis permuandi fuerat sublata facultas.

Primo sane ævo — cuius frigida parvas
Præberet spelunca domos, ignemque laremque
Et pecus & Dominos communis clauderet umbræ,
Argentum nemo, nemo possederat aurum
Neve cupido fuit Gazas nummosque tenendi,
Nam sola fruges, & sola armenta, suaves
Divitia fuerant, & opum pergrata supellex.
Cumque videretur reliquis valde esse necessum,
Ut nummi extarent, illorum nobilis usus
Commodior tanto poterat cognoscier, illos
Portatu quanto leviores sensimus, ipsum
Imo Monetarum post sic urgentibus usum
Mercibus ex ipso natura semine ductum
Inquit Aristoteles, quibus abs subsistere nescit
Qua cunctis cura, Respublica debet haberi.

Nummorum ut usus cepit in patria, statim
Sunt instituta Nundina, pendunt ea
Simul à supremo Principum gradu, quibus
Hæc est Potestas, proximè quotquot jacens
Urbesq;, Municipiaq; audiri solent
In Nundinarum immunitatibus, nihil
Ut fiat, illis quod valeat ullo modo
Præjudicare, injuriamve subdere,
Cæsaris in Aula, teste Sixtino, (a) prens

(a) l. 1. §. 9.

Dudm

Dudum receptum est, nostra solennes parat
 Musa annuasq; Nundinas, dein tamen
 Addit semestres, simplices demit quibus
 Mercatus omni septimanâ fit, potest
 Has condere, instituere mutare, ac simul
 Etiam abrogare singulis quisquis locis
 Ex lege iustatæc Magistratus præst.

Est Nundinarum fons origoq; ex Reâ
 Necessitate publica & Patria bono
 Exorta, nam Calistratus magnâ gravis
 Authoritate, maximâ prudentiâ
 Græcos Vir inter, cum Plato leges daret,
 Ut Civitati faustus ac felix foret
 Progressus Ordo, regimen, & constans quies (b)

Apprime vult negotiatores eos
 Requirit ubiq; cum necessitas roget,
 Ut Nundina feliciter possent dein
 Stare, ac vigere, iuribus multis fuit
 Provisum iisdem, maximum hac inter vides,
 Quod debitores, quotquot existunt, ijs
 Stantibus ab omni creditorum onere, iugo,
 Molestijsq; liberi sint, in loco.

At si forensi publicè quisquam, sua
 Solutioni facere promisit satis,
 Contraxerit ve, nil huic quantum Viri
 Docti augurantur, talis exemptio valet
 Prodesse quicquam ne vè eo gaudet bono.

Subjunge Musa Nundinis pari stylo
 Phœbi, Palæstas, Universitatum erunt
 Facunda sedes, publici qua sunt velus
 Scientiarum in arte mercatus bona
 Et liberali, (c) caterum vocat Plato
 Has academias, studia generalia bend
 Habentur esse seminaria optimi
 Cujus libet, quod surgit; ingenij, malè

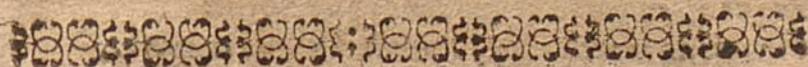
[b] 2, ff. de aund, [c] l. 17, ff. de iur. patr. l. 4, C. de locis

Vt hac Tyrannic odio, ita hac contra bonis
 Principibus usq; maximè cura diu, &
 Noctu fuere, queis labens animus dedit
 Vocare Regalem Academiam suam
 Constantè auditorium, doctos Viros
 Suos Amicos, & suos etiam Patres
 Quod eruditè crederent nullum statum
 In rebus esse publicis, (b) cui iubar
 Aut splendor absq; liceris posset dari
 Ni comparetur saliter, bonis quoq;
 Studijs Inuentus imbuatur, qua gerat
 Deinde Fasces, Prora seu puppis simul.

Australe postquam tetigit Imperium nimis
 Barbarà loquendi norma, dum cuncta propè
 Artes jacerent, commode satis, pius
 Monarcha Carolus magnus & verè quidem,
 Vt à Gothis, à Vandalis, Hunnis, sacra
 Indulta Regni, Iuraq; Imperij, bonas
 Scientiasq; vindicaret, alterum
 Iustinianum prabuit se se, novo
 Quando per Italiam, Galliam, & Germaniam
 Fervore studia pristino flori dedit
 Vbiq; pandens Artium scholas, ijs
 Adytuus parando, liberà dotans manum.

[b] Ar. l. 5. pol.

I.

ANDERNACVM.

Ordine jam recto Patria contingimus Vrbes,
 Quarum prima subit cunctis famosior, illa
 Vult ANDERNACUM dici, celebrisq; Teloni
 Importaturâ Rhenana ubiaq; supremum
 Archidieceps caput est, Provincia ad oras
 Rheni Metropolis reliquis ex Urbibus illa
 Ius habet, ut (quoties summus pro tempore Prasul,
 Elector patria princeps Comitum Bonna
 Conscribit, scriptisq; simul graviora Dynastiis,
 Scilicet Ordinibus proponit pondera) claras
 Directrix Rhenana loco sit prima per Vrbes,
 Partim Nobilitas civilis Corpora partim
 In dictâ faciunt, solidantq; novantque decentes
 Vrbe Magistratum, succedit quolibet anno
 Vnus civili, verum alter Consul Equestri
 Dicitur è cœtu, sic pulchrum inuenitq; Senatium,
 Hec inter cunctas Vrbs antiquissima flores
 Archidieceps, quam retro secla priora,
 Romani occasum versus propè litora Rheni,
 Contra Germanos bellantes, solis ad ortum
 Struxerunt, quando Romana potentia tanta
 Usque sub Augusto capiebat Casare vires,
 Occidua ad Rhenum, pars defensiva quod esset
 Finibus usque suis quingentis longius annis,
 Imperij exemptis Germanis Rhenus ab una
 Atque alia Gallis fuerat disunctio parte.
 Nunc, ut tam celebris, qui Rhenus ab Alpibus exis,
 Ad defendendum, debellandumque rebelles

Inquis

Inque ascendendo descendendo que carinis
 Commoda multa tulit, Romanis usque maneret,
 Filius Augusti Dux belli Drusus ad imam
 Hunc juxta fluvium, summis de partibus oram,
 Plus quinquaginta monumenta locavit, & arces,
 Inter quas, etiam praecleara fuisse leguntur
 Oppida cum Castris; & plura priora tacendo
 Occiduam ad partem, Rheno qua rite Mosella
 Iurgitur hic Turris, Nacoque subire videtur
 Hic Antoniacum, propiusque annectitur Ara,
 Brisiacumque, Renomagumque, Genesis regis,
 Inde Verona (alias olim Bona Castra) vocatur
 Iam Bonna, Archipatris Sedes, Veselunga deinde
 (Agrippinenses Romano iure Colonos
 Transeo) Marconium, Buruncum, Dürmagiumque,
 Novesium, Drusi qua mox nova Castra fuere,
 Gelduba, & Aschburgum, Calo Albiniana, Vetera,
 Prater Agrippinas, Vbia se cuncta subesse
 Hac scribunt Patria loca, magni qua Via Drusi
 Olim Romulidum Ducis, atque exercitus ultra
 Ad debellandum Frisos populosque Cheruscos
 Ductus ad Oceanum fluvium prope littora Rheni:
 Unde Dioecesis quondam hac Ripuaria dicta est.
 Et nullo dubitante licet, quam plurima tali
 Castra Dioecesi fuerint comprehensa, suomet
 Ista loco tractanda dabo, quia nullus eorum
 Nomina sat claris expressit versibus Author.
 Hoc verò antiquis extat memorabile scriptis
 E castris istis, Romanorumque stativeis
 Oppida paulatim, Martisque e sedibus Vrbes
 Surrexisse, inter quas Prima fuisse videtur
 ANDERNACUM, at nomen huic quis fecerit Vrbi
 Author, & unde, gravis lis est, nec dicere tutum.
 Has tamen est multis mens & sententia, quodam

Ex Antonino nomen traxisse, sed ista
 Sint utcunque velint, antiqua hoc tempora certum est,
 Nomen amasse diu, poterit tamen omnis ad omnem
 Desuper ornatum discurrere, qualiter olim
 Fecerat, istud huic qui nomen contulit Vrbi,
 ANTENACUM, cuius vis vocis & Emphasis hac est,
 Ut patet, ANTE NACUM: Rivo quia scilicet isti
 Antejacet; terra Meinfeldi è saltibus, Vrbe
 Haud procul à media qui manat in organa Rheni
 Caesaris hac Valentini Vrbs decorata sepulchro est.

Hanc alias * Primus Fridericus nomine firmis
 Turribus & Muris pius Archiepiscopus urbem
 Munit, indultis ipsam plus mille beavit,

Hi Pagi Mysenheim, Kehl, Namedyque propinqui
 ANTENACO subsunt: Mysenheim undique circum
 Atque in vicinis Meinfeldi partibus, imò
 Effodiuntur humo grandes aptiq; Molares.
 Qui Nautis multis & Mercatoribus empti
 Ad Rheni ripam per tympana versa rotantur,
 Puppibus aptantur, Batavasque vehuntur ad oras,
 In quemvis hominum, si res sic postulat, usum.

Est prope Kehl, inter montes insigne videtur
 Carmelitarum, Antonistein nomine, Claustrum,
 Acida diversis præbens medicamina morbis
 Quæ salit unda, hujus sanos estate liquores
 Multa caterva hominum, longèque jacentibus, immò
 E queiscunque locis confinibus accola mitem
 Haurit in agrorum curam potumque diurnum,
 Sumitur inde, graves urunt dum membra calores

Ad Namedy festino DE X de nomine nomen
 Quod sibi congeminat, nam postquam Magnus apertum
 Christicolùm primus se Constantinus in orbem
 Duceret, ut justo Maxentius ense Tyrannus
 Concideret, cunctum Romani Militis agmen
 Equæ Britannorum Germanorumque coævis
 Finibus, undantem sibi collegisset ad Aram,

Praclarumque Crucis vidisset in aëre Signum,
 Quod certam spondebat opem, certosque triumphos,
 Fulva characterum circum lucente per astra
 Lemmate, IN HOC SIGNO VINCES (foelicus omen
 Nulli unquam affulsit Populove Urbive, Ducive)
 Hinc hominum mens illa, loco quo Numine Divino
 Stat Namedy, fausto Romanis aethere signis
 Arma execrantem gentilia, nobile summi
 Inscriptisse DEI nomen, quod clarius extat
 In Constantini cuspis valido aere Monetis,
 Atque notat Labarum Christi venerabile Nomen.

Iam veluti Sintzig, de quo post mentio fiet,
 Hoc habet ante Vrbes Pagosque Encomion omnes,
 Illic quod primum Vexilli ostensa figura
 Sit Constantino, quo nunc Ecclesia gaudet
 Cum Cruce praefixa: Satrapatus sic quoque polles
 Andernacensis, Namedy specialiter isthoc
 Laudis habere decus, quod ibi ter maximus Orbis
 Christicolim Caesar veri laudabile Christi
 Excusum Nomen Labaris insculpserit, idque
 Perdsr sturo mandarit inesse metallo.

Qui praedicta Urbis superest Situs, ille deorsum
 Ad Rhenum Baccho est partim foecundus, abundas
 Clivosis partim lignique feracibus arvis,
 Circumdantque latus praegnantia gramine prata,
 Inde Monasterium, Benedicti ex ordine distat
 Vix hora, Lach nomen huic, quod vidit in alto
 Supra millenum propè nonagesimus Annus.
 Pulchra vivunt etiam circum, pomaria, muros,
 Collegiumque illic Divi pranobile * Thoma;
 Sursum planus ager, spatium quò circiter hora
 Distat ab Vrbe, locus, Turreis qua dicitur Alba:
 Agrippinensis capit hic exordia, jusque
 Archidiaecesis, cum pluribus auguro illum
 Hunc facile esse locum, de quo canit Ethnicus Author

Quo

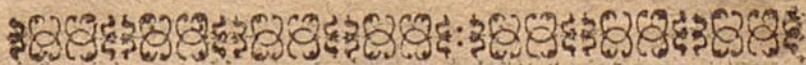
* Cantuariens.

Qui Iulianais fuerat tunc miles in armis
 Marcellinus, eum, Iulianum nempe supremus
 Dum Constantini Magni Legatus abiret
 Adversum Francos simul has venisset in oras,
 Qui transrhenanis VVesterwaldensibus orti
 Finibus, hinc omnes juxta Rhenumque Mosamque
 Vastassent Vrbes, unam hanc reperisse per omnes
 Illasam Turrin, Treviros, interque Colonos,
 Qua divisivo distinguit (ut antea dictum)
 Agrippinatum & Trevirorum limite gentes,
 Parte in utraque datur Ius cernere Principis arma
 Illius, in quorum Tutela est terra nemusque,
 Ante fuit dictum Friderico à Prasule primo
 Qui locus hic primum fuerit conversus in Urbem.
 Ingenti numero Suevi dum Militis Agmen
 Vsq; per Vbiacam pradando, firendo, necando
 Archidicesin debaccharetur, & ignes
 Flammarumque globas vicina per oppida ferret,
 Archipater Fridericus abijt longè impare turmâ
 Ad sibi subiectos populos Patriamque tuendam,
 Et fausto hostiles mactat mucrone phalangas.
 Maxima pars ferrum jensit, pars cetera Rheni
 Fluctibus hausta, fugam male consultando paravit.
 Hinc adeo celebris de victo ex hoste Triumphus,
 Quem tulit hic Prasul Superum moderamine juxta
 ANTENACUM (qui Pagus erat tum temporis) ansam
 Præbuit, ut fossis Vicum hunc solidaret, & altis
 Turribus & Muris cinctum, Indultisque potitum
 Auxerit (a) atque ultro pulchram mutaret in Urbem.

Hanc Dux Baudifius Guilhelmus Marte cruento
 Insanum tristi Suevorum tempore frendens (b)
 Pressit, & oppressit, crebrisque excursibus agros
 Infestos Vbiorum habuit pradando sed Anno
 Posteriore ferox Suecorum exercitus Urbem
 Liquit, & inde Sui fuit huc in Principis usque
 Vrbs servata manu, atque hodie servatur Eidem.

[a] An. 1107. [b] An. 1632.

NOVA.

II.

NOVESIUM.

NOVESIUM quondam, qua post Vrbs Nussia dicta,
 Archidiceps Caput est, quam circuit unda
 Inferior Rheni tractus. Comitia primo
 Ingreditur voto, Ripa vicina jacebat
 Antea, qua Rivus lunarem dictus Anarpha
 Influit in Rhenum, sed nunc à Flumine multum.
 Ob grave murmur aqua, colluctantesque procellas,
 Divisa est, hodie quamvis petat Eruatis Urbem,
 Circumagata, molas portarum limina subter,
 Et tali lapsu, binis quadrantibus hora
 Dusseldorpiacum versus, Rheno inferat undam.
 Hec in Romano jacet Vrbs longissima fundo,
 Lata parum, nutrit foecundos frugibus agros,
 Et Rivo excellit, qui Crura vocatur ad Arpham,
 Crura, quod insolitum, contra decurrit ad ortum,
 Ast illic flumen viridantia prata coronat,
 Qua fracto è Rheno ductus fuit ante Canalis
 Kebl dictus gravae naves ut mercibus Urbem
 Attigerint, portusq; iterum sint inde soluta.
 Ast Romanorum dum tempore Claudius, ille
 Civilis, Rheni Socijs habitantibus oras *
 Teutonia populis, Frisia de gente profectis,
 Et Velavv, & Betavv, vicinosq; inde Sugernos,
 Que loca Romulidum Praefectus jure tenebat
 Petilius Cerealis, ovens cepisset in armis,
 Geldria qua nunc est, & Clevia, jamq; studeret
 Undique Gallorum fines, Rhenoque propinquas

Romans

* An. 70.

Romani Imperij ferro sibi subdere terras:
 NOVESIUM vero, quæ Drusus tempore summi
 Caesaris Augusti Castellum jam ante locarat,
 Romanas partes sequeretur, & arma Quiricum,
 Ille quod Annales referunt, exercitus apto
 Hic Nova Castra loco paulatim extruxit & Urbem.
 Erectumque simul Drusi molimine astrum,
 Quod modo suprema nomen fert porta Maria,
 Duplice munitur muro, vastisque novavit
 Turribus, unde Novi quasi Castrum à nomine nomen
 NOVESIUM retinet, quod post transiit, in Urbem

Hæc (a), Nordmannorum subiecta incendia sensit,
 Extremamque illibellum crudele Ruinam,
 Attulit electus Caesar (b) quod gessit uterq;
 Otto jure suo Quartus luctante Philippo,
 Insuper Vrbs eadem savissima bella subivit,
 Quando (c) Palatinus Comes, Archimista Rupertus
 Cumque Peditum regimen, Prælaturamque tenebat,
 Hujus enim voto Carolus Burgundius audax
 Annali jam dictam Urbem obsidione premebat,
 Landtgravius vero Hassorum, qui postea factus
 Elector Princeps Hermannus Rector in ista
 Archidioxesi, mirando laudis honore
 Commotus Caesar tam pressam exemit acerba
 Obsidione Urbem, Sanctus Bonifacius (d) orbe
 Quando colebatur, Carolus tunc solvere castra
 Caesaris accessu, pacemque precare coactus,
 Vrbs tunc indultis, multisque favoribus aucta est,
 Nempe Magistratus cudendi in signe Monetas
 Ius habet, & rubra signandi dogmata cera:
 Nundina in hac unum memorata quinq; per Annus
 Vrbe celebrantur, Civis non cogitur extris
 Sistere iudicis, Gladii ius obtinet amplum
 Consul uterque Regens, fasces portantur ab istis.

[a] An. 881 (b) An. 1205, (c) An. 1476, [d] An. 1476

Vt pote Romanis, viso qui crimine dignas
Constituunt pœnas, & sacram vindice iusto
Iustitiam exercent vitæque necisque Magistri.

Nussiaco in Bourbahn liberrima civibus extas
Vndique venandi per qualibet arva potestas,
Exemptique Vbijs sunt vectigalibus omnes.

Vrbis, quod superest, auratam Insignia gestant
Nigro Aquilam, campoque rubro Crux alba renidet.

Ad confirmandos hos, Dia indulta fauores
In patulo ore Fori, Caesar Fridericus in arcu
Tertius exsculptus, Statuâ sublimè videtur.

Tunc etiam in gratum præcepta ex hostibus Vrbis
Symbolon, ante die Veneris, quam spiritus almus
Orbe solebatur, primum processio sumpsit
Annua principium populo comitante fideli:
In cuius Robur Sixti indulgentia Quarti
Mille octingentis, quadragintaque diebus
Concessa è Bulla est cunctis, præsentia quorum
Hoc festum exornat: summum stat Martyris illius
Delubrum sancti Bellatorisque Quirini
Ara Theodulo qui concomitante tribunus,
Iunctus Alexandro Papa * cumque Hermete Romæ
Pæfecto, reliquisque sacro Baptismate lotis,
Aurelianaam truculenti Iudicis iram,
Ex Hadriani olim Mandato Casaris hausit,
Tormentisque gravis Christi pia dogmata pandens
Martyrj palmâ decoratus in astra migravit.

Martyris hinc Templum, cuius celsissima turris,
Munster ab antiquo sic dictum nomine, quondam
Hocce Monasterium Benedicti regula sanxit,
Cuius adhuc habitus criptâ tabulatus in imâ est.
(Tempora mutantur) Cañonessis namq; profanis
Scemmate præclaris dos est hæc nobilis Aedes;

Hoc Caroli Quarti rescripto, causa probatur.

*Hoc Comes è Clivia Delubri Eberhardus * & ejus
 Conjux Berta, alto Caroli de stemmate Magni
 Struxerunt, binusq; jacet tumulatus in illo
 Fundator templo, crucis ante altare, sepulchrum
 Hoc Comitum monumentum Eberhardi dicitur, anno
 Quo Bruno à Dagsburg Vbia qui Presbyter Aedis,
 Et post Tullensis Presul, Papa'e Byretum,
 Cumq; Pado imperium captabat, & usq; tenebat
 Pontificis Noni Nomen sublime Leonis:
 Iamq; profecturus Romam sociare sororem
 In comitem Gepam placuit, quam Nussia primam
 Vrbs Abbatissam voluit, donata favore est
 Fratris jam Papa, sancti cum Martyris illic
 Reliquis, quas illa [a] redux hinc transtulit usque
 NOVESIUM: talis translatio quando recurrit,
 Aut festiva dies: quam plurima turba quotannis,
 Devotum verè affectum, cultumq; piosq;
 Impendit ritus, solemniter usa supremo
 Patrono, magnum quem iactat Nussia Divum.*

*Nussia causa fuit, Carolus dum linqueret Urbem,
 Cum Friderico etiam mox Cesare foedus iniret
 Pacis, ut (illius cum filia sola Maria
 Unica regni haeres, data gnato Caesaris uni est
 Maxmiliano, ex in sacro qui Caesar (b) in orbe)
 Hoc per connubium sese Provincia oranti
 Austriaca Domui, tutela, armisq; jugoq;
 Subdiderint omnes, queis se Burgundia sulcit
 Inferior, regio Belgis habitata colonis.*

*Hic pro Nussiacis, dolor eheu! gloria cessat.
 Tempore Truchsesii Comitum nova praelia surgunt
 Archidiœcesi, novus exit ab are tumultus,
 Religione domus, Araq; fociq; petuntur,
 Neglecta excubijs, Nevenaro Nussia primis*

F

Prada

** An, 825.) († An, 1049) [a An. 1050. 30. Apr.)
 (b An. 1486.)*

Præda (a) opulenta fuit, verum mox Vrbe potitâ
 Militis Hollandi cunctos truculentia cives
 Territat, insano frendent batava arma furore,
 Parcitur haud sacris, spoliantur honoribus Ara,
 Aurati calices, argentea pocula, vasa
 Gemmea raptantur, pretiosaq; cuncta feruntur,
 Quæ reputata ultrâ bis centum millia in auro.
 Inde Gubernator Fridericus Kluytius intrò
 Strenuus armatur, pagi vastantur inique,
 Vbiaci tractus vario quoque Marte premuntur,
 Hinc Bavarus tandem Princeps Ernestus, ab altâ
 Elector cathedrâ, civisq; urbisq; misertus
 Hispanam implorat dextram, Parmensis ab inde
 Mittitur electis pro religione tuendâ,
 Servandâq; fide, laturus robora turmis,
 Hic audax animi quatefactis mœnibus Urbem
 Impetit, & Divi triduanus luce Iacobi
 Intrat, & Ernesto Domino (b) mox reddit eandem,
 Kluytius in primis veluti sine iure rebellis,
 Altâ suspensus violator fauce fenestrâ est:
 Urbem flamma vorat, civis consumitur omnis,
 Omnia vastantur crudelibus obruta telis.
 Transeo præsidium (c) Milendunck, sistere anhelans
 Civibus electum, restat, quò cætera tangam,
 Hassorum [d] rabiem nusper quam Nussia sensit,
 Casò Lamboyo Imperij Generale, cohortes,
 Cum Gallis Hassi victores marte cruento
 Nussia cum properant, cingunt & mœnia, portas
 Obsidione premunt, ignitis usque fatigant
 Urbem missilibus triduo, & cum civis inermis
 Lamentaretur, nec tormentarius esset
 Vtterius pulvis, nec quo defendere possent
 Sese, subsidium, desperabunda pacisci
 Fœdera suaserunt urbi cum milite, magnâ
 Spe libertatis, cultus, Fideique vetusta

Relli-

a An. 1584. (b An. 1586.) (c Au. 1593.) (An. 1642.)

Religionis, ut & commercia, jura, priorque
 Consuetudo omnis, politiaq; salva manerent.
 (Sic etenim tractata sonant in foedere pacta)
 Non tamen est servata fides, neve ulla parola,
 In pradam urbs cessit, sensitque furentia valdè
 Fulmina bellorum, dolor! hostilisque remansit
 Vbiaca sedes patria, terraque propinqua,
 Noxia multa tulit, non si mihi guttura centum
 Ora forent centum, possem numerare, tot, eheu!
 Damna tulit, denos urbs Nussia nostra per annos,
 At post, cum luxit felix ex athere phœbus,
 Pace datâ imperio sua pristina jura recepit,
 Dent superi! Pax hac longum perduret in ævum.

III. BONNA-

E Leodoralis, BONNA, est primaria Sedes,
 Archidicepsis, Cancellaria suprema,
 Consilium, Archivum, Rectoratusq; triumphat,
 Iustitia usque Reo, Viduis patet atque Pupillis.
 Urbs etiam dicta est veterana Voconia, qua post
 A Comite Hochstedio Conrado Antistite(a) cineta est
 Mœnibus & foveit, ornataq; Turribus altis.
 Urbis habet claves, gestans pro tempore fasces
 De more antiquo longoq; à tempore consul.
 Romani BONNAM quondam bona castra vocârunt,
 Nempe Bonas illic quoniam sibi figere Sedes
 Est visum, testante chrono, nam plurima tali
 Non modo parte rubet bene sano Vineâ Baccho,
 At quoq; frugiferae circum protuberat Arvum,
 Immensiq; supra per binas circiter horas
 Clauduntur montes, qui ad Rheni litus ussumq;

Hans

(a Ao. 1240.)

Hanc è Teutoniâ fermè ducuntur ad Urbem.
 Antè Verona fuit, factò qua nota sequenti:
 Hercules * Bellum dùm Maximianus è arma
 Gestaret, stricto Carausius Ense Tyrannus
 Ut ruat, in Magnum qui Casara nuper iniqua
 Djocletjanum suscepit pralia, jamque
 Regna Britannorum sibi subjecisset, è olli
 Ex Syriâ, Ægypto, Solymis, Orienteque dictus
 Casar Thebanam Legionem (robore pollens
 Agmen erat) qua sexcentis sex millibus, è sese
 Et Sexaginta, numero, constabat, ad imum
 Rheni littus, opem latum submitteret, antè
 Emundata sacrâ sacri baptismatis undâ
 Qua Legio dederat vero sua nomina Christo,
 Prefatus capitis sub pœnâ Maximianus,
 Pro fortunatis belli successibus huius,
 Quod per Teutonicos tractus Francosq; parabat
 Ad Rhodanum juxtâ Martinack nomine, pagum,
 Idolo martis votivos thuris odores,
 Sacrificosq; ignes adoleri jussit ad aras.
 Ast quia Christicoli Ductores agminis, illi
 Mallusius, Victor, Gereon, Florentius ibane
 Cassius atque Pius, tam falso sacra negarent,
 Thura Deo, gressusq; suos procul inde tulissent,
 Ad profligandum coniunctis viribus Hostem,
 Tum sacra insidias legioni struxit, è idem
 Maximianus atrox posuit stratagema, suoque
 Cum Duce Mauritio penes Agauri stravit eandem
 Ex toto fermè, qui nunc locus obtinet ipsam
 Sancti Mauriti nomen, quia Martyr ibidem.
 Ast aliquot cùm de sacra Legione cohortes
 [Christicolumque simul quadam vexilla] deorsum
 Longius ad Rhenum cessissent usque Veronam,
 Bonnam, Agrippinam, è Xanthos, sua seq; twentes,
 Insidiator eas stricto est mucrone secutus,

Et turris aliis aliò cedentibus, ipso
 In stadio Divum Gereonem fortè trecentis
 Octodecim sociis comitatum cepit Agrippa,
 Sanctum Victorem triginta, cumque trecentis
 Militibus Christi Xanthorum pressit ad urbem:
 Cassius at Bonna simul ac Florentius unà
 Cùm socijs levum Rheni propè littus, aperto
 Ore fidem Christi testantes sanguine fuso
 Martyrij insignem meruere referre coronam;
 In quorum aeterni firmum munimen honoris,
 Diva Helena Imperii Regina, Decusq; Parensque
 Primi Christi adùm divino Caesaris œstro
 Constantini, alma fidei quoque nobilis auctrix,
 Cætera Tempia † inter propè Rheni flumina Bonna,
 Instinctu Divum mota est fundare sacratum
 Collegium, multis qua nunc Ecclesia prero-
 gatiuis gaudet; communem namque quotannis
 Mercatum celebrat, quin & pro tempore servat
 Præpositum, multa supremum munus, & Archi-
 Diaconalis adest cui Iurisdictio terra.

Hic locus illustres ambit complexibus Arces,
 Oppida, Nobilium Sedes & Fana, Domusque,
 Quæ suprâ atq; infrâ circum lustrantur in uno
 Prospectu, dicta jacet Urbis mœnia præter,
 Nobile collegium, vulgò Diekircha, vocatum,
 E regione autem trans Rhenum bina videntur
 Collegia, inuncto nigrum cognomine Reindorff,
 Vilichiumque aliud, quod Vilike diximus olim,
 Quorum postremum Mengosus Gelrie in altum
 Zutphanieq; Comes duxit † Girbirgaque conjux
 Eius, idemque bonis testamentalibus, amplo
 Legato Agrorum, Argenti donavit & Auri,
 In quo Gnatabus socijs (quas inter & una
 Sancta Adelheidis erat) tumulatus uterque quiescit,
 Ut tumuli monumenta ferunt in marmore: nempè
 Vilichii

† AN. 316, († AN. 985.

Villichij extractor jacet hac mengofus in Urnâ,
 Hoc latus occasum versus (via perbrevis) ornant
 Mons Crucis, & pulchrum supremo in vertice templi
 Cum Servitarum Claustro, quod struxit in altum
 Archipater, Bavarum Dux Ferdinandus Honori
 Septem Virginea Matris Divaque Dolorum,
 In quo miracula celebris servatur Imago,
 Copia & hac divi Luca est, quam pinxit, & illa
 Monstratur, longè circumque jacentibus, inde
 Qui crebrò è Patrijs rara pietatis amore,
 [Rarum opus est etenim] saera huc vexilla reponunt
 Cum Genitrice colunt votis precibusque Tonantem,
 Hunc infra montem Poppelsdorff cernitur, ipso
 Tempore Romulidum, sic affirmantibus ævi
 Illius historicis, qui pagus nomine dictus
 Publij, ut & Transdorff Trajani pagus, & huius
 Oppida plura modi, Satrapatibus insita binis
 Et Bonne & Brula, titulos sunt naçta suorum
 Voce Ducum, à ducibusq; suis jam nomina servant.
 Hoc pænes Oppidulum Poppelsdorff floribus hortus
 Amulus Hesperijs, Electorale viretum
 Suspicitur, sursum spatium fors unius horæ
 Gudeberg surgit, cuius superindita clivo
 Arx, Turrisque iacent iam demolita, locoque
 Creditur hoc falsi fanum sedemque fuisse
 Mercurij, cuius quæ sub Gentilibus Ara
 Victima casa frequens, hoc Montis & huius Origo.
 (Mercurij Burgum, Gôtzberg quasi nomine fluxit,
 Imperii primo Theodorus Episcopus anno,
 Congesti multis Iudæum millibus auri
 Argentique gravem tenebroso carcere clausit,
 Compeditibusque pedes, & duris terga catenis
 Nexuit, & iustis propter male tanta lucrati
 Pondera thesauri pœnis multavit eundem,
 Equâ nummorum summâ (est firmissimus Atlas)

Mercurij

Mercurij Burgum sublimi in vertice, Bonnæ
 Ultra dimidium munitam condidit arcem,
 Quæ Michaelis erat prius isto in monte sacellum.
 Sed post suffossa est arx hæc, ut diximus, * acri
 Impete, & in rapidas acta igne vorante favillas.
 Omnigenos quoniam fugitiva plebis Alumnos
 Sustentabat, erat specus, hospitiumque latronum.

Regredior Bonnam, binæ gaudente coronæ,
 Cum post Henricum, Fridericus, nempe secundus
 Austriacus Princeps, occisi filius olim
 Caesaris [a] Alberti iusto pro Casare lectus;
 Mox Vbia Henricus de Virnburg Prasul, eundem
 Bonnæ in Sede sua, Imperij diademate [b] cinxit.

Urbis honos rursum non longo à tempore, quando
 Walramo, Comitum Iulia de stemmate nato,
 Iure in utroque Viro fundato à Prasule, Casar
 Lutzenburgensis Carolus, cognomine Quartus,
 Insigniretur (c) Bonnæ diademate Regis,
 Augusti Imperij, quod Casar uterque secutus

Bella quidem taceo: Martinus Schenkius, ille
 Transfugus Hispano Ductor stratagemata fecit,
 Per fraudem ingressus Batavo cum milite, verum
 Mox Ernestæis vexillis ostia pandit,
 Et sic Ernestus Bavarus sine sanguine Bonnam
 Occupat, ut Caroli Magni fulgebat olympi
 Festus ab axe dies, Magno sic Rege iubente:
 Huius enim meritis lapsi post fulmina belli
 Bonnæ reviviscit fraudum iuga pessima spernens,
 Subijcit Ernesto Bavaro se tota, perosa
 Frenæ novæ, ut lani vicesima nonaque luxit,
 Et iam transierant † ter sæcula quinque salutis,
 Quattuor & messes, octoque decennia phæbo.
 Urbs verè felix! de bello tempore pacis
 Perpendens, rursum Bonnæ bona castra locantur
 Et verè insignis iam Fortificatio surgit.

Quod superest laudis, de Bonnæ hæc Vrbe leguntur

* AN. 1585 (BAD, 1515. (CAN, 1347. († AD, 1528

*Carmina, quae subdo, cecinitque probabilis author.
 BONNA solum felix, celebris locus, inclyta tellus,
 Florida martyrio, terra sacrata Deo.
 Exulibus requies, & Asylon mite fuisti
 Semper, & externi te reperere suam.
 Principibus Sedes hinc Electoribus illa est,
 Iustitiae Patribus, quae Themis ista viget.*

IV.

ARWEILERA.

Supremis Vbia iacet Vrbs ARWEILERA in agris
 Archidiaecesis, resonant circumdata valle
 Viniferisque iugis penes, Aram nomine, Rivum,
 De quo nativum fert flumine, scilicet Arâ,
 ARWEILER nomen, quae nominis huius origo est.
 Hac Aqua, quod quidam memorant fuit Eiflia
 primum.

Et terra quoniam, qua dicitur Eiflia, manat,
 Unde superfusus hanc recta fertur ad Urbem
 Cursibus, & celsos inter, juga saxea, montes,
 Contra Lintz, Sintzig prope, Rheni jungitur Vnda.
 Eiflia prae-raptis est collibus, atque supinis
 Vallibus, & fluvijs sursum labentibus, altum
 Educta est Regio, Rhenumque, Mosamque, Mosellamque
 Inter, erat quondam pars saxiferacis Eremi,
 Passim Romanis qua tunc Arduenna sonabat,
 Eiflia jam partim, tum Luxemburgica tellus,
 Tumque Dicecesis vult Lejodiensts haberi:
 Illa quidem nomen non ducit ab arduus, hoc est,
 Difficilis nisu, durus, sublimis, acutus,
 Istud huic quamvis patria non omine vano
 Asscribi possit nomen, duntaxat ab Arâ
 Flumine, de summo quæsdam quod partibus, icta
 Montibus Eifliacis vocem reddentibus, Echo

Influit

Influit in Rhenum; Terram hanc Ardeâ ven, et Ara
 Est Fluvii hac tellus, prisca dixisse feruntur
 Teutonia populi: quod nomen in hisce suomet
 Romulidas sermone locis Arduenna, priori
 Voce parum versa, sæpe usurpasse notamus.
 At quibus hac verbi mutatio displicet, Ara
 Nomen & Arduenna noscent, quasi propter acutos
 Illud huic terra colles, juga, culmina, rupes,
 Saxa, sit impositum montanas propter & arces,
 Rupibus hic circum quæis undique tractus abundat,
 Tum quia Romani tales sermone latino
 Montes & Petras, terra sublimè marique
 Extantes scopulos, propendentesque charybdes
 Aras dicebant, ut Virgiliana poësis,
 Servius, atque alij perhibent, & talia Castra,
 Ara, vel turres, vel munimenta, vel arces,
 Diruta sunt aliàs, aliàs habitantur in agris
 Eifliacis hodie: ut Tomburg, Nurburg quoque &
 Arburgh,
 Sassenburg, Creutzberg, & Lanskrona Altenahr atq;
 Neuvvenahr, in quorum posteremâ parte locorum
 Optima jucundi & sani crescentia vini
 Germinat, & passim vinum hoc Arale vocatur.
 Nunc quamvis Vrbs hac ARWEILERA præter apricam
 Vineta, è plano latus arvo constet ad unum,
 Montes intrâ alios tamen est inclusa, virentque
 Hanc penes expansis jucundam frondibus umbram.
 Præbentes silva, per quas jus quilibet huius
 Urbis habet civis, maiores atque minores
 Venando, captando feras impune vagari.
 Historici dictum testantur flumen * ad Aram,
 Dùm Constantinus magnus primusque Monarcha
 Christigenum, patulo sua sisteret agmina campo
 Morurus bellum, multis quoque corda teneret
 Angor & irrequies, dio qui Numine talera

Suscipere

* An. 312.

Susciperet martem, iuratus sanguinis Hostis
 Christicolū ut verso Maxentius ense periret,
 Ecce tibi, medio stabat dūm Phœbus Olympo,
 Inter stellatos omni cum milite gyros,
 His ipse ignitis propè Sintzig in aère cernit
 Grammatibus sanctæ crucis exoptabile signum,
IN SIGNO HOC VINCES, palmam spondenti-
 bus astris.

Hinc spem venturi Caesar votumque triumphī
 Haurit, & inscribi vexillis coelica mandat
 Signa, Crucem Christi, labarum quā dixit, & hostem
 Primum prostermit, victumque triumphat ad Alpes
 Victor in ingressu Gallorum, deinde secundum
 In gremio Italia, demum propè martia Romæ
 Mœnia, ubi decima quarta septembris eundem
 Pressit, inattentò novies quod mille virorum
 (Vt quidam memorant) numero Maxentius ipso
 Cæsare maior, ovens pugnam sit fortiter orsus,
 Actutum dictâ Septembris luce, triumphans
 Iuxta Romanam Crux Christi apparuit Urbem,
 Vt ternâ Maij hac Vbiorum fulsit ad Aras,
 Gentibus insolitum signi spectantibus astrum,
 Hacque suum ducit Sintzigh ab origine nomen,
 Germano in sanctum converso grammate signum,
 Cum prius Vrbs isthac Vbiorum dicta sit Ara,
 Vt pote munimen, Romanorumque Sedile,
 Post ubi Diva Helena iussu promptoque volendi
 Affectu in superos, captorum mille virorum
 Subsidio comitante aliquot, fundata perenne
 In munimentum Divum surrexerat Ædes.
 Sintzichium ergo Vbijs debetur iure vetusto
 Atque Renomagum patria testantibus actis.
 Hoc verò flumen Romanis [scilicet Aram]
 Ingenti cultum populo cinctumque fuisse,
 Testantur diversa hodie loca, diruta Rivum

Hunc

Hunc propè, quàm veri fulgent iam Numinis ara,
 Temples, domusque, sacro redolentq; altaria thuro.

Hinc Vbia, non absque suâ ratione sacratum,
 Archidicœesis gestant Insignia Signum,
 Nempe Crucam Christi, quia tam diuinitus olli
 Hac donata fuit, quin & communiter hisce
 Temples locis, stadio Crucis edificata videntur,
 Quod Diua expressit Templorum mater & auctor
 Helena, discrimen prisca inter Fana Deorum,
 Inter & aterni demonstrans Numinis Aras.

V.

L I N C I U M.

Metropolis populi LINTZ illius extitit olim,
 Quos Vbios (hodie mutata voce Colonos)
 Diximus, hi quando Rheni translitus ad Eurum,
 Vrbis ubi dicta iacet nascentis in ordine phœbi
 Degebant, Caij Iulij sub Cesaris ævum,
 Et primum Augusti regimen, sceptrumq; secundum.

Tunc Vbij Weserwaldensia rura colebant
 Ad Rhenum iuxta Siegam, iuxtaque Saynam:
 Romulidum verò partes dum visus eorum
 Miles erat campo, vexillaque proxima Rheno]
 Sunt tuiti actutum, vicinos indeque contra
 Teutonas auxilium sumpsere faventibus armis,
 Et demum propter benefacta probata, fidemque
 Romanis habitam, certenaque munera propter,
 A Marco Agrippa supremo Principe belli,
 Cesaris Augusti Genero trans flumina Rheni
 Sunt deportati, deductaque castra propinquis
 E Rheni ripis, à Coblentz usque, fuere

In Betavv: ut contra recta è regione jacentes
 Teutonia populos, cis-rhenana ostia ferro,
 Romulidum sub jure gravi, sub lege, jugoque
 Ritè tuerentur, magno quod robore mentis,
 Et prona sinceri animi virtute probarunt.
 Immò quingentos atque ultra sponte per annos
 Sese in Romanis staturos fortiter armis
 Edixère, nihil Martem mortemve morantes,

Hinc illum præfata locum (sic prisca docemur)
 Occupat Vrbs, Vbijs erat hic quo tempore sedes;
 Tum quoniam fusus statione hac sanguis ad enses,
 Romanis aque fidus, geminumque paremque
 Præbuit his sese, Romanos quotquot in agros
 Devecti fuerant; immò meruere referri
 In Romanorum veterani militis Album,
 Exclaris gestis, specialem habuere phalangem,
 Quæ dicebatur jam dictâ, LINCH, ab Vrbe.

Danubium hi versus contra, fera pectora, gentem
 Teutonia ducti, inque illa regione cis Enzam,
 Principium nomenq; Vrbi Lintz ritè dederunt,
 Sicut & è Betavv quadam pars agminis Vrbi
 Passovia, pluresque alijs fecere cohortes
 Nomina Castellis, Exordia prima locorum.

A Virnburg aliàs Henricus Episcopus (a) inter
 Archidicecesis LINTZ unam transtulit Vrbes,
 Munit et muris, civilia jura, bonumque
 Contulit, Hebdomadum toto mercatibus anno,
 Insuper atque alijs vendendi quaque diebus
 Indulto affectis; vcrùm Engelbertus [b] Eidem
 Tertius Antistes, Dux Marchio subdidit Arcem,
 Quam cum c) Burgundis post exussere Picardi,
 Equavère solo, rapidisque dedere favillis.

Hanc infra supraque Urbem, vineta probati
 Laudantur Bacchi, pomaria, prata virescunt,
 Hortique ad Rhenum; pulcherrima panè sub uno

Oppida

a An. 1330, [b An. 1364. (c An. 1475.

Oppida prope se circumcornuntur, & Arces
 Equibus imprimis hac suspicienda propinquant,
 Hammerstein, Rheineck, Argensfeltz, Erpel, & infra
 Mons sacer, extructus Divo celebrique Patrono
 Apollinari, quæ sancta Martyris huius
 Reliquia, à multâ visuntur plebe per annum.
 Sapius, hoc Prasul Fridericus [a] primus in alium
 Martyris è proprijs Apollinaris Honorem
 Sumptibus erexit Templum, Montemque beati
 Apollinaris, Renomago fortè propinquum
 Dicendum voluit, quod adhuc est nomen in usu.
 Ast Engelbertus, jam dictus, Episcopus Urbem
 Hanc propius Rhenum firmavit, & addidit Arcem,
 In finem hunc, contra se pacta ut fœdera sensim,
 Decreto unanimi quæ Pagi Urbesque notârunt,
 Frangeret, & tali subjectos vinceret astu.

VI.

K E M P E N A.

KEMPENAM inferiori campestrè dicimus urbem
 Archidieceps conjuncta amplectitur Arce,
 Qua pulchro ac valido se vertice librat in auras;
 Julia fert levam, fert Geldria. Mœrsaq; dextram,
 Urbis utrumque latus. Situs illius undique circum
 Planos ac pingues, facundosque occupat agros,
 Continuo tantâ quos sedula turba, Coloni,
 (Horum namque ingens viget isthac copia terrâ)
 Exercent operâ, manuumque & vomeris usu
 Proscindunt, renovantq; frequens ut messis abunde
 Nempè bis æstivas hibernalesque quotannis
 Vberiore sinu, Cerealia munera, fruges

Pro;

AN, 1122,

Producunt, animosque suis cultoribus addunt.

Hinc diversimoda, magnaue coluntur in illo
Circuitu Villa, plerasque Parocia quarum
Vrbis habet, quamvis gens rustica, ruris Alumni,
Non hac municipes civesve probentur in Vrbe,
Hoc tamen his ipsis juris conceditur, ulla
Vt, si possideant bona, judicialia curent,
Litibus, & causis mereantur adesse Scabini.

Hocque Scabinatus pro consuetudine prisca
Munus & Officium, nulli confertur in Vrbe
Civium, at externis, quibus est res rustica cura.

Ceterum in hac patria Kempensi plurima visis
Existunt classis juvenuda forensia vallis
Oppida, qua vulgò sancti pulcherrimus inter
Antoni-Vicus, Wilich, Huls, atque propinquum
Oppidulum. Oedt, aliàs Vda, & Satrapatus ibidem,
(Vda etenim loca sunt, alta erasseque Paludes)

His etiam vicina jacenti Castella, Domusque
Nobilium, Forst, Ratb. Gastendunck, Nersen &
Ayrath:

Pluraque Kempensi Satrapia subdita, circum
Quam validi postes, & firma repagula claudunt.

Hoc prius in Stadio qua nunc KEMPENA locata est,
Silvestres spinis, vepribus, lentisque genistis
Agri concreti, Campique fuisse leguntur,
De qua Camporum provenit origine KEMPIS
Nomen, eumque hodie titulum vocemque reservat
Hi locus: à Virnburg Henricus(a) Episcopus illum
Inter adhuc viros degens convertit in Urbem.
Iuribus ornavit civilibus, imò quotannis
In bipatente foro communem contulit usum
His mercandi, illis vendendi, aliosque favores.

Hac sibi ab innato praeclarum laudis honore
Vrbs sortita viro est, quem dio Numinis igne
Spiritualis amor succendit, nomine THOMA

De

DE KEMPIS, alias quem legimus Hammerken; ille
 Thomas, Malleolus quorundam cognomine, volvens
 Coelica divina crebro monumenta tabella;
 Plus auro dignum, gemmisque cedroque libellum
 Scripsit, & hunc inscripsit, Vitæ imitatio Christi,
 Qui nunc cuiusvis terra translatus in oras
 Omnigenis canitur linguis, nulloque sat ore,
 Scriptoris ve manu potis est extollier unquam.

Nativam hic lucem dictâ Vir (a) vidit in Vrbe,
 Ac propè Schvvol, patriam fugiens, Overjssel adultâ
 In regione sibi præscripsit degere vitam,

Ad Diva Agnetis montem, quam vivere curant
 Presbyteri Canonum, queis regula certa tenenda est.

Hoc in monte etiam, dum primus curreret ultrâ
 Nonaginta, (b) Annus, sanctissima lumina vita
 Clausit, & ad Superos pius hospes & incola abiit:

Et quia prædicto nomen mandare libello
 (Verba viro hâc etenim sæpè hæc reperita placebant,
 Præstat in angello Numen venerare Libello)

Mira recusavit prona demissio mentis,
 Quâ Vir hic ardebat, diversa hinc Natio, nempe
 Itala cum Gallis habuit Germanaque litem,

Cujus id esset Opus: Galli tribuere Iohanni
 Gerson, qui fuerat fors Cancellarius, inter
 Hesperios autem quis Cajetanus, id uni
 Nomine Iohanni Gessen adscripsit, eratq;

Is (Cajetanus quo vixit in ordine) Præsul:
 Germani verò, quorum sententia recta est,
 Hunc summo Thoma de Kempis jure Libellum
 Asscripsere, etenim Kempis testantur abundè id
 Scripta Archivorum cum judicialibus actis.

Martinus quoque Duncanus Kempensis ab ortu,
 Contra Anabaptistas Batavos ut Murus, & acer
 Defensor fidei sterit, exeruitque timendum
 Semper Romana pro Relligione tuenda

Ingeniè

a An. 1380. [b An. 1471. 25. Julii.

Ingenii fulmen, qui spiritualibus armis,
Egregijs victor miraculis claruit orbe.

Hac terra inferior malefaustum nuper ad avum
Ingemuit, clademq; tulit, sensitque ruinam,
Hent fuit atra dies Antoni, atrocior autem
Huic patriæ atque Vrbi: Antoniano quando per (a)
Hasses

In Campo Imperij cum Wimmariensibus, hostes
Est confictatum, sic, primum casus ut esset
Lambaius, Milesq; eius, Legione remota
Aggere ut in fossa munito castra locarat,
Quo circumplexa est eadem Provincia totum,
Guebrian hinc Comes, Eberstein, Tubadelius, atque
Victores hostes intrant formidine terras
Fracto Novesio, populo repleta frequenti
Quassatur KEMPENA, dies octava cruentis
Armis fausta quidem fuit, ast infausta Colono,
Imperio sed pace data, Patriota laborat
Rursus, & exercet Rus ubere fruge beandus,
Optamus cuncti cunctis Pax floreat annis.

a An. 1647.

VII,

TOLBIACUM.

ZUllich, TOLBIACUM primò, dictumq; deindè
Tulpetii, & Zulpich: Vrbs est campestris, in ipso
Archidicæcesis gremio, fuit antea firmum
Munimen, celebrisq; Locus, moderantibus hæc
Romanis terras, quo de Legionibus una
Gestabat Baculum conservatura fidele
Hinc Germanorum diviso à littore Rhena

Ob-

Obsequium, Vbiatus quos non stringebat Horizon:
 Hi fuerant illi Thaliantes, pectora Martis,
 Bellacesq; viri, quæis hac in parte Penates,
 Tectaq; connixis stabant solidata columnis.

Iucundum hinc adeo tractumq; situmq; locorum
 Frugiparensque solum, Savissima prælia quondam
 Difficilesque acies sensisse annalia tradunt:

(Tempore quo Galli missis Clivensibus arvis,
 Romana genti quamplurima damna tulerunt,
 Raptando insignem delecto ex militæ partem)
 Francorum [a] surgebat enim Rex Ethnicus: ille
 Childrici Regis Sicambri patris, & eius
 Regina Tungrum, Basina filius alma,
 Num nis auspicio iam confortatus abunde,
 Contra Alemannorum gentem, Clodovaus, abiit,
 Et propè Tulpetum, monitus satis antè, volensque
 Mox Catechizari, benedictio in nomine Christi,
 Ipse sua Sponsæ Rex Reginaq; Clotildi,

Qua vera fidei mysteria sacra colebat,
 Optatum retulit devicto ex hoste triumphum,
 Nam cum suspiciens oculis super astra levatis,
 Fulmineos inter gladios, aciemque cruentam,
 Armorumque sonos, ignitaque prælia Martis
 Fecisset votum, quod si vera ista, Clotildis
 Quæ sua de Christo Coniux sibi dixerat, illum
 Scilicet esse DEI sobolem, de Numine Numen,
 Mundi assertorem, cui tanta potentia, visque
 Ut sibi certa eius Victoria nomine staret,
 Hoc veri indicio sese hunc Dominumque Deumque
 Pectore fassurum, simulacraque falsa suismet
 Execraturum, disrupturumque lacertis.

Vix ea dicta: Deo sic disponente, triumphus
 Ex templo sequitur, victoque recedit ab hoste
 Victor, & uxori fert nuncia læta Clotildi.

Hinc Rex cum ternis Francorum millibus, ipsas

G

Inter

a An. 497.

Inter adhuc gentes gentilia sacra professis
 A Sancto, Remis, huius tunc Praesule terra
 Remigio, instructus divino est dogmate, verâ
 Christicolûmque fide, sacroque in flumine lotus.

Hanc Urbem iuxta post centum atq; amplius, annos
 Scilicet in prisca, quo tempore, pace vigeat
 Austrasia [a] Regnum, Gallorum é Sanguine Fratres,
 Cùm Theodobertus, tùm Theiodoricus, uterque
 Rex. Hic Austrasia, Burgundia at ille, cruentâ
 Sunt congressi acie, quâ Theiodobertus in immum
 Actus discrimen, Regni quo Domusque ruinam
 Austrasia sensit, captivus, & inde supremo
 Agrippinensem ferro est truncatus ad Urbem.

TOLBIACUM redeo, hanc validâ prius (a) Arce su-
 perbam

Cuno de Falckenstein, Trevir Episcopus, idem
 Archidiœcesis Conrector (c) pluribus Urbem
 Restituit nummis, Vbiâque redemit eandem
 Ecclesia, quando Wigboldi de Holte sub arum,
 Ad Comites Iulia cum circumstantibus altum
 Cesserat in pignus Circum monialia Claustra
 Fussenig atque Hoven, Satrapiaque insita cernis
 Oppida, Geich, Besnich, Weiler cum Fussenig ante,
 Prataque Vineta, & pomaria iuncta sat amplis
 Ad latus hoc arvis, sub fertilitate probantur.

Urbis hac Vbiaca, Zulpich, subiecta, simulque
 Archidiœcesi Satrapia videtur ibidem
 In gyrum Iulia terris inclusa teneri.

E contra sese vicina dat Eislia, cellus
 Frigida, montanis implana, hirsutaque saxis,
 Qua ferri, & Chalybis fornacibus aestuat, eris
 Atque Metallorum, plumbique est aspera lamnis:
 Hac diversa Pecus, Ovium grex plurimus intrat
 Pascua, cum cerâ pinguisissima mella parantur
 In regione, quibus quacunque negotiareibus,

Agrestes

a An. 612. b 1230. c 1368.

Agrēstes inter Commercia crebra geruntur.

*Siffrius dum captus erat VVestburgius, olim
Antistes [a] Comes è Iuliâ VValramus uadcto
Milite, quassando tormentis occupat Arcem,
Obtentâ Muros est demolitus ab imo.*

*Prædictâ in terrâ, qua dicitur Eiflia, ad orae
Agrippinatum, Præmonstratensis in altum
Ordinis, eximium se Steinfeldense cacumen,
Cænobium extollit, quod tempore Præsulis olim
Brunonis structum primæva exordia sumpsit.*

*Insuper à binis Lacubus celeberrimus idem
Hic locus est; alter propè cernitur Vlmen, & alter
Antè Monasterium Laich, quorum nescit uterque
Hauriri, fundoque carent; namque alter ad Vlmen
In tantam terræ sese delibrat abyssum,
Ut demissa Bolis, nexa cui forte trecentæ
Orgia in immensum non polleat ire profundum.*

*In stagno hoc quidam Piscis latitare putatur
Triginta longus pedibus, qui quando videtur,
Masculæ de stirpe domûs Vlmenensis, ut olim
Sæpius hoc visum est, aliquis defungitur Heres,*

VIII.

BRULA.

Archidiecesis BRULA est Vrbs subdita Terra.
A Rheno mediâ distat qua circiter horâ.
Electoralom validis hic Turribus Arcem
Cernimus, Elector Patriæ pro tempore Princeps
(Illius est etenim Residentia sæpè) per annum
Quâ capturus agit, curarum animique levamen;

Nam

a An. 1788.

Nam Locus ille Situ valdè est iucundus, ad ortum
Solis, agri grandes, & fertile prospicit aruum,
Occiduam verò spectat Silva ardua partem,
Ligniferaxque Nemus, vilne aut quod Ville vocatur;
Vicinos iuxta montes benèculta Rubellum
Vitis alit vinum, sanumque bibentibus haustum,
Incipiuntque illic iuga præmontosa videri.

Plurima conspicuam vivaria cernis ad Arcem,
In quibus insignes Piscatus, Stagnaque propter,
Circumducta viret subiecto Silvula muro,
In qua diversi Cervique ferique Caballi,
Omnigenaeque Fera servantur, aluntur, & auram
Erudienda bibunt Animalia plura, sub apto
Venatore, cui domus hinc est structa Magistro,
Perpetuusque isthoc Custos vigil excubat Horto.

Hunc juxta Lucum, Stabulumque Domumque, Ferarum
Effulgent raris Electoralia Tempe
Rebus, ab Artificum, Natura, Operumque trecentis
Dudum inventa modis: ast à regione, frequenti
Venatu educunt tam Rus quam Silva minores
Majoresque Feras, per tempora qualibet Anni.

De VVesterburgo Siffridus [a] Episcopus, Urbem
Agrippinatum contra dum bella movebat,
Brulensem magnis inprimis sumptibus Arcem
Vsq; paludoso, valido molimine, cœpit
Ædificare loco: Præsul VVigboldus (b) ab Holte
Hanc post Siffridum Successor duxit in auras,
Supremumque apicem; verum VValramus (c) eandem
De Iuliaco, altis firmavit Turribus, addens
Robur, & in melius vèrtens fundamina fulcrum.

Hanc penes Hermannus Quartus, dictusque benigni
Nomine Pacificus, Landgravius [d] Hassia, & idem
Antistes, Patrum, quos Regula strictior ambit,
Franciscanorum, fundo curavit ab imo
Canobium educi, quæ prima Probatio nunc est

Ordini

a An. 1283. b 1298. c 1348. d 1491.

Ordinis illius, Provincia tota subintrat,
 Inque loco tali, Iudaorum ante Palestram,
 Quo ve Synagogam viguisse habitamque docemur;
 Non tantum dictus jam Praesul condidit hocce
 Sponte Monasterium, sacris at ritibus istud
 Delubrum Divis solenniter ipse dicavit,
 Devotisque Viris, Monachisque instruxit, ut eius
 Mæcenas, Fautorque loci, Patrumque Patronus,
 Qualis & illius dio Cognata favore
 Elisabetha fuit, cœlestibus addita Nymphis.

Sicque Synagoga gremium veri Ara Tonantis,
 Relligiosorum celeberrima limina Patrum,
 Occupat, atque Deo veniente Idola ruerunt.

At quæ productum sit nomen origine, BRULA,
 Antè octingentos, compertum est, circiter annos,
 Silvosos plerosque locos, excisa fuere
 Quæis ligna ignicrepis flammæ aptanda favillis,
 Et calles sectandarum erupere Ferarum.

BROILUS, aut BROILI nomen duxisse, nihilque
 Horret ab hoc verbo jam dicta Vrbs, BRULA, vocari.

Qua de Brulensi Satrapatu denique restat
 Pagorum Series, prisco sua jactat ab ævo
 Nomina Romulidum; à Ducibus vult namq; vocari
 Quisque locus, Palmesdorf dat Palmatus, indè
 Dat Julius Gulsdorf, Cardorf dat nomina Carus,
 Trajanus Transdorf, Poppelsdorf Pablius: & cæc
 Ex alijs alijs scribunt sua nomina Pagi,
 Quæis tunc hiscè locis deducta Colonia multa est.

Praclara huic adsunt Satrapia Arcesque Domusq;
 Iam pridem dicta, nunc Promontoria Sancta
 VValpurgis Montem referunt, exinde refurgit
 Mons Roseus supra, paulo infra in Monte propinquas
 Villa-Regalis, Konigsdorff nobile Claustrum
 Virgineum, cuius Fundator primus & Author
 Augustus Casar, Carolus cognomine Magnus,

Adjacet Her-Mulheim, quondam Regina tenebat
 Hoc proprium Richeza, tenet jam Teutonum ordo.
 Ast Benedictinis sacratam Fratribus Aram,
 Brunonis Villam, Bravweiler, strenuus Heros,
 Ezo Palatinus Comes Erenfridus, (a) & huius
 Mathildis Coniux, Ottonis Gnata Secundi,
 Sacra Nicolao ponentes symbola Honoris
 Struxerunt bini, donisque bonisque beârunt.

Quin & in hoc Templo monstratur Lancea acuminè,
 Quâ sacrum Nostri Latus Assertoris JESU
 Perfossam lacerumque fuit, quo Sanguis & Unda
 Exiit, ô Magni Mystera maxima Verbi!

Hæc loca cuncta jacent prospectu penè sub uno
 Rus versus, quâ Sol Eo surgit ab ortu
 Vbiacam junctis spectantia nutibus Urbem.

Nunc Abbatia dicta Fundator uterque,
 Nempè Palatinus Comes Erenfridus, & eius
 Coniux Mathildis Nato Natasque sequentes
 Connubio peperere uno: vis nomina? denos
 Officijs Titulisque dabo tibi, Lector, in hiscè
 Versibus; à Patria neuter virtute recessit,
 Immo paterna auxit plus mille Talenta talentis.
 Hermannus Prasul, qui dictus Nobilis, Alter.

Exitit Ecclesia, Nomine, Reque Pius:
 Inde Soror Richeza fuit Regina Polonum,
 Ponè gradus Sancto hæc sine, Beata jacet.
 Otto Suevorum Princeps, Regnique Dynasta,
 Otto Avus alter huic, sed fuit Ezo pater.
 Quartus erat celebris pietate, fideque Ludolphus,
 Strenuus ille Heros, Zutphaniaque Comes,

Sex Abbatissa: Sophia Abbatissa Mogonti,
 In sacra Maria Virginis Æde stetit.

In Capitolino prasul Soror, Ida resedit
 Delubro, tumuli dat pius hocce Lapis.

Novesim Hilduvigim tenuit, Dedekircha Mathildim
 Prapo-

a An, 1024.

Præpositas habuit, qua pietate voles,
 Insuper Assindis Theophana, Adelheia Nivella,
 Qualibet Antistes præfuit. Ecce Decem,
 Hisce Palatinis Bruno-Villaria gaudet:
 O nimium fœlix stemma! beata Decas!

IX.

LECHENIUM.

Vbiaca medio jacet Vrbs Ruralis in arvo
 Archidicecesis de Risa nomen adepta
 LECHENIUM: gremio firmis complectitur Arcem
 Turribus, hinc extrâ munitam duplici Fossa,
 Illinc intus alit deductum ex aggere terra
 Grande vadium. Henricus de Virnburg Prasul ab imo
 Hanc struere est orsus convexa Turre, sub Annulo
 Suprà viginti, sextum, quo sacra tenebat
 Iura Pedit: Vbiacam firmum munimen ad Aram,
 Ecclesieque potens Agrippinensis Asylon.

De Iuliaco exin Walramus (a) Episcopus, eius
 Successor dictam robustis Turribus Arcem
 Structurisque alijs munivit, idemque supremo
 Artificum stabilivit Opus fundamine dextris.
 Longinquum hic Prasul Domino cum Fratre gerebat
 VWilhelmo Iulia Comitum de sanguine bellum,
 Huius erat Comitum Residentia fixa Nideca,
 Lechenij alterius, VValrami scilicet: hisce
 Nonnulli voluere locis dare nomina; primò
 Castellum Neyd. Et germanâ voce, latinâ
 Invidia metam dicentes esse, cruentum
 Et propter bellum, discordantesque tumultus

a AD, 1344.

Hos

Hos binos inter Fratres, à Fratре V Vilhelmo,
Invidia oppositum liventi pectore Fratri.

Cumque velut dictum est, Arx Lecheniensis abisset
In majus contra V Valramo à Prasule robur,
Ridiculum hoc Latio Castrum, sed Teutonis ore
Lächerlich visum est, quâ rupit origine nomen (illa
LECHENICH. At quoniam tam verbum hoc, sicut &
Vox, LEGIONIA CUM, quæ dictæ asscribier V rbi
Postulat, in paucis authorum cognita scriptis
Inveniuntur, amans poterit discurrere quivis
Desuper ad libitum, quod mens dictarit & usus.

Idem de Virnburg Henricus Episcopus, ante
Excessum è vivis, hunc primum jure potiri
Libertate locum dedit, urbanosque favores
Contulit, ut reliquis ex Urbibus, Urbis haberet
Nomen, & in ciues civilia jura redirent.

Quod superest, planum situs illius undiq; fundum
Occupat, & latis longèque jacentibus inde
Solis ad occasum vergentibus emicat arvis,
Auroram versus vero pinguisima vernant
Prata, scatent varijs Piscina piscibus, usque
Quæ procul à lapsam ducuntur ad Ervatis undam.

Hunc juxtà Fluvium Sedesq;, Arcesq;, Domusq;
Nobiliù oxurgunt: Conradsheimb indeq; Buschfeldt
Gracht, Gymnich, Thurnich, Kerpen, cum pluribus
amplo

Quæ numero, versum rora, conspiciuntur, & hiscè
Finitimus Julia vicinâ est parte Ducatus.

Fœdere conjunctis tribus Arx hæc hostibus (annis
Elapsis) Suecis, Gallis, Hassisque furore (a)
Impetitur, celeri flammâ prius Vrbe potitâ,
Vis Arcis contra muros extrema paratur,
Hostes urgebant, quassabant grandibus Arcem
Tormentis, mortemq; globis sulphurque minantes
Presidio Imperij; jacto Kipshovius igni

Respondit

a An. 1642.

Respondit gladioque, minis neq; cedere verbis,
 Perstitit intrepidus, violentis fortiter armis;
 Post sex hebdomadas, media inter tela, favente
 Fortunâ, tandem fuit arx servata triumphans,
 Hostilisque furor Vires, animosq; dolosque
 Perdidit, infectâ re cedere ab arce coactus.

Et quamvis Vrbs hæc, vicinaq; patria circum
 Senserit hoc belli furioso incendia motu,
 Damnaq; perpetuis tulerit comitata ruinis,
 Vix tamen huic strages illata advertitur Arci,
 Nulli etenim cessit, sed contrâ audentius ipit,
 Illius hinc toti patrie Constantia nota est.

Binas ferme horas validis illustre columnis,
 Inde jaces Castrum Kerpena, aut Carpia juncto
 Oppidulo, insignis quo Collegiata coruscet
 Presbyteris, sancti Martini Ecclesia Mystis.

Hic locus Indultis, simul ac Mercaribus, Anno
 Quolibet est pragnans; confines anteâ justo
 Sub Titulo Dominos habuit de Stemmata Gymnich;
 Inde Brabantinus Dux hoc certo ære Ioannes
 Oppidulum Castrumq; emit: quod utrimq; tametsi
 Hispanum, Batavosq; inter grassante Gradivo,
 Viribus admotis sit quassatum atque potitum,
 Iam tamem Arx isthac, & Pagus proximus Arci,
 Omnibus Indultis, & juribus omnibus, [a] octo
 Nuper obhinc annis, dum consultatio Theonis
 Acta fuit, Bavarum Ducis, Electoris, & Archi-
 Presulis, Henrici Maximiliani Vbiorum
 Archidiceesis, pro tempore, Sacra tenentis
 Sceptra, per unanimes sunt assignata Recessus
 Arbitrio, juri, tutela, eiusq; potesta,
 Sic & adhuc hodie sub eodem principe gaudent.

X.

a An. 1654.

X.

REIMBACHIUM.

REIMBACHIUM, aut, alijs ut dicitur opinio, Rinbach,
 Vrbs est, equata fundo qua, desuper Arce,
 Spectat ad Vbiacam, longo jam jure Statuti,
 Archidiecepsi. Conradus Episcopus, illam
 Clarus ab Hochstadio Comes, & dux magnus ad Aram,
 Munera plura inter, seu Donativa: propinqua
 Quibus Satrapia jacet, qua dicitur Hardia, junxit
 Archidiecepsi; verum sat tempore multo,
 Ut Locus hic, alijs cum Castris, hisq; coevis
 Urbibus, in pretium cessisset pignoris, ampla
 Nummorum summa, VValramo à Prasile, pristino
 Archidiecepsi juri fuit inde redemptus,
 Turribus & Muris solidatus crevit in Urbem,
 Ut Julia Comitem tali munimine Fratrem,
 Consortesve, Locis alijs simul aggere cinctis
 Stringeret, & mores hac frangeret arte tumultus.
 Hincquaqua versum varijs ditissima tellus
 Frugibus inturget, scopulosis proxima surgit
 Eistia verticibus, qua non procul inde nivosum
 Principium orditur, morientis ad ostia Phœbi,
 Utq; per Aruweiler legere est, extendit ad Aram,
 Seq; suasque comas & multò longius exit.
 Antiqua hanc prorsum fundamina cernis ad Urbem
 Cuiusdam saxo clausi tellure Canalis,
 Equalem fossa speciem referentis aquai,
 Iam plerisq; locis fracti excisique Canalis
 Hic quatuor quinosve pedes producit in altum,
 In latum prapè tres: venarum saxea verò

visce-

Viscera per terram deducta fuisse leguntur;
 Nempe Agrippina suprema in Numinis Aede,
 Iuxta Sanctorum Nicolai & Magdalis Aram,
 Obducta iniectis prodit se ianua saxis,
 Huius Aqueductus quæ prima exordia manant;
 Insuper ante Urbis Portam (Vivaria nomen
 Est olli) Vena hac lustratur, ad Efferen, inde
 Tendit in Her-Mulheim, trans Promontoria, iuxta
 Fischenig & Vocheim, quæ Prasulis alta Lacuna est,
 Et Brulam retro, VValpurgis ad ostia Montis,
 Vnde suum fertur Rivalis habere Platea
 Nomen adhuc, RENGAS: velut Arx huic proxima
 RENDORFF,

Nunc REINDORFF, ex hoc est nomen adeptæ Canali.
 Hinc ultra Pagum Martini, viscera tendunt
 Huius Aquæ in Ræsborg, Cardorf, atq; Hemmerig infra
 Post VValdorf, iuxta Foveam, quæ Marga vocatur,
 Ulterius Villense Nemus penetrare videtur,
 Ferreus, hic locus, est Mas appellatus, & intrat
 Per Cottenforstam, Morenhoven, & inde propinquum
 Buschoven, Duntzighoven, sacrumq; Capellen (nalis
 Cœnobium, & dictam REIMBACH, vel ab hocce Ca-
 Nomine productam RIMBACH allabitur Urbem,
 Hardensem rectè Satrapatum versus, ad oras
 VVeingarten, Castenholtz, Antwoilerq; simulque
 Per tractat Eifliacum prope [Vey quæ dicitur] undam,
 Et Pagos Satzvey, Burveyq; Orveyque propinquos,
 Quin etiam Weyer, Kalmuth, Kahl speñat & Heister
 Vicinum inde Nemus, Rin dictum gurgite lento
 Ultra Marmagium, Steinfeldensesque per agros
 Fertur, & ebullit, demùm procul inde remotum
 Per Trevirense solum, Trevirorum affunditur Urbis:

De nostro hoc varia est sententia mensq; Canali
 Historicis, quidamque volunt, sub Casaris avum
 Claudij in hanc primùm transisse exordia venam,

Traiana

Traiani vero perfectum aetate Canalem,
 Huic Vrbi nomen REIMBACH, Rinbachve dedisset.

XI.

R H E N O B E R C K A.

V Na sub Vbiacam vult Vrbs Rheinbercka referri
 Archidioecesin, quam praterlabitur unda
 Inferior Rheni tractus, trans Wesel & Orsoy.

Dicimus antiquo, vere hanc deberet Urbem
 Archidiocesi, qua finis ponitur illi,
 Quamvis ipsa ditum propter, Rhenaq; fluentium
 (Vtraque tractandis qua sunt aptissima rebus)
 Praesidium Hispanum primo, Batavumque deinde
 Senserit, atque hodie possessa habeatur ab ipso
 Electore, suo cum milite, Regeq; Gallo,
 Ampla capaxque sat est, bino circumdata vallo,
 Et fossa duplici, firmum in Munimen abivit.

Non procul hinc celebris Bernardi ex ordine sacra
 Abbatia jacet Fratrum, Camp nomine, ab illa
 Moersensis partim Comitatus tangitur Vrbe.

A Nautis Vrbs hac infra supraque Carinis
 Vecturis de jure capit vectigal, & illud
 Hinc trasportanda coguntur solvere Merces.

Ad Rhenum validam Rheinberckæ annectere Turrim
 De Westerburgo Siffridus Episcopus olim
 Est orsus, Praesul cui post VVigboldus ab Holte
 Dicti Siffridi Successor sumptibus amplis
 Extremam imponi curavit in aethera molem,
 Hac Rhenano Vbiam directo limite Turris
 Archidioecesin distinguit, & inijcit olli
 Finalem metam, velut huic exordia praestat
 Archidiocesi Turris, qua dicitur Alba,
 Antenacum supra, de qua prius egimus Vrbe

XII.

VNCKELIUM.

Vltiore vado, quâ Rheni littora spumant,
 Archidicecesis Rhenana sibi alligat Urbem
 VNCKELIUM: fœcunda quidem tenet illius agros
 Planities, propius verò circumque sinistrum
 Ad Rheni, dextrumque latus nectuntur eidem
 Bacchiferi Colles, VVesterwaldensibus aucti
 Culminibus; rapidi iuxtaque volumina Rheni,
 Se nonnulla Situ per amœna Forensia produnt
 Oppida, & hac inter Breitbacum, Erpela, simulque
 Insula Kulandi, Regisque Genesia, iuncto
 Heisterbacensi Cisterci ex Ordine Fratrum
 Cœnobio, Drachenfeltz quod sub Rupe locatum est.

Hi septem Colles quasi sunt Clausura iugorum
 Hinc Rhenanorum, Germanorum inde, supraque
 Et longè latèque omnes colla ardua Rupes
 Erectant, Montes prisca hos dixisse feruntur
 Rheticones, propè quos, ut sursùm ad littora Rheni,
 Circuitus quâ se VVesterwaldensis in alium
 Ducit, & attingit vicinâ valle Saynam,
 Vsque vetus Sedes ubiorum stabat & Ara,
 [Agrippinates hodie quos dicimus] ante
 Quam trans rhenanas hos Marcus Agrippa tulisset
 In terras, de quo propè Lintz, prolixius actum est.

A iam pratæcta, Drachenfeltz, Rupe Draconis,
 Allatoque simul de flumine, nempe Sayna,
 Vsque vag. sese quâ VVuppera contrahit undâ,
 Vsperes Populi subsellia fixa tenebant,

Iam passim Muspat gaudet locus ille vocari,
 Et Pars Montensi quadam superaddita terra est.
 VVuppera quæ verò Rhenum currendo deorsum
 Labitur ad Ruram, Tenctri sua tecta locarant,
 Nomen ab Angaria fuerant qui flumine nacti,
 Vrdingam contra positi, debentur & ipsi
 Montensi patria: plus infra murmurata Rheni
 Ad Ruram propius noti celebresque Sicambri
 Degebant, qui nunc Patria conuivere gaudent
 Curviaca, cuius populi Duisberga subibat
 Metropolis: Sedes Gallorum prima, frequenter
 Ex quo dicta Loco gens Franca movebat avito
 Romano imperio, trans Rhenum plurima bella,
 Bella, ruinarum grandi comitante tumultu,
 Perpeffis crebris utrimvis cladibus, unâ
 Magni Fortuna Clodovai Regis & ausu,
 Undique Gallorum Germanorumque iacentes
 Ad Rhenum Terras, sua sub iuga duxit & arma.

Iam velut à septem deducti huc Montibus usque
 Ad Rheno-Montensi Latus, quo & hæbus Eoo
 Gurgite se tollit, Tenctri, V sipetesque, vocati
 Qui nunc Montenses, habitabant, atque Sicambri
 Livenses hodie: sed proxima Montibus hiscè,
 Longius & sursum Flumen, sua tecta, Saynam
 Servabant Vbij, loca nunc habitata Colonis
 Agrippinatum partim Montensibus, atque
 V Vesterwaldensi Populo, non absque trophæis.

Sic Treviri versus Coblentz, & longius ultra
 Lahn propè, suprema exurgunt qua iugera Rheni,
 Nassovij errabant, Iulij qui Casaris ævo
 Tunc illa Regione domos sedesque locarant
 Gente Sicambrorum non inferiore, vetusta
 Qua loca, cum Populis, Titulisque suis met, ad unum
 Enarrare foret longum nimis, at tamen huius
 Cùm fiat Propositi, multos quoque fallat eorum
 Cognitio

Cognitio, à Tacito, Plinioque & Casare plenum
Historicisque alijs poterunt acquirere lumen.

Quod Fratres aliàs Heisterbacensis, ut actum
Antè, Monasterij concernit, habemus abundè
Hos dictum Stromberg septem de Montibus unum
Incoluisse olim, cuius sublime Cacumen,
Continuos propter Boreaque Austriacae furores
Deseruere, dein cum sceptrum Philippus haberet
Archipater, Sacro Petri de nomine Vallem,
Heisterbach hodie, petiere, locumque citatum
Cœperunt habitare, novas ubi cernimus Aras,
Bernardinorum pulcherrima marmora Fratrum.

Quod superest, dictam supra spectantur ad urbem
UNCKELIUM, in Rheno scopuli, lapidesq; quadrati;
Vnus quos inter, grandi se pondere multum
Allevat immanis, prætervectantibus inde
Assiduè nautis metuendus, & usque cavendus
Præclari in Drachenfeldensis vertice Montis
Castri Lapidés fodiuntur, & eruta Saxa
UNCKELIUM iuxta, sic Unckeliensta dicta,
Unckelstein vulgò, validis sunt apta locandis
Mœnibus & Muris, Drachenfeldensia vero
Aptandis Magnatum Aulis, Procerumque Palastris
Mirificè profunt, qua diversissima mundi
In loca, per Rheni vectantur Flumen onustis
Navigijs, grandis structura in quemlibet usum.

Insuper UNCKELIUM Lapidés tres, nomen ab ipsa
Sortitos hac Vrbe gerens Insignia præter
Cætera se iactat, non parva Symbola laudis.

Virgineum in Rheno, Benedicti ex ordine Claustrum
Agrippinatum Fridericò à Præsule iuxta (dam
Hanc Urbem extructum est, Nonnenwerdt nomine, quò-
Insula Rulandi, multisque favoribus illi
Cœnobio donisque Pater largusque Patronus
Præsuit, & quantum fuerat donasse necessum.

Con-

Contulit: ille idem curavit Episcopus Arcem,
 Dudum collapsam desolatamque vetustis
 Temporibus summo Rulandts-Eck culmine Montis
 Ad Latus occidentale, dicti è regione locari
 Cœnobij, firmumque simul munimen in altum
 VVolckenberg duxit, demumq; hac fundus in arce est.

Hac adeo celsis qua Propugnacula stabant
 Montibus, & Castrum Drachensfeldense vicissim,
 Propter inhumanos animis crudelibus ausus,
 Barbaricasque neces, atque Tyrannidas, illic
 Qua dominabantur, magni sub Præsulis ævum
 Hermanni, sunt strata imo dejectaque fundo,
 Ut ruderæ ostentant, nil, quod fuit antè, relictum est.

XIII.

CÆSARIS-INSULA.

CÆSARIS hac merito propè Rhenum Vrbs Insula
 nomen

Obtinet, adjunctum servat Vœtigal & Arcem
 Conspicua Turri validam. Tutela, Salusque
 Hac Patria est; trans Rhenanæ substernitur ima
 Archidiœcesi, tribus hisce Ducatibus infra
 Montensi, Clivensi, Marchensique propinqua,
 In circumfuso jacet INSULA condita Rheno.

Hac Augusta fuit quondam Trajana, vocata
 VVERDA alias, & Heristalli primæva Pipini
 In proprijs Sedes, Burgundi Principis, atque (a)
 Austrasia Regis, Staturæ & nomine Parvi;
 Casaru hic Caroli de Nomine & Omine, Magni
 Ille Pareus fuerat, Plectrudis Regia cuius
 Sponsa, Palatino de sanguine sanguis Avorum.

His

Hi Capitolinum, nunc versum in nobile Templum
 Mundanis sacrum, claro de stemmate natis
 Virginibus, dictum tunc temporis Austrasiorum,
 Seu Lotharingorum sublime Palatium habebant
 Agrippinensi quod adhuc spectatur in Vrbe
 Indigetes magni possessoresque potentes.

Ecce supervenit sanctus Swibertus, eodem
 Temporis in vivis, illustri è sanguine ductus
 Nortingham Comitum, quos Anglia nutrit & ornât.

Hic postquam juvenis juvenili etate peregit
 Vitam exemplarem, primoque Monasticus, ultra
 Octo novemve annos, Eboraci est unctus ab ipso
 Archipatre Egberto Canonum de more Sacerdos,
 Max Abbas Dacoris studio, ac pietate decorus
 Exitit, Hortator fervens ad dogmata Christi.

Assumpto numero, bis sex exinde virorum,
 Divinum sacra mentis quos Flamen agebat,
 Ad convertendum Frisios Batavosque supernis
 Mittitur auspicijs cum iam sub munere tali,
 Quo fungebatur vir sanctus amore salutis:
 Prasulis officium gestaret, Episcopus, ille
 Werdensis primus, Mitraque Pedaque coruscus,
 Vir pius, & Frisonum jam dictus Apostolus, ecce,
 Illius ut meritis Hollandi ex parte, supremo
 Jurassent veroque Deo pia sacra professi,
 Radbodas Frisia Rex insidiatur ovili
 Christicolum, & tali bacchatur ubique furore,
 Mystrarum ut dudena dein (novus illo professio
 Coetus Apostolicus fuit) in consinia passim
 Sic loca sparsa cohors, & divo sorte Swiberto
 Minus Apostolicum per V Vestphala contigit arva.

Indè Monasterium Bilefeldt propiusq; Visurgim
 Acturum tendit, quin & se longius effert
 Angariam versus, Montisque & Marchia in Oras
 Ad Ruram, Populi qui Boruëuarj amabant
 Tunc dici, & multum tanti Praconis ab ore

In convertendis animabus, scilicet istas
 Per terras, omnem fructus crescebat in horam,
 Vi Miráclorum præunte sequenteque Divum.

Cumque Boructeris bellum contingeret acre
 Saxonibusque, loci propter cónfinia juris,
 Ad Magnum Austrasia Regem, dictum antè Pipinum
 Et sanctam illius, Plectrudem nomine, sponsam
 Venit Agrippinam, in dicta jam scilicet urbe
 Obtinuitque locum vir sanctus ab auspice cælo;
 Hic ope prædicta Plectrudis condere cepit
 In VVERDA Templum, vicinis inde salutem
 Vt terris patrijsque novâ plantaret in Ara.

Quod factum, ex eius potis es deducere vitæ
 Historiâ: demùm perfectò munere, multis
 Lucratis animis, terrisque affinis, omni
 Cum Populo ad vera Fidei mysteria ductis,
 Etatis nonus dum (a) sexagesimus annus
 Curreret, in sancta Vir sanctus pace quiescens,
 Transscripsit cælis Animam, cineresque sepulchro.

Hinc portentosam propter miracula mortem
 Quæ comitata dein, tum plurima signa, probata
 In summa vita rebus Pietate gerendis,
 A multis hodie colitur, veneratur, & illa
 Eximius Tutor, caniturq; Patronus in Vrbe.

Magnus Dux verò, celebrisq; monarcha Pipinus
 Subsidio Divi postquam meritisque Suviberti
 Hanc juxta VVERDAM, bino de Marte triumphans,
 Cum Boructuaris (b) stravisset Saxonas, Vrbi
 Robustis muris firmam superaddidit Arcem,
 Quæ [cum succrevit gemino huic Vrbecula fulcro]
 Sub Barbarose Friderici Cesaris avum
 KAYSERSVERDA fuit, seu CÆSARIS INSULA dicta.
 Auduit antè diu divini VVERDA Suviberti.

Hunc canonizavit VVERDÆ Leo Tertius, illud
 Festum exornavit Caroli præsentia Magni,

In magno numero populi spectante catervâ. (a)
 Post Theodoricus moersa Comes, Vbius idem
 Archipater, Thoma festiva luce, (b) Gerardo
 A Comite à Clivia cognatâ stirpe Nepote,
 Kayfersverdanum pro centum millibus Auri
 Florenis, Castrumq;, simul Vectigal, & Urbem
 Emit, & assciuit, sic ut vi, jamque vigore
 Desuper erecti Tractatus, atque probati
 Consensus, etiam votis (c) concordibus, olim
 Archipatre, & Statibus Patrie ad sacra fœdera ductis,
 Tempore ab hoc Castrum. vectigal & INSULA certa
 Vbiaca semper remaneret & usque, statutum est,
 Archidicepsi: Comes hinc Clivensis in omne
 Sponte resignavit ius Urbis & Arcis, utrimque
 Pro se, proque suis post-successoribus, inque
 Perpetuum robur, validis super astra columnis
 Armatum Castrum, simul & compagibus urbem
 Rhenanum iuxta Flumen, per commoda propter
 Strata Sitis firmis circumdedit undique vallis,
 Inque reale dein (quod adhuc) Munimen abivit.
 Hac adeo fortis lustratur Turris in Arce,
 Ut nec Tormento possit quassariet ullo,
 Ignicre pove globo, Balistâ, ullove Molari,
 Quin ita provisâ est rebus sub quemlibet usum
 Ars, hosti ut terror sit & Vrbs iam terror Eidem.
 Nitro-Pulveream tetigerunt Fulmina Turrim
 Nuper in Arce, cui damnum sat [d] grande tulerunt
 At citrà vulnus Muniminis huius & Urbis.
 Hac exempta olim per vectigalia Rheni
 INSULA, & Indultis alijs donata: sed inter
 Hac, primum est, nulli quod concedatur adire
 Ex Gelris Regimen, Clivis, Montensibus ullum:
 Hoc Patriota autem soli servatur honori,
 Inque Dioecesi natis, patriaque Ministris.

[a 803. b 1931. c 1463. d 1456. 5. Julii
 H 2 XIV,

XIV.

ZONTINA.

VRbs ZONTINA Vbia, complexa Teloniū & Archid.
 Archidicepsi substat, quam verberat infra
 Rhenus Agrippinam: huc, quondam vectigal ad urbē
 Nussiacam positum, Rhenana propter Aquas
 Defluxum, cessit: Dant nominis Etimon huius
 A Sunicis quidam: quos postea legimus Hunnos:
 Quo Sundorff etiam dici vult nomine, verum
 Hac contra Tacitum pugnat sententia, claris
 Qui probat in scriptis Vbios, aliasve Colonos,
 Vsq; Betavv à Coblentz, vicino in littore Rheni,
 Hanc defensuros, adversus Teutonas, Vndam,
 E regione sitos, hinc inde fuisse locatos.

Hoc etiam multò minùs est fas credere, in hisce
 Partibus ad Rhenum Sunicos vixisse, vocatos
 Post Hunnos, verè hac fundatur opinio grandi
 Erroris fulcro; nam lectum est sæpius, Hunnos
 Vndecies sanctam cum mille sodalibus, inter
 Virgineos de Sede Choros, & Martyras, ante
 Agrippinensem circumvallantibus urbem
 Vrsulam inhumanà mactasse tyrannide, neve
 Hoc ullo in textu posse, aut potuisse probari,
 Qui quondam has, avum prodire sub Attila, in orat
 Qui verit Hunnorum malesana propago: sed illi
 Sunt informandi, dictos hac taliter Hunnos
 In loca delatos, ad Rhenum nuper Alauri
 Qualiter atq; Gothi, Gens Hunnis proxima, quorum
 Dux maximus erat, qui penè Vicelia in urbe
 Mammaa cum Matre fidem Christi ore professa

Cæsare

Casarem Alexandrum per vim fraudesque dolosque
 Truncavit, nisi suo est substernere juri
 Imperium, at demum multorum sanguine fuso
 Chribicolam quos ipse neci dedit, horrida mortis.
 Supplicia Aquilia dignus gravioribus usque
 Tormentis, eadem sensitque hausitq; Tyrannus.

Nunc ut propositum tangamus, & Urbis ad ipsum
 Labamur nomen, ZONS dici vult quasi ZUONS
 Antiquis verò Friedstrom, reperitur in actis
 ZONTINA in latio sermone: hūc addidit Archi-
 Antistes firmam Dux Westerburgicus Arcem
 Siffridus (a) propter causati fulmina belli
 Tunc Agrippinam qua detorquebat in Urbem.

Archipater de Sarverda Fridericus, ibidem
 Sponte Teloniacam, Petri de nomine quondam,
 Extruxit Turrim, ZONTINA robur in urbe.

Huius circuitus situs huc illucque vadosa
 Ad Rheni ripas, viridantibus ordine pratis
 Vernat, & hinc contra Rus, nobile turget opimā
 Fertilitate solum, planoque sub aquore Tellus.

Hos Satrapatus agros; olim Comitatus, amabat
 Hullickrahdt dicit: vicinis tangit aristas:
 Henricus quem de Virnburgo (b) Praesul, ad amplas
 Nummorum expensas, Argenti pondus & Auri,
 A Theoberto praclarā stirpe, Lovone
 E Comitum Clivia possessum, rursus avito
 Archidicecesis juri emit, & usque redemit,
 Quin & in Vbiaca convexis mœnibus Arcem
 Praesidium Ecclesie, Robur, Munimen, Asylon,
 Tutelamque vehi summa in fastigia, crassis
 Turribus, & Fossis curavit utrimque coire.

Iam sub praedicto Satrapatu, Martia quondam
 Quā via Rom' idūm, woringa (aliasve Buruncum
 Oppidulum) talique loco jacet, Ara Tonantis,
 Divorumq; Aedes quo nunc extructa videtur.

a 1290, b 1323.

Roma

Romanique olim Castrum stetit agminis, Horne,
 Nomine, nec multis abière Decembribus anni,
 Cum Romanorum monumenta antiqua reperta
 Hocce loco, raras populo monstrantia formas. (rama

Non procul inde, tamen fors parvam impenderis ho-
 Tucundo in luco jacet Abbatia celebris

Norbertinorum Knechtsteden, Episcopus Hugo
 De Sponheim, jam jam morti quam proximus, ipse
 Fundavit Divis, alias monialia plura

Claustra, velut Langwaden & Eppinghofen ad Erftã,
 Prætereunda mihi non est Processio, magno
 Que numero Populi in Nivenheim, sacra quotannis
 Vota Deo solvens, in Salvatoris Honorem

Tendit: & hinc qui vis haurit captatque salubrem
 Corporis atque animi sanã virtute Medelam.

Hic Satrapia etiam venit Patrimonium, avita
 Prasulis Eximij, Conradi, illustris ad Aram

Hochstadiumq; suo Comitum Residentia jure: [sten,

Hinc penes Hulckradium Vicus, quem dicimus Hœ-
 Hochsteden quondam superest, quo Prasule junctus
 Holzensis Comitatus, uti quoque plurima Sedes
 Tam Comitum, Ditionum, quam Regionum
 Metropolitanas Vbiorum cessit ad Aras.

Ius Zontinensis servat pro tempore Consul
 Graminis & Frondis, Friderico à Prasule nuper
 Roboris eductum valido munimine Castrum,
 Exhibet Archivum Zontinense, ante fuisse
 Delubrum, Templive Domum, quin jugera circum
 Inde jacent Templi, Templaria nomine dicta,
 Tempellandt alias: Hassorum Marte furente
 Cum dejecta globis rudera evulsaque columna
 Sunt restaurata, dicti fundamenta Templi,
 Adstructique Chori certis patuere figuris.

Laude coronatur Zontina, Exercitus agrum
 Hassorum hunc, quando vastabat milite[a] Castris

No vesti educto, binis crudeliter urbem
 Tentabat vicibus, Ravenhaubtq; furentibus armis
 Destitit haud quaquam; verum Golsteinus illic
 Commendans ausis violentis restitit, Arcem
 Atq; urbem servans pro Numine, Casare, Divis,
 Cecos pugnantes Hassos sub nocte salutat
 Taliter, ante diem, ut caeca confusio noctis
 Inde fugam, hinc abitum nocturno suaserit Hosti.

Ast vice post alia, Melandri adventus eandem
 Obsidionali clausam cinctamque Thalange
 Urbem dissolvit, libertatemque redemit.

Binos post annos ZONTINA hac pectora Martis
 Ulterius sensit, dolor! eheu (a) Castra propinqua
 Hassorum rursus quando Lamboius agro
 Grevenbrochiaco temere est aggressus in armis.

Primitus in Cattos quamquam felicia signa,
 Atque trophæa tulit, tamen his Fortuna noverca
 Consilia ardiri desperabunda coegit.

Cumque recisis esset via, & interclusa potestas
 Erstam transiri clausam, victoria cessit
 Non sine clade tamen, penes Hostes, fausta repente

ZONZIA murus erat casu hocce, resumens vires
 Lamboio permisit, ab hinc non tempore longo
 Offensivè adit Cattos, Padebornia Castra
 Invadens, urbemque illam pro Prasule servans:
 Progressus votitus: Pax alma recondidit Enses.

21648. 14. Jun.

XV.

LYNNA.

INter Rurales unam sustollimus Vrbes
 Archidiaecosis LYNNAM, cui firma jugatur

ARE

Arx, Satrapæve Domus, quò se bis terve per Annum,
Sapius aut etiam, gestans pro tempore fasces
Archipater Cervos, consecraturus & Apros
Devehit, & Lucos passim venando peragrat.

Hac, etenim Inferior qua collustratur ad Eurum
Parte, Dicecesis, lignorum fertile circum-
Quaque Nemus frondet, multa que sub arbore densè
Visuntur Saltus, maiorum lustra ferarum,
Ingenti hac numero qua per Dumeta vagantur,
In Venatoris prone venabula cursu.

A Rheno binis fermè quadrantibus hora
Vrdingaq; jacet, propè quam stat cernere Claustrum
Virgineum, Mehr nomen huic: Residentia quondam
Illustri Comitis fuit, & Comitatus ibidem.

Hunc post Hilgundis Superis adscripta, per eius
Gnatæ Hadevwigis: ibi Sacra qua prima Palastra
Abbatissa fuit Consensum, unumque sororis
Votum Elisabethæ, Comitissæ à Randerath atque
Lidbergæ, Divam, rerum Patrona Sacrarum,
Pramonstratensis fundavit in ordinis Ædem.

Prasul Reinoldus de Dasselen addidit illam
Archidicepsi: verum urbs à Prasule LYNNA
Henrico Virnburgensi civilibus aucta est
Iuribus, & multis dotata Favoribus (a) illa
Cum Reesa, Rheni, qua nunc Clivensis, ad Vndam
Permutata fuit. Dicta qua subiacet Vrbi,
Non modò pravalidis Arx in fastigia muris
Obductisque Vado fossis, at quaque rotundâ
Amplâ, robustâ, & forti circumdata Turri est,
Qua Furnis, Putrisque, Molis, alijsque, sub ima
Quæis opus illati fuerit discrimina belli:
Rebus, & adiunctis provisæ sat, atque repleta.

In propriis olim Clivia Comes Vrbe Iohannes
Hac utebatur LYNNA Possessor, [a] & Hares,
Cuius post mortem Vidua, pro tempore Vite,

a. 1330. b. 1370.

Iuribus

Iuribus appropriis LYNNA assignata Mathildi est.
 Invida huic autem Patrii Successio Adolphi
 A latere à Clivia Comitis, Vidua ipsa suomet
 Arbitrio Satrapam Stephanum de Dunen honesto
 Officio removet, quod participare negaret
 Fraudis in astu, ergo Henricum de Strunckede fecit
 Praefectum Officii, cum quo convenit, ut ipse
 Affereret LYNNAM simul Orsoviamaq; probatuna
 In pignus cessisse sibi, pro millibus octo-
 Ginta, ex antiquis Scutorum, nomine tali
 Ut simulando sibi binas asscisceret urbes.

Quod sic Henricus de Strunckede fecit. & orta
 Hinc patria gravis est, inter, lis magna, Dynastas.

Et quia communes tractus quacunq; viaruna
 Infestabantur spoliis, crebrisq; rapinis,
 Archiepater Sarverdensis Fridericus iniuit
 Iam cum praeacto Henrico de Strunckede firma
 Foedera Tractatus, ut Castrum Prasuli & urbem
 Agrippinatum pro certa ex aere moneta
 Cesserit, ast domum post multos inde tumultus,
 Cum Comite est ictum Clivensi foedus Adolpho,
 Ut Fridericus ei pro summa solveret ante
 Septuaginta auri Florenum millia, tandem
 Ut propria Vbiaca stabilisq; urbs LYNNA maneret
 Archiducepsi Reesa, Aspellumque vicissim Cest.
 In dictum hunc Comitem transportarentur, ut actuna
 Et sic LYNNA Patri patria pro tempore parer.

XVI.

URDINGA.

Proxima Rhenanis URDINGA urbs jungitur undis.
 Inferioris ubi tractum gremiumq; subintrat

H 5

Archi.

Archidiœcesis, plano superinsita fundo,
Frugiferoque solo, quod pingues nutrit aristas.

Hoc in complexu, sub Christi circiter annum
Post sexaginta, denum: cum maxima totum
Seditio Imperium Romanum, urbesque teneret,
Exortos propter conjunctis Cesaras armis,
Discordes etiam motus, bellique tumultus
Surgebant juxta vicini flumina Rheni.

Claudius è notâ densum Civilis ut agmen
Gente coëgisset Bataviæ, multumque propinqua
Turbarum multumque mali vexisset in oras:

Romane acturum Præses Ductorque cohortis
Ordinatus Flaccus contra sua signa movebat,
Quo Dux ille loco castrum sibi forte locarat,
De cujus munimenti cognomine, juxta

Multorum mentem, quorum sententia nobis
Perplacuit, Ordo quasi hæc vult urbs URDINGA vocari,
Aut Castrum Ordéonii, quamvis ut plurimus urbi
URDINGÆ Scriptor græcum subscribere nomen
Gestiat ὄργεῖν ἔν, qua vox Magazina vocatur,
Esse domus, sicq; URDINGÆ de nomine mens est.

Vicinis alias in partibus, obvia prona
Littora trans Rheni, sita gens, populique coevi
Plurima Romanis movère incommoda, longas
Difficilesque acies, & maxima praelia belli.

Hujus præcipuum roburque, potentia, visque
Gentis ad URDINGAM, Duisberga: Regia Sedes
Qua tunc Francorum fuerat: conjuncta vigebant;
Hique simul fuso Socialibus agmine nervis
Præcipuum Romanorum munimen ab imo
Aschburgum fundo sic destruxère, lapisve,
Ut nihil hoc ævo, capitis, caudave superlit,
Hoc solum excepto, quod in istis sinibus, altam
Infrâ tellurem, quondam Gentilibus usa
Diversis dispersa locis Nummismata sese,

Atque Characterum species, & Grammata vastis
 Prodidit saxis incisa, ad flumina Rheni,
 Et juxta vicum, qui dicitur Emmerig intra
 Moersensem Comitatum Aschburgo, urbique pro-
 pinquam

URDINGÆ, in tanto tam pauca invenimus agro,
 Tunc alia ex aliis excursibus hostis, in amplis
 Munimenta locis, grandes perpeffa ruinas
 Perpaucas tenuere Domos, quas condolet inter
 Calo, Calenhausen vulgò, simul atque Vetèra,
 Quò post Coenobium, Vorstenberg nomine, structum,
 Romani vero summum subiere cruenti
 Hostis onus, rabidi damnum irreparabile Martis,
 Vrbs Princeps Horum Trajana Colonia quando
 Francorum subit motus, aquataque fundo est.

Hæc sita post Xanthos urbs lustrabatur, in ipso
 Tramite, quo Xanthis Zonsbeckam tenditur, illæ
 Divi Bernardi quæ nunc spectare sacellum
 Parte licet, solùm tam grandi ex urbe superstes.

Crudeles adeò strages fecere sub illa
 His atate locis, gentiles, inartia, Franci
 Pectora, tam nocui vomere tonitrua belli.

Iam velut URDINGÆ munimina proxima, & infra
 Romulidum, Rheni trans murmura fusa deorsum,
 Tam miserè prostrata jacent, sic antè profata
 Haud minus atroci Martis Castella furore
 Demolita gemunt, ut Gelb, Gelduba vetustis,
 Quæ nunc pauca ades fumant, paucique camini;
 Hujus voce loci, Populos hinc inde jacentes
 Geldubas olim dixere, locosque citatus
 Tangitur à Plinio, Galba his Sulpius oris
 Rhenanos conservando sudavit, & omne
 Impiger in studium circum adificare propinqua
 Castra locis, magno hinc Galba de Cesare venit
 Gelba, jacent antiqua etiam fundamenta ibidem.

Cre

Credidit à multis quod sit nova Tracia Trarhehd /
 Jam quamvis Ericetum extet, tamen usque leguntur
 Ex istis Gelbis, quidam quod nempe Monarchis
 E Romanorum, Caesar curavit opimum
 Inde sibi fructum, Siferis sub nomine, Romam
 Transferri, cuius Tellus ea prodiga fetus.

Hinc Geldubarum genti (a) Mystera Sacra
 Divus Suvibertus fidei suggestit, in urbe
 Werdensi residens, aut Caesaris-Insula: ab ejus
 Coelica Evangelii captabant Praefulis ore
 Dogmata divinis mentem informantia rebus,
 Presbyteros his ille dedit, Missaque ministros
 Praeposuit, Praecoque fuit, delubra profanis
 In quibus Idolis, funestos Thuris odores
 Et Sacra falsa dabant, Divum convertit in Aras,
 Sancivitque piis sacro de more statutis,
 Et dictam primus perduxit ad inclyta gentem
 Castra Dei, verumque dedit cognoscere lumen
 Salvifica fidei, qua celsus aatur olympus.

De reliquo Henricus (b) Praeful Virnburgicus, urbs
 URDINGÆ fossas, Muros, Turresque, simulque
 Cum Claustris Portas, Civilia iuraque, nomen
 Urbis ut inferret, subiecit, & addidit: ante
 Abfuit à Rheno passus urbs illa trecentos
 Vltra, quod spatium Rheni devecior unda,
 Alluviumque ferè dictam delambit ad urbem.

a. 705 b 1330

 XVII.

REENSA.

Hinc ultra Coblentz, Rhenana ad Flumina,
 REENSA,
 Archidiecefis quamvis à Corpore paulum

Distes

Distet, ad Vbiacam tamen ipso jure refertur
 Archidicesin, sed adhuc sub pignore vivit
 Hassorum: Vrbs eadem muris & turribus aucta
 Adjacet apricis Bacchique feracibus arvis,
 Equibus Albellum sat vinum forte quotannis
 Provenit, & quanquam Vulgo in proverbium abiit,
 Vinum REENSENSE non causat gaudia mensa,
 Attamen hoc gustatur odore, colore, sapore.

Hec Divi quondam fuit urbs ex ere paterno
 Praefulis Austrasii Cunibersi propria, Rhenum
 Qui juxta fluvium hunc, & jus quod habebat, ibidem
 REENSÆque & Zeltingæ, Rattichique, Mosellam,
 Omnibus adjunctis Vbiam transfudit in aram.

Hic adeo insignis claret prospectus, ut uno
 Intuitu, in quatuor Castella, & quatuor Vrbes,
 Inque Dynastarum Ditiones quatuor inde
 Lustrari detur: REENSAM, quam vindicat Archi-
 Praesul Agrippinas, Stoltzenvestam atque Capellam
 Annexam Treviris, & cis vaga littora Rheni
 Overlahnsteinam, Labneckamque in super arcem
 Jure Moguntinam: Braubach Castrumque vicissim
 Marxpurgum, & Princeps hoc Darmstadiensis adoptat.

Hanc supra REENSAM multoq; propinquius urbem,
 Ad Rhenum Structura vetus, collapsaque prorsum
 Est sita sub nucibus, qua Regia Sella vocatur:
 Wenceslaus in hac Caesar, quem diximus olim
 Ignavum, propter delicta patrata, quibusque
 Romanum Imperium destruxit, & ere gravavit,
 Consilio Procerum, Regno detruditur, & sic
 Post M. bis duo C. exaucteratur ibidem.

XVIII.

MECKENHEIMIUM.

IN nostra exurgit, MECKENHEIM, metra Forense
Oppidulum, nuper (a) quod adhuc transiit in
urbem;

Juribus urbanis, aliisque favoribus auctum,
Archidicecesis reliquis ex urbibus, equâ
Libertate valet, geminoque potitur honore.

Urbs hac in plano lustratur condita campo
Fœcundis utrimque agris, prætisque rotundum
In gyrum vernat, vicinam hinc montibus addit
Eisbacis partem, partemque Aralibus inde
Culminibus nectit, binis innixa columnis.
Hic in marmoreo ducto sublimè sepulchro,
A varij circum populi præeunte catervâ
In Pastoralis Divorum ritè frequenter
Ecclesiâ Sacri cineres, atque ossa coluntur
Wendelinorum. Fernandi tempore Magni
Præsulis, hac Urbs ad Patriæ Comitibus scripta est.

Sanctus de Sonnenberg Archiepiscopus ANNO
Diva & Richeza MECKENHEIM cepit, & illa
Tam celebris matrona fuit Regina Poloni:
Illius postquam Mejec. stans abisset
E vivis Conjux, quamplurima mûnera præter,
Quæ pro structura dedit ac fundamine templi
Collegiive, Gradus Mariæ quod Virginis, aito
Agrippinensi Titulo dignamur in urbe,
Archiditecesi junxit, nunc cernimus urbem.

Hinc in præcæto tumultata Richeza quiescit
Collegij templo, quâ demonstrantur ad bucdum
In Mausolao defuncta cadavera talis
Matrona, tanta Regina, Authoris & hujus
Ecclesiæ, de qua Benefactrice atque Patronâ
Imperii pomum MECKENHEIM gestat in armis.

(a) 1636.

AR-

ARCHIDIOECESIS
COLONIENSIS
PARS
VVESTPHALICA.

*ESTPHALIAE quamvis uno sub Nomi-
ne, Totum*

*Hoc comprehendatur, quo septimus or-
dine constat*

*Circulus Imperii, cuius divisio trinis
Sistit in Ordinibus, qua particularis
ubique est.*

Relligiosi etenim praeunt, quibus Primus, & Alter

Principibus surgit, verum Imperialibus Ordo

Vrbibus est ternus: Padebornus Episcopus antea,

Ultrajectinus, Mimigardenvordt, Eburonus,

Cum Cameracensi hinc Osnabrugensis, & inde

Mindensis cum Ferdensi de jure sequuntur:

Praelati, VVerda, Stabiletii, Corneli ad Indam

Nempè Monasterii, Echternaci, Corbiacique,

Abbatissa, Heruordt simul Essenique coruscant.

*Altra Ducum, Comitumque subit Pars, secula
servans,*

Qua Julia, Montis, Clivia, Marchaque supremus

Est Princeps, Comes Embdanus, Luceburgius, atque

His Orientalis Erisius, Dileburgicus altus,

Man

Manderscheidt, Virnburg, VViedt, Sajn, Ridtber-
gius, illis

Brunckhorst, Benthemius, Tecklenburgenfis, & Hoius,
Oldenburg, Steinfurt, Reckum, Pirmundius, Arburg,
Culenburgh, Diepbolt, Schaumberg, Spielbergius,
Hornus, (astant.

Quis Domini in Semerauff, VVinnenberg, Lippius
Tertia jam sequitur Pars Imperialis, & Vrbes
Continet: ex illis prima Agrippina, subintrat
Postea Aquigranum, Camerich, Dordmundis, Soistū.

Hæc loca VVestphaliæ sunt appropriata potenti
Circulo, & hinc unum cessere in corpus ab Anno
Mille & Quingeno. Salva est sua Sessio cuique, &
Matricla Imperii Romani adscripta leguntur.
Dumque graves causa, momenta & pondera Regna
Pertractanda cadunt simul, Imperialibus adsunt
Aptè dispositi Conventibus Ordine, sedem
Quisque suam scandit, dat vota, & jura tuetur,
Sive is mundanus, sive Ecclesiasticus intret.

Nil tamen huc faciunt tot pravia, namq; Ducatus
VVestphaliæ, si recta tenes vestigia, quondam
Saxonia Ducibus proprius, bellante Leone
Imperii adversus Regnum proceresq; rebeli;
Barbarossa exin Fridericus Cesar, Eundem
Imperii consensu: Vbio pro Prasule cessit,
Sub quinquaginta marcarum millibus, illam
Electo Summam solvit Philippus ab Heinsberg,
Archidicæsis de quo transiit ad Aram,
Perpetuò nomenque tenet, Successor & ejus
VVestphaliæ, Angaria Princeps, ut diximus antè.

Hic binas Arensbergam, Angariamque, Ducatus
In gremio servat Comitivas, itque jugosas
Ardus in Rupes, pollet Venatibus omnis
Aprorum generis diversarumque Ferarum,
Et Salis, & Ferri, Plumbiq; Arisque fodinis.

Sax nutrit rivos; Ruram, Menumq, Lenumq,
 Almam, & Dymellam, quæ non procul inde Visurgim
 Inluit, aquor agros ubi planum sustinet, omni
 Fertilitate graves, & frugum munera opimos,
 Hoc Arensburgum super Angariamq, Ducatu
 Sunt hæc comprehense, quas subdere proderit, urbes.

Werla præt, celebrem quam fertile prædicat arvum,
 Et loca fæta salis, multoq, coluntur honore,
 Illic Nobilium antiquissima stemmata Sultzrüm,
 Quæis Regni Reges, quæis Imperiæ Monarchæ
 Multa indulta ultrò, multosq, dedere favores,

Arensbergum sequitur: recto de nomine dictum
 Adlersberg aliàs: Residentia Principis, illi
 Electoralis, jucundo in vertice Montis
 Ad Ruram, magnum defert encomian urbi.

Insuper hoc ipso surgunt hæc Oppida Tractû
 Neim, Balve, Plettenberg, Afflen, Meschede, Brilon,
 Attendorn, Ruden, Statberg, Drolshagen, & Olpe,
 Oldendorff, Mendè, Volckmar, cû Geseke, & Hersberg,
 Schmâllenberg, Fredeberg, Medebacum, & Woster,
 Nehausque. *ubi Winterburg?*

Hallenberg, Ostenberg, Kaldenahr: Oppida sunt o,

Hæc Paderbornensi Regio Titanis ab ortu
 Ritè Dicecesi, Waldecensiq, propinqua
 Est Comitiva, Hassi verò tanguntur ad Austrum,
 Et VVesterwaldense nemus, stat Marchia, stantq,
 Proximi ad Occasum Montes, septemq, Triones
 Antè, Monasterium, Comitivaq, Lippia surgit.

Verùm VVestphalix, Patriotarumq, vicissim
 Quæ sit proprietas, hoc è Proverbio habet o
 Hospitium vile, g: ob Brod / dîn Bier / lange mÿle
 Sunt in VVestphalia, si non vis creare, loop da.

Hæc tamen innumera ex aliis regione cæteris
 Atq, greges ovium terris abiguntur, & hujus
 Qualescunq, modi pecudes, nutritier audis:

Et quia Cœlum illic, multoq; salubrior aura est,
 Hinc nihil ad pecorum pastumq; alimentaq; deesse
 Credimus, imo etiam complexio fortior illic
 Nature est Hominis; quare graviora laborum
 Ferre iuga assuevit, Mercaturamq; bonasq;
 Gnauius exercet, discitq; impigrius artes
 Ex omni populo: laus VVestphala sufficit ampla est.

Huic Caesar primùm Carolus de nomine Magnus
 Induxit terra cœlestia dogmata, Sacram
 Christi nempe Fidem; verum, Gens illa, profunde
 Idolis immersa nimis, cum prorsus avaro
 Difficiliq; iugo flectiq; trahiq; nequiret,
 Plurima Mancipiis Vernisq; gravamina, dicta
 In patria sunt scripta, Fidem quod inire negarens.

V E S T A

R E C K L I N G H U S A N A .

Recklinghusa licet Rhenana à Corpore paulùm
 Archidicecesis stet, VVestphaliaq; Ducatu,
 Hanc tamen Vbiaca telluris Circulus ambit
 Archipatrisq; tenet sacra Iurisdictio, Binis
 Urbibus in binum Munimen transit, & inter
 Hac duo, suprema jam Recklinghusa, sed imæ
 Vrbs Dorstena tenet Vestæ memorabile nomen,
 Ast Hornenburgum primas fert, nobile Castrum.
 Hac Embiscaria, Lupiaque inclusa videtur
 Terra Toparchalis, frugum pecorumque benigna
 Mater, alumna, parens, ac fecundissima nutrix.
 Imbsara Marchensi in Comitatu exordia ducit
 Apelterbeckam juxta, propiusque Tremonam,
 Trans Recklinghusam fluit, Orsoviaque propinquæ
 Rurordeque vado, Rhenana illabitur unda.

At Padebornensis Lupiam dat currere primo
 Fonte Diœcesis, Montana cacumina subter
 Romanis Teutonbergensis Saltus, at olim
 Dicta, penes vicum Lipspringam, Lippia origo
 Cui nomen tribuit, per Sennamque inde susurrat,
 Post Padebornensem Residentis Principis arcem
 Neuwhausam, donec Padula jungatur & Alma,
 Hincque Monasterium trans, Angarieque Ducatum,
 Lipsladium ire parat, Lunamq; Hammumq; latusque
 Recklinghusani tangit muniminis unum,
 Derstenam præter: quâ pontem urbs dicta viamque
 Obtinet. & tendit Rhenanum in flumen, ad imam
 Viceliam. Verum rursùm ut properemus ad urbem
 Recklinghusanam, Comes hanc Moersensis, & Archi-
 Præsul Agrippinas Thejodoricus, ut olim
 Clivensem contrâ arma Duce[m] bellumque moverat
 Obsessâ Soisto urbe, gravi Mavorte, Serenos
 Ad Scharvvenburgi Comites pro pignore mille
 Septingentorum quinquagintaque ligavit
 Quinque florenorum, quam Salentinus, eandem
 Isenburgensis Comes Archipaterque refundens
 Nummorum Summam, sub pristina jura reduxit
 Archidiœcesis, cui nunc pro tempore servit.

RHENVS FLVIVS.

MEntio, per dictas hujus cùm sæpius urbes
 Fluminis occurrat, consultum duximus, ortû
 Illius, & si quid memorabile venerit, inter
 Cætera, sub finem gemino deducere metro.

Rhenus ad arbitrium Vadiani, nomen adeptus
 Præcipiti à lapsu, rapidoque gravi impete cursu,
 Qui per Teutonium fortissimus, immò per omnem

Maximus Europam Fluvius censetur, in altis
 Rupibus antiqua producit originis usum
 Helvetiaeque jugis, Avium qui nomine Montes
 Appellantur adhuc; Gothardi collis ad imam
 Radicem, bino capite, anterioris habente
 Nomen ab hoc Rheni - sed posterioris ab illo :
 Et semi in forma Lana primordia cursus
 Bodonium penetrando Vadum tenet, inde deorsum
 Teutonis ulterius recta perlabitur arvom,
 Conducens secumque vehens diversa carinis
 Commoda tranandis, & cetera multa fluentia,
 Qua circum circa Rheni portantur in equor;
 Neccarus hac inter Moenusque, Mosellaque gaudens
 Primatu, medium trans Coblent & usque Moselle
 Donec ad ingressum, penes Albam nomine Turrim
 Agrippinensem sinuoso gurgite lambit
 Archidicecesin: recto praterfluit inde
 Antenacum lapsu, Lintz, Bonnam, sicque supremos
 Per terra tractus Vbiorum admiratur urbem,
 Novesiumque petens, VVerdam, Vrdingaque per ima
 Arva Dicecesis, Rhenoberckamque susurrat:
 At infra Emricam Clivia per iugera, sese
 Ad Schenckenschantzam binas extendit in undas,
 Altera VVala audit, Phœbique cadentis ad oras
 Æstuat, atque Mosam, quæ Levvensteina, sibi intrat,
 Altera pars Rheni servans genitabile nomen,
 Tendit in occidentos, quæ Manalis Vrsa, Triones,
 Inque duos rursùm fluvios partitur, & horum
 Vnus in Hispanios, Arnheimum, suspicit agros,
 Alter Hyperboreos Aquilonis pronus in axes
 Stat Sudar tranare lacum, variatque propinquum
 Nomen in Isellam, sed qui pralabitur Arnheim,
 Inque Beavv fertur, verso vult nomine Lecca
 Diciet; antè quidem per Leydam fluxit in ipsum
 Oceanum, verum dum Sequana(a) propter obortos

Ventorum motus, tempestatumque furores
 Ardua arenarum juga vi sublimius ipsis
 Ejectasset agris, per dictum est flumen adactus
 Per Culenbergam, Schonhoven atque Vianden
 Se sociare Mosa trans urbes, Rotterodamum,
 Scheidamum, & Brielam, iactura donec aruiti
 Nominis, Oceanum Borealem Teutonibus intres:
 Talis ubi ingressus quondam, propè nomine pagum,
 Catwvichium in Batavo fundo quæ Sequana spumas,
 Consuevit fieri, qui Dunas nomine, Montes
 Propter arenosos fuit interclusus, ut antè
 Diximus, & soliti dudum fracta Ostia cursus.

Hic antiqua super Monumenta & Rara, vetusta
 Romanorum arcis, Castrum dic esse Britannum,
 Fundamenta vides, cuius muniminis Authorem
 Extructorque fuit Caius Caligula, Caesar
 Romanus, de quo nuper tellure remotâ
 Dum Rudera extarent, & se fundamina tortis
 Obiicerent oculis, Phrygio ditissima saxo
 Marmora cuiusvis generis, Nummismata, Rara
 Qualibet, antiquis Signorum incisa parergis,
 Grammaticis, Iconibus, superinscriptisque figuris,
 Sunt miris inventa modis, testantia Priscos,
 Hosque characteres X. G. I. præfata uotârunt
 Marmora, sub tali sensu, ex Germania utrimque
 Inferiore, Satis iam constat Teutonas inter,
 Quos fovet inferior tellus, non Vbia solum
 Archidicæcesis comprehendi iura, sed innum
 Ad Rheni tractum quoque conregnare, situmque
 Et stabilem servare locum, quia scilicet infrâ
 Hæc loca, privatur genuino nomine Rhenu.

ARCHIDIOECESIS COLONIENSIS
B E L L A.

A Rma virosque cano, consultum duco priora
 Bella silere, diu turbata pace per Orbem
 Qua Romanorum Nortmannorumque secutis
 Temporibus grassata, quibus stat plena vetustas:
 Exhorret natura novos iterare dolores;
 Principia attingo Bellorum, hac prima fuere
 Iudicio justo Superum permissa malignis,
 Ob peccata, tamen nunquam reprobatur in ipsa
 Scriptura bellum, Ratio quoque, finis & ejus
 Ut pax eveniat, vigeat Respublica, Leges
 Florescant, tractet commercia libera Civis;
 His praesuppositis regnandi insana libido,
 Sive Status Ratio, aut est Relligio quoque origo,
 Qua nihil aut sanum, nil fixum permanet usque,
 Solvitur humani penitus conjunctio nexus,
 Vertuntur summa imis, & quadrata rotundis,
 Fine cruentato, donec sat bellua belli
 Terminat, accedam [veniam rogo] Sacula nostra,
 Ex Wedanorum praecelso stemmate Praesul
 Hermannus, Carolo quinto sub Cesare vivens
 Principis fidei fervens promotor, & idem
 (Ut Canonum libri docti, & Synodalia tradunt)
 Ortos doctos erat, dignus super omnia Praeses:
 Ast dum Martini Bucerii Schismata iuivet,
 Adversus Sedem Romanam; dogmata, fraudes
 Divini admittens Verbi instrumenta Lutheri,
 Pontificis Bulla contra hunc Sententis fertur,
 Electoralis titulo privatur, ab alta

Sederunt, bacula Vbiaco Sceptroque relictis;
 Sed ne propter Eum premerent bella impia totam
 Archidiceesin, proprio secedit honore, (a)
 E vita excedit, tumulum Veltkircha paravit (b)
 Adolphus Schawnburg collapsam restituit rem.
 De quibus, & de quo solium hoc dixisse sat esto,
 (a a. 1546.) (b a. 1552.)

Bellum TRUCHSESIIUM.

Nunc ad Truchsesium Suedæ de gente Gebhardum
 Post Salentinum, gradior, pro Presule lectum,
 Irreprehensibilis fuit ante Episcopus, omni
 Is procul à culpâ, vita laudabilis, ast mox
 Mancipium luxus priscâ à virtute recedens
 Agnetis Mansfeldiæ illaqueatur amore;
 Et furtivus amor populum sermone replebat,
 Quid faceret Princeps? mordebat conscia rectâ
 Mens, & honestatis facies, Nevenarius ipsi
 Suadet Schismatica è contra molimina Secta,
 Haudquaquam Imperii decreta obstare, Statuta
 Non prohibere, sibi charam quin ducere sponsam
 Elector Princeps valeat, licet ille Sacerdos,
 Ergo sit in tali talis conclusio mente,
 Religio imprimis Papa mutetur, & uxor
 Agnes ducatur Mansfelt, nova Episcopa, Sedes
 Vbi permaneat bino sub Coniuge, coetus
 Hic neodoxus abhinc fidei de tramite recto
 Divertatur, eò, Ratio & Res salva putatur,
 Impatiens animus, fœdoque insanus amore
 Nullis Pontificis monitis neque Caesaris ulla
 Flectitur hortatu: Venere at vinoque calescunt
 Pectora, ducuntur nocturne diuque choreæ,

Quin & inauditis vitis proscinditur ipsa
 Pontificis persona, simul Confessio ubique
 Augustana recens admissa, admittitur omnis,
 Bonnense Archivum, Cancellariaque tota
 Divitiarumque Diocesis, pretiosaque in auro
 Convasata, aliò Rheni per flumen aguntur;
 Mox sponsalium Gebhardi ex aere susurrat;
 Dant famuli manibus lymphas, portantque canistris
 Dona laborata Cereris, pinguique farina &
 Viscera tosta ferunt: Quantum heu! mutatus ab illo
 Gebhardo, qui nuper eras? quò pergis a vita
 Destructor Fidei, quam debes jure tueri!

His ita praelusis, tractantur foedera, Bonna,
 Perque Diocesis munimina cetera & urbes
 Fortificantur, & has inter tamen impete forti
 Novehium capitur, capiuntur plurima Castra:
 Interea Roma Sententia fertur in ipsum
 Gebhardum Truchses, quò privabatur honore
 Electorali, Tum consultatur in adis
 Metropolitana gremio, quis Episcopus, ejus
 Electoratu, Praefecturâque sacrandus,
 Et tandem Bavarum per Vota Capitulum adoptat
 Eusebium, qui tum pro libertate tuenda
 Hispanas implovat opes, Farnesius inde
 Suppetias adfert Princeps Parmensis, & ille
 Novehium expugnat, Bonnamq; expugnat & arces;
 Et totus Rheni tractus vel tempore pauco
 Truchsesiiis cassis sua jura priora recepit.
 Ille autem Truchses, cuius jam cognita vita,
 Expers Consilii, armorumque inglorius, ivis
 Argentoratam, socia cum Coniuge, donec
 Fata suam clausere diem, & tumultus ibidem est *

(* Anno 1601)

Bellum

Bellum Gallo - Hasslicum.

Fernesto iusto succedit in ordine Princeps
 Fernandus Bavarus, toto laudandus in aevum.
 Hic ceriè Archipatris mytrâque pedoquo coruscata
 Extitit, Ordinibus cunctis, Statibusque præesse
 Ad summum meruit, prudens in rebus agendis,
 Quas Prælatura munus petit, omnibus ipse
 Dotibus ornatus, morum gravitate decorus;
 Germanus totus, sincerus totus, Et idem
 Casareus totus, totus pro Numine, multas
 Hinc ille ex proprio Legiones ere coëgit
 Pro patria, atque Deo, summo pro Casare, avitâ
 Proque Fide, sacras ades construxit in altum.
 Templaque marmoreis aptè solidata columnis;
 Et summa fuit hûic patria defensio cura:
 Juxtâ Thema: salus populi Lex esto suprema,
 Sed nullus belli penes hunc defectus, in anno *
 Ecce supergreditur malefaustus nuntius, hostis
 Cum Gallo Suecus, cum VVinnariensibus, Hassus
 Vbiacum subiere solum; Nam patria ferro
 Undique vastatur, Lambojus casus ab hoste,
 Nulla captatur, Lynna expugnatur Et Ueding;
 Mox Kempen sequitur: Belli fit Patria Sedes
 Inferior, pressus miserè gemit undique civis:
 Religionis enim prætexu bella moventur,
 Religio haud petitur, Regionis queritur aurum;
 Insatiata fames, Et amor malejanus habendi,
 Et Ratio perversa Status, turpissima pestis
 Occupat Imperium, nullus Status est Rationis:
 At propè Lechenium hostilis nimis impetus haret,

1642.

1 5

Ann.

Arx septem hebdomadas violentis restitit armis,
 Donec Bavarici navali ponte secantes
 Rhenum, ad Lontinam castris sedere locatis,
 Bella Coloniaeos insurgunt Marto per agros
 Non procul à Bonna ferro, flammâque petuntur
 Pagi, pagani mox contribulantur acerbè,
 Nusquam tuta Fides, toto pax exulat Orbe,
 Nititur interea Caesar pro viribus hostem
 Propulsare, igitur Breidenbent visere primò
 Ignitis placuit sphaeris, sed Iulius armis
 Apperuit nostris, ruit hinc Lambojus in hostem
 (a) Grevenbrochiacas iuxta quâ castra paludes,
 Principio fortuna favet, timidosque repellit,
 Sed fortuna nimis fallax, adeoque noverca,
 Infausta Imperio, patriaque infausta, resurgit,
 Lamboyus casus, rursùm, casusque cohortes,
 Plures truncati, quisq; statione repulsus
 Ordine confuso, vite vix aura superstes,
 Quò me verto ruit miles, cadit undique amicus,
 Mille ultra pedites sed Caesaris Insula caepit:
 Hinc Lamboy vindex collectis viribus arma
 Instaurare jubet, sed dum fert Hassia turmas
 Auxiliatrices, Rhenanam traicit undam
 Westphaliâ peragrans, Padebornam tentat acerbè,
 Quò Lamboy sequitur, mediâque in nocte locata
 Castra inimica ruit: sed adhuc pugnatur in ipsa
 Nocte, & mane altrò, Victores cogimus hostem
 Se retirare supra Paderam Delbrugii in oras,
 Pergimus ulterius Visurgi ad littora castris
 Expugnando Hoxter: dumque ad maiora voluntas,
 Sol novus exoritur, pacis Deus omne gubernans
 Tranquillans animos Procerum Regumq; Ducumq;
 Nampe Monasterii, Pacis locus omnibus Vni-
 versalis: bello turbatam restituit Rem:

(a) Anno 1648.

PAX

PAX MONASTERIENSIS.

PAx igitur conclusa; Dei de lumine lumen
 Tradit amicitiam, conjungit foedere partes,
 Præteriti immemores vult læsos esse; perinde,
 Pristina restituit, quisque & sua Jura receptat.
 Enumerantur adhæc speciales restituendi.
 In Sacris medium conflata gravamina solvit,
 Helvetii accipiunt jam libertatis honorem,
 Calvino in foedus fit Pacis adoptio concors,
 Jura politica Statibus jam prorsus adumbrat.
 Flori restituit veteri commercia ad Indos,
 Præmia partitur Suecus, Pomerana resarcit
 Brandenburgiaco Mecklenburg dempta rependit,
 Pax Gallos, Suecos plumis Aquilaribus ornat,
 Placatusq; Hassus, Braunschwigum munera mulcēt,
 In partes Galli transit pax Itala: tandem
 Armorum finis, præbet solatia mundo,
 Hæcce Monasterii Pax promulgatur ab ære.
 Germanas hilarat mentes; Pax alma perennis.
Tanta molis erat Romanam condere Pacem!
Nunc per Germanas fertur Pax publica partes,
Mittitur Hosterium nobis Pax, hostibus aquæ
Et Legatorum mandatur in agmine scripto
Non inimicitias, nihil exercera cruentè,
Pugnatum satis est, Martis venit Hesperus! Ergo
Præsidium tunc quisq; suum & vexilla resumit.
Vbius Elector * Legiam deducit ad urbem
Westphalicas turmas, flamma ferroque rebellis
Urbs attentatur, satis hoc testatur Amercoeur,
Sed dum terror adest, & flamma propinquior urbæ
Urbs tractare studet, Prasul moderamen in armis
Dat veniam cunctis, tres excipiendo rebelles,

Qui Ferdinando portas aditumq; negarunt :
 Pace igitur factâ miles dimittitur urbe ,
 Cumque satis factum nummorum pondere grandî
 Imperij val. m tria bis centena Dalerum
 Millia , Casseliis patria numerata periclo ,
 Libera sit servis Hassorum Nussia , Coesfelt ,
 Newwhausa ad Paderam , sicq; exoneratur ab Hassis
 Rhenanus tractus , * tutus sit VVestphalus inde ,
 Pax ergo vigeat , Pacem te pascimus omnes :
 Nulla salus bello , sola est pax optima Rerum
 Quas homini novisse datum , pax una triumphis
 Innúmeris potior , faxit Deus optimus , illa
 Iustitia comite , in longas & mille perennet
 Annorum series , Votis nos usque precamur .
 Hoc precor , hoc moneo si quid detur , elige pacem ,
 Et quæ Divorum Divis reddantur , & illa
 Quæ sunt Casaræ iuris , reddantur Eidem ,
 Hoc per Evangelium mandat ab æthere Numen ,
 Sæi foelix faustum , iubet hîc requiescere Plato .

[* 1652]

MARTINI HENRIQUEZ
à Strevesdorff

Gratiarum Actio

Ad

SS. SALVATOREM
MUNDI:

In Parochiali Ecclesia

Nivenheim:

Archidiocesis Coloniensis Pago

Gloriosum, miraculosum,

Sibi

Hereditario in Dielraeth,

Quondam

Sac. Cæsar. Ma^{gis} Capitaneo & Com^{mandanti}
in Schönburg:

Corde & hereditate

VICINUM:

Pro corporis & animæ custodia,

in tam turbulento statu S. Rom.

Imperii, Patriæque.

Ab Anno 1642, usque 1652,

Salvator Mundi, Caeli moderater IESV,
Vna salus lapsis, fontibus una salus.
Quid tribuam tibi pro donis? qua tu tribuisti?
Multa mihi famulo crimine composito?
Iob famulo testante tuo, terraque marique
Vita hominis bellum est, & sine fine manet:
Hinc tu, iuste Deus, si vis peccata flagellis
Punire, inducis bella parata tuis.
Nunc tua dum cessat manus, Exorate ministros
Percutiens, virtus sit tibi laus & honos.
Dextera contrivit robur, tua gloria vires
Hostiles, patria florida gaudet humus.
Quas grates referam? per tot discrimina & arma
Quod me salvasti de bonitate tua?
Tu mihi nullenis iuvenili aetate periculis
Exposito praesens Numine Tutor eras.
Saepe intentatum repulisti fortiter scutum
Dum bina ardebam Palladis arma sequi.
Numen eras, dum praesidium milesque rebellis
Suprà Ehrenbreitstein tam furiosus erat.
Dexter eras, dum Bos curriebat cornibus in me,
Nec subterfugium, quam meus Ensis erat.
Faustus eras dum pulverius volitabat in altum
Turris, nec denis passibus huic aberam.
Dumque in conspectu hostili succursus ad arcem
Schonburg percursi, Tu mihi dexter eras.
Dumq; ego Commendans Gallorum cinctus ab armis,
Per sex hebdomadas, Tu mihi vera salua,

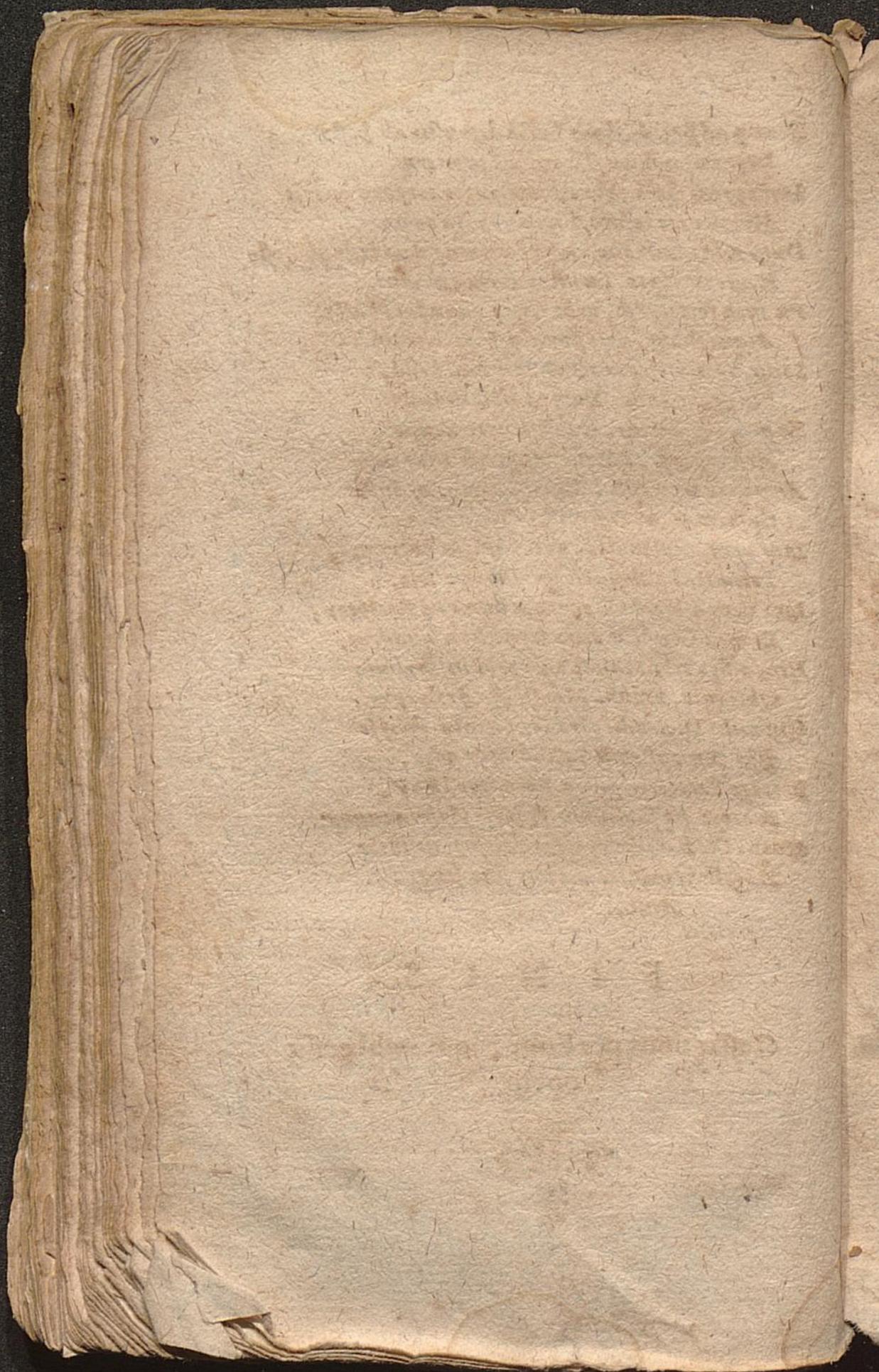
Dum

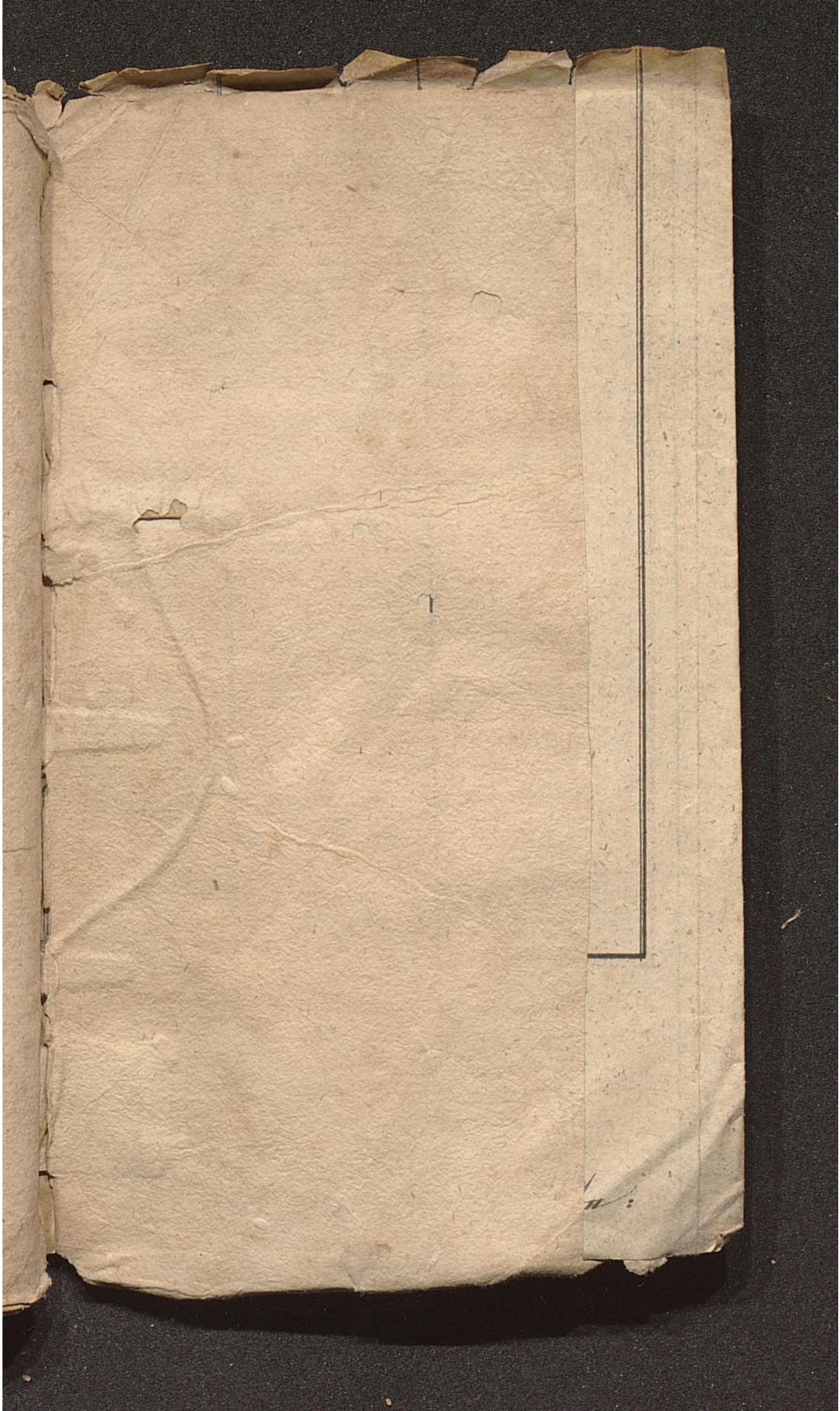
Dumq; ad Breidenbent hastâ detrusus ab hoste
 In primo assilens, Tu mihi Tutor eras.
 Dum proptè Grevenbroch mater per corpora queris
 Mortua me laesum, Tu mihi vita nova.
 Dum Zons, dumque Paderbornum salvantur ab hoste
 Hoexterio capto, Tu mihi dextra manus.
 Vis mea fortis eras, urbs Legia quando subacta,
 Atque suburbanis flammigrator eram.
 Sensi, Salvator, per tot certamina, bella,
 Per denos annos Numen ubique tuum:
 Sic mea per varias vita est exercita curas,
 Armaque pro patria sanguinolenta tuli:
 Arma cruenta tuli, bellum scitatus, ut inde
 Caesaris atque Dei multiplicetur honos.
 Iam verò, quid multa cano, vestigia Patrum
 Trita tero, Hesperio qui subire solo.
 Iam verò, Vbincus Generalis dumque Receptor,
 Et mea Consiliis dum toga nigra quadrat,
 Hinc affigo tibi Mundi Salvator in arrham
 Obsequii, binum Martis & Artis opus.
 Qui mihi Dielradii corde es vicinus, & ipse
 Qui Nivenhemii Salvificator ades,
 Protege Protector salvâ, Salvator IESU,
 Protege me famulum, protege plasma tuum:
 Meque fac heredem patrie coelestis, ut inter
 Angelicas mentes, Te sine fine fruatur:
 Amen.

F I N I S.

Cessat opus per Eum, qui mihi cessit
 'A opem 'Ω

Tab. in Opus

[Illegible handwritten text]

X
3